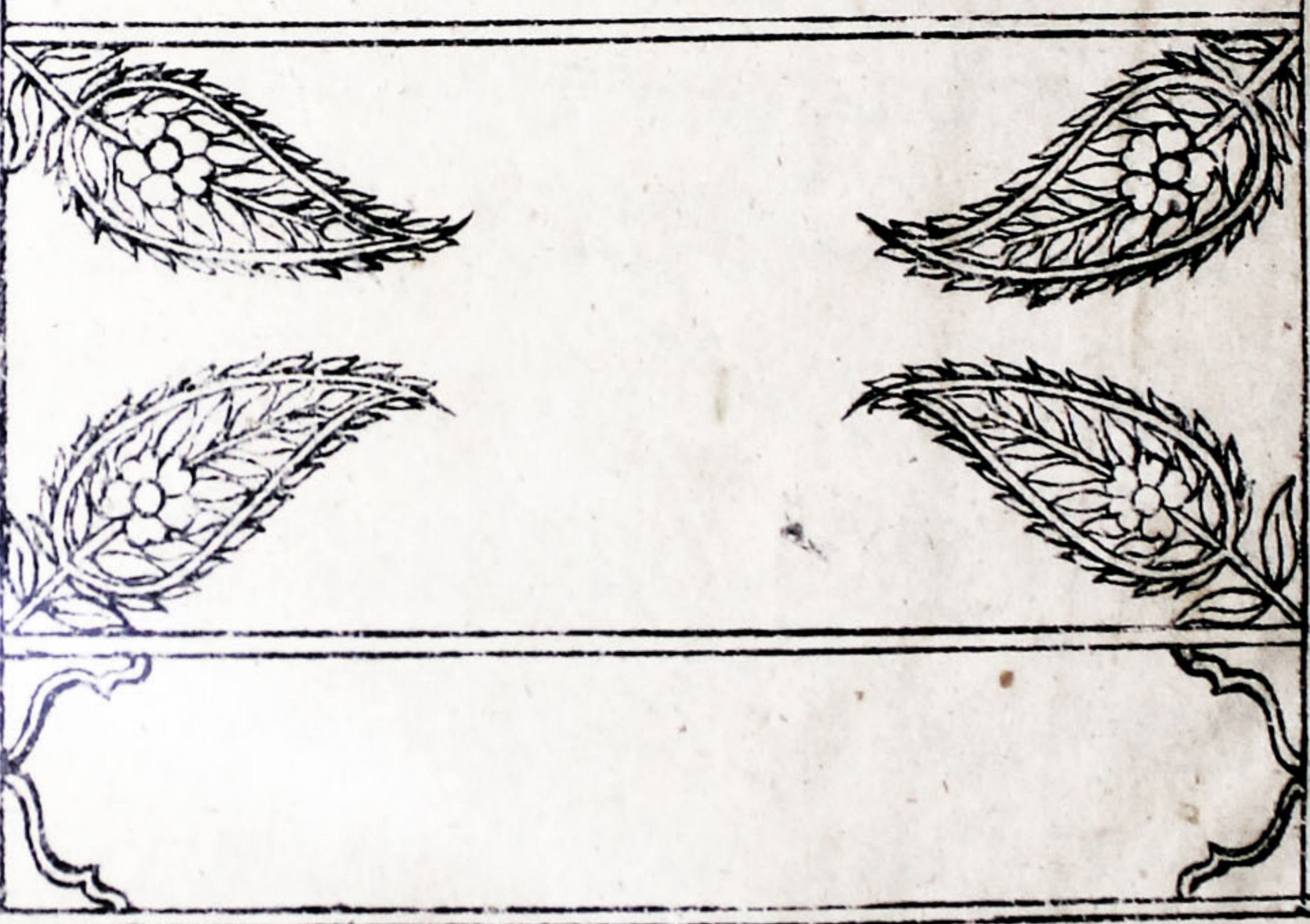
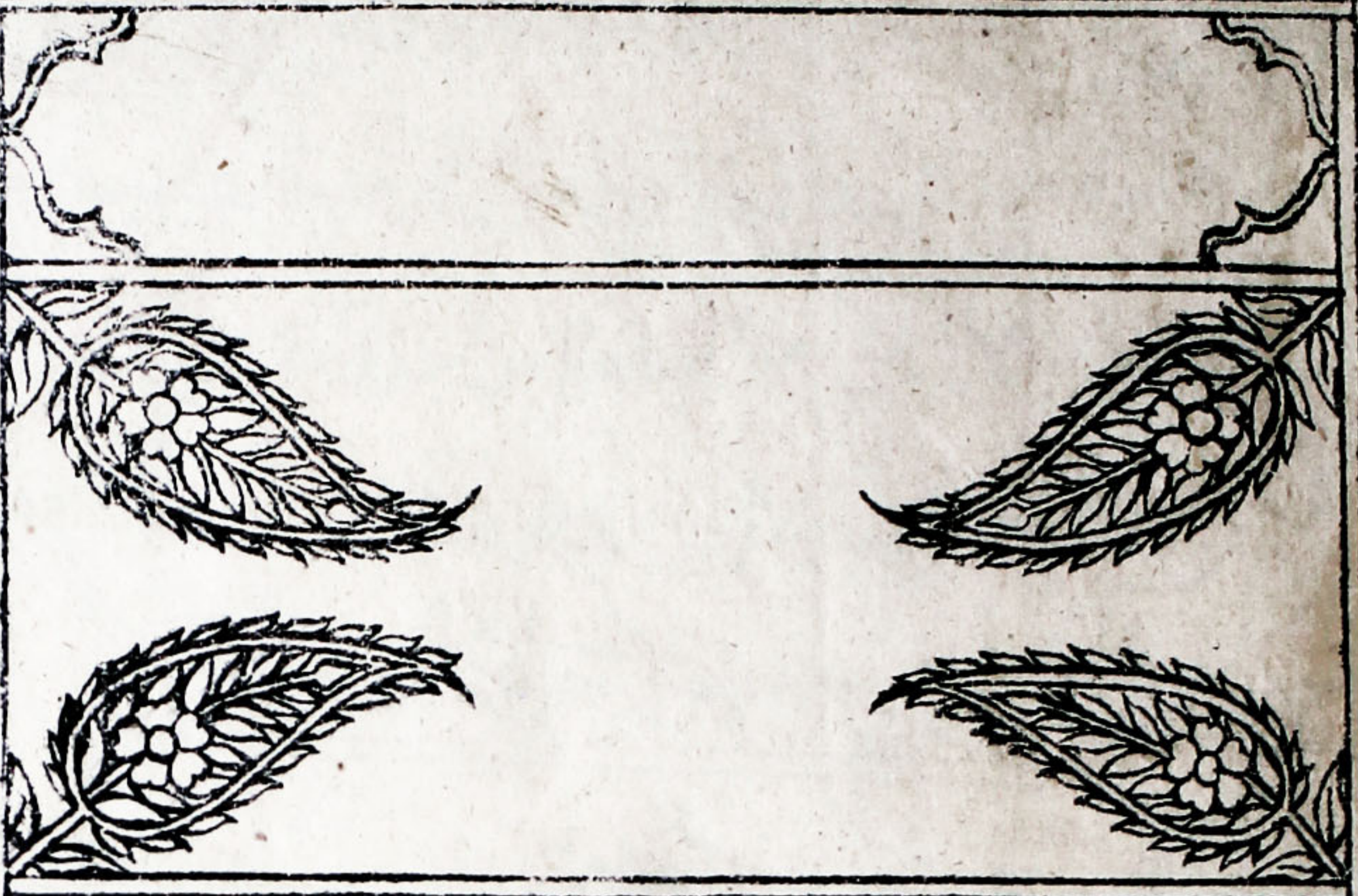

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.**

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قال مولانا الشيخ الاجل النخعي

قصبات السبق في التقدير والتحرير ناصر كلمة الله العليا

ناشر آلوية الدرس والفتيا افضل علماء الانام هبة اللسان

والايام حامي حقائق الدين وارث الانبياء والمرسلين محمد صلى الله

عليه وسلم الصدايق الكافور متع الله بسلمين بدوام بقائه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحلم من شرف الولادة بمولود لا تطير له في الوجود * وكرم

السعادة بسعود ليس كمثله شيء من الوجود * فسبحانك

من فطر نوراً من نور وساءة محملاً * فخلق منه ما خلق وا

رباه محمداً * والصلوة والسلام على الذي لولاه ما وجه

الوجود * وما ولد والد ولا مولود * فطوبى لمن ضعه الله محمداً

ومحمداً وطيباً وطاهراً ومغسولاً وعلى اله واصحابه الذين ذكرهم الله

في الترتين بالعظيم والتبجيل منهم في التورية ومثلهم في التبجيل

اما بعد این مجال است مسمی با شاع الکلام فی اثبات
 المولد والقیام که بایمانی بعضی از حضرات خلت سمات در سنه
 یک هزار و صد و هفتاد و دو از هجرت نبویه علی صاحبها الصلوٰۃ والتحیة حله تحریر
 در کشید و توفیق ایزدی بن کم و صقیها با انجام رسیده انصرم تریشین مقدمه
 و دو باب و خامه گردید اما مقدمه پنجمین تمهید کلام و تحقیق
 معنی بدعت و تقسیم است باید دانست که درین جزو زمان که علیا عالی شان بر
 زمین اند و فضلا منبع امکان لی خفته نحریری که بنان اشارت با و در مفقود و
 که عقد انامل با و کشد نابود طائفه از مستحقان که بطایفه احیاسنت اطاعت
 بدعت از زبان قال ایشان و دو سیاطن بالعکس از سر حال اینان با و
 بروشته و جابجا عالم فساد بر افروشته بیگانه از اعمال نیکه و شرعیه را که
 از صد با سال متواتر از سلف صاحبین متداول و قطار عالم از عرب و عجم
 میانه و فقها و محدثین مرسوم معمول متلفی بقبول مقتدایان بن پیشوایان
 شرع متین و اکابر علما حرمین یفین ضوان ابدیم جمعین و از بدعات سینه
 شانند و فاعل و عامل از مبتدع و فاق انکارند جمله آن عمل و کد شرعیست
 که از بدعت سینه فمیده خط انکار رصفوحا ش کشیده اند

۹
 از توفیق ایزدی و عام
 مقدمه و تمهید کلام
 و تحقیق و
 بدعت

و بر کسانیکه دین بصیرت شان منور بنور ایمان و چشم معرفت آنها مکمل بکمال
 عرفانست چون در روشنست که حقیقت این عمل خیر غیر ازین نیست که در
 شجر بیع الاولین باشد و اگر از مشهور مسلمانان از علما و فضلا و صلحا و فقرا و غنیا
 بدعوت مسلمانان در مکان جمع شوند و خوش عوام اهل اسلام باذن عالم بیکجا فرام
 آیند و در آن مجلس بعضی از آیات قرآن محتوی فضائل و نشر کمالات آن
 سر کائنات علیه الصلوات و التحیات مذکور شوند و بعد از احادیث صحیح متضمن
 معجزات حالات و آیات و تبارک و تعالی رضاع مقدس و حلیه مطهر آن افضل البشر
 معروضین آید و همین که این کبریا کت خیر پایان شد حفاظ حاضرین مجلس بکرم
 بقراءت آیات معدوده از قرآن شریف مشغول شدند ختم این ذکر خیر با تحم نام
 بعد از آن با حضری بر میسور طعام ششیر هر چه باشد تقسیم ب حاضرین کنند لیست
 از آن یقین جمع اتفاق افتد و بهر کسی که بخا خوشی در و با جمله بیست مجموعی چنین محافل
 خلد مشاکل اجتماع مؤمنین قراءت آیات قرآن بیان بی آن ذکر احادیث صحیح و شتفا
 برود و طعام علما و صلحا و غنیا و غریبا از اهل دین و ایتا صدقات و خیرات بر فقرا
 و مساکین است و مقصود ازین همه ذکر فضائل و معجزات و نشر فضائل و
 کمالات تا دایه شکر نعمت وجود با جود آن فضل موجودات و اکمل کائنات

مجلس خیرات

مجلس خیرات

بسم

باید حکم این عمل
در طریقی جایز است

باید مغلطه کرده
بسیار زود

علیه صلوات الله وسلامه است این عمل خیر یا این تعیین تخصیص اگر چه معمول
در قرون ثلثه و ماثوران از میه نسیره که بوده لیکن چون اصلی برای آن قرون
برکت مقرون ثابت و محقق محسوب بدعات حسنه و موجب ید پرگاست
لهذا سلف صاحبین از علما و عرفا در کتاف عالم شرقا و غربا و جنوبا و شمالا
از ائله تقی قبول نموده از تحنات شرعی و سجات بنیه شمرده شش صد سال
بلکه زیاده آن می رود که اینهمه عماد دین و تداول آن از رند خاصه استعمال و
استعمال کار برترین یقین و بها الله تعظیما و تکریمه است طقسات شرع محمدی
و ایشجان بن مصطفوی عبارت از نیاست بچو و چو و مکه معطره مدینه منوره
چنان مشهور است که انکارش حکم انکار خبر متواتر است پس در عملی که
اصلش در قرون ثلثه یافته شود و سواد عظیم محدثین و فقها و صوفیه و علمین بحسن
قبول پیش آمدن آن باشد و از موجب ثواب عظیم و اجر خیم انکارند انکار
شروع قلیل از منکرین سابقا از پایه اعتبار است و مغلطه که راه منکرین ده عدم
و معنی بدعت قسام است چه اینها مطلق بدعت را محصور در سینه دانسته
حدیث کل بدعت ضلاله و امثال آنرا عام غیر مخصوص انکارند و اصل
بدعت همیشه شمارند و این سخن فہمی این چیز همان بعضی از سفیهان بیشتر

از اعمال بیئیه و ده باعث گمراهی بی بیخردان اکثری از مسائل شرعی گردید
 حال آنکه مطلق بدعت سیئه نیست نه هر بدعت ضلالت بلکه بدعت حسنه که
 موجب ثواب است هم از اقسام بدعت شصت است لهذا رباب تحقیق
 بدعت منقسم باقسام خمس نموده احکام خمس از وجوب نذبات اباحت کراهت
 و حرمت در آن جاری نموده اند و تفصیل این مقام تحقیق این امر شرح بسطی
 خواهد که این به گنجایش آن ارد و لهذا بر میان قدر ضروری که کافی برای کشف
 مقصود باشد القامیر و امام نووی علیه الرحمه در شرح صحیح مسلم می نویسند
 كُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ كُلُّ شَيْءٍ عَمِلَ عَلَى غَيْرِ مَثَلٍ سَبَقَ وَ
 فِي الشَّرْعِ اِحْتِلَاتُ مَا لَمْ يَكُنْ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
 فَقَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ عَامٌّ مَخْصُوصٌ وَ
 الْمَلِكُ دُغَالِبُ الْبِدْعِ قَالَ الْعُلَمَاءُ الْبَدْعَةُ خَمْسَةٌ اِقْسَامٌ وَاحِدَةٌ
 وَمُنْدُوبَةٌ وَمُحَرَّمَةٌ وَمَكْرُوهَةٌ وَمُبَاحَةٌ فَمِنْ الْوَلَجِبِ تَقَرُّمٌ
 اَدِلَّةُ الْمُتَكَلِّمِينَ لِلرَّدِّ عَلَى الْمَلَاحِدَةِ وَالْمُبْتَدِعِينَ وَشِبْهَهُ ذَا
 وَمِنْ الْمُنْدُوبَةِ تَصْنِيفُ كِتَابِ الْعِلْمِ وَبِنَاءُ الْمَدَارِسِ وَالرُّبُطُ
 وَغَيْرُ ذَلِكَ وَمِنْ الْمُبَاحِ التَّبَسُّطُ فِي الْوَأْنِ الْأَطْعَمَةِ وَغَيْرُ ذَلِكَ

تحقیق
 بدعت اقسام
 رباب

وَالْحَرَامُ وَالْمَكْرُوهُ ظَاهِرَانِ وَقَدْ وَخَّضْنَا الْمَسْئَلَةَ بِأَمْثَلِهَا
 الْمَسْئُوطَةِ فِي تَهْنِيبِ الْأَسْمَاءِ وَاللُّغَاتِ فَإِذَا عَرَفْتَ مَا ذَكَرْتَهُ
 عَلِمْتَ أَنَّ حُدُوثَ عَامٍ مَخْصُوصٍ وَكَذَا مَا أَشْبَهَهُ مِنْ الْأَحَادِيثِ
 الْوَاحِدَةِ وَيُؤَيِّدُ مَا قُلْنَاهُ قَوْلُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي التَّرَاوِجِ
 نِعْمَتْ لِبِدَاعَةٍ وَلَا يَنْبَغُ مِنْ كَوْنِ الْحَدِيثِ عَامًّا مَخْصُوصًا
 قَوْلُ كُلِّ بِدْعَةٍ مُؤَكَّدًا بِكُلِّ بَلٍ يَدْخُلُهُ التَّخْصِيسُ مَعَ ذَلِكَ
 كَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى تَدْرِكُ كُلَّ شَيْءٍ أَنْتَهَى إِنْ كُنْتَ بِنَظَرِ انصافٍ ملاحظه
 این باین ثابت همان ابی اثبات ما و ابطال دعوی بنی عمل خیر و بین عموم
 کُلِّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ بَسَدَتْ كَمَا بَصُرَتْ بِهَا إِمَامٌ مَدْرُوحٌ ثَابِتٌ شَرَكَةٌ عَدُوٌّ
 نَذُورٌ وَمَا نَذَرْنَا عَامٌ مَخْصُوصٌ سَتٌ وَشَكٌّ بِلَفْظِ كُلِّ أَمِيٍّ اثْبَاتٌ غَيْرٌ مَخْصُوصٌ
 این عام که منشای غلط فالین عموم انجید است نیز باطل شد که با وجود لفظ کل
 عام قبول تخصیص میکند چنانکه در کلام تَدْرِكُ كُلَّ شَيْءٍ موجود است پس لفظ کل
 که در حدیث مذکور است مانع از قبول تخصیص نمیشود و نیز ثابت شد که بدعت
 شرعی منقسم بقسام خمسست که وجود ندب هم از اقسام است زیرا که تحقق این قسام
 خمسست بدعت شرعیست لغوی نیز معنی شریعت رسید که حضرت عمر رضی الله عنه

کہ بر تریوح اطلاق بدعت فرمودند و ازان بدعت شرعیست کہ ان الترام تراویح
 پس نیکہ این بدعت محمول بدعت لغوی و ہا نذا زا راہ صواب و ترا فادہ اند چہ
 بلا حطہ بیان معنی بدعت پی سابق گذشت این حل بر غیر محلست قد بر نیز مقرر شد
 کہ اطلاق بدعت شرعی در امریکہ حادث بعد قرون ثلاثہ گرد و منحصر نیست بلکہ در
 قرون کورہ نیز اطلاق بدعت امری شد ثبوتی کردہ اند پس اینجا چون آفتاب بیروز
 و درخشانت کہ بدعت محصور در سیمہ و اصل بدعت سیمہ نیست اگر زیادہ
 ناید و شید این مطلب مطلوبت باید دید کہ در مصباح الرجاہ علی سنن ابن ماجہ فرما
 قولہ صلی اللہ علیہ وسلم و شرک الامور محدثا تھا قال فی النہایۃ جمع
 محدثا بالفتح وھی مال لم یکن معروفا فی کتاب کلاسنہ و لا
 اجماع وقولہ صلی اللہ علیہ وسلم کل بدعۃ ضلالۃ قال فی
 النہایۃ البدعۃ بدعتان بدعۃ ہدیٰ و بدعۃ ضلال فما
 کان فی خلاف ما امر اللہ بہ و رسولہ فهو فی حیز الذم و
 الانکار و ما کان اقعا تحت عموم ما ندب اللہ الیہ و حص
 علیہ او رسولہ فهو فی حیز المدح و ما لم یکن لہ مثال موجود
 کنوع الجود و السخا و فعل المعروف فهو من الافعال المحمودة

مصباح الرجاہ
 علی سنن ابن ماجہ
 ۱۶

ولا يجوز ان يكون ذلك في خلاف ما ورد الشرع به لان النبي
 صلى الله عليه وسلم قد جعل له في ذلك ثوابا فقال من سن سنة
 حسنة فله اجرها ومن عمل بها وقال في ضد هامة من سنة
 سيئة فعليه وزرها ومن عمل بها وذلك اذا كان في
 خلاف ما امر الله به ورسوله ومن هذا النوع قول عمر رضي
 الله عنه في التراويح نعمت ابدا هدية لما كانت من فعال
 الخير داخلية في خير المديح سماها بدعة ومدحها لان النبي صلى
 الله عليه وسلم لم يسنها لهم وانما اصلاها اليك ثم تركها وا
 لم يحافظ عليها ولا جمع الناس لها وكان في زمن ابي بكر وانما عمر
 جمع الناس عليها وندبهم اليها فهذا اسمها بدعة وهي
 على الحقيقة سنة لقول صلى الله عليه وسلم عليكم بسنتي وسنة
 الخلفاء الراشدين من بعدك وقع له ائمة وبالذين من بعدك
 ابي بكر وعمر وعلى التاويل يحل قول كل محدث بدعة انما يريد
 ما خالف اصول الشريعة ولم يوافق السنة واكثر ما يستعمل البدعة
 عرفا في الذم وروى البيهقي عن الشافعي في كتاب مناقبه

قال المحدثات من الامور ضربان ما احدث بما يخالف كتابا او
سنة او اثرا او اجماعا فهذه البدعة ضلالة وما احدث من
لا خلاف فيه لواحد من المذكورات فهذه محدثة خيرة من
وقد قال عمر في قيام شهر رمضان بعثت لبدعة هذه هي
انها محدثة لم تكن واذا كانت ليس فيها رد لها مضى هذا
بحر كلام الشافعي وقد اختلف من المتقدمين الامام ابو بكر الطرطوسي
كتاب الحوادث البدعية من المتأخرين الامام ابو عبد الله الحارثي
احد مشايخ الشيخ تقي الدين السبكي كتاب المدخل في ذلك
جمع فيه ما وعي هو كتاب كبير عظيم جليل الشأن وشرح
مستحبنا في كل مستحب يصح مجتبي استسبورت قولنا صلى الله عليه
سلم وتشكر الامور محمد ثاتها قال القزطبي يعني المحدثات التي ليس
في الشريعة اصل يشهد لها بالصحة وهي المسماة بالبدع وقوله
صلى الله عليه وسلم كل بدعة ضلالة عام مخصوص المراد
غالب البدع انتهى ودرج المذاهب عبد الوهاب حفي مذكورت قال
الشيخ الامام الملقب بسيلطان العلماء ابو محمد عبد العزيز في آخر

البدع

البدع

كتاب

كتاب لقواعد البدعة منقشة الى واجبة ومحرمة ومندوبة
 ومكروهة ومباحة والطريق في ذلك ان يعرض لبدعة
 على قواعد الشرع فان دخلت في قواعد الايجاب فهي واجبة
 او في قواعد التحريم فهي محرمة او الندب مندوبة او الكراهة
 فمكروهة او الاباحة فمباحة انتهى وشرح ابن حجر بيته وشرح
 اربعين ايام نووي في حديثه قال تقسيم بدعتي نوشته قدرى ازان
 بعض من نقل مني قال الشافعي حبه الله ما احدث وخالف كتابا
 او سنة او اجماعا وانما هو البدعة الضلالة وما احدث
 من بخير ولم يخالف شيئا من ذلك فهو البدعة المحمودة والحاصل
 ان البدعة الحسنه متفق على نديها وهي ما وافق شيئا مما
 ولم يلزم من فعله محد وشرعي ومنها ما هو فرض كفاية
 كتصنيف العلوم ونحوها حاصر قال الامام ابو شامة ^{تصنيف}
 رحمه الله ومن احسن ما ابتدع في زماننا ما يفعل في كل عام في
 اليوم الموافق ليوم مولد نبي الله صلى الله عليه وسلم من الصدقات
 اظهار النعمة والسرور فان ذلك مع ما فيه من الاحسان الى الفقراء

شرح اربعين ايام
 ازان

مشعر محبته صلى الله عليه وسلم وتفضله واجلاله في قلب فاعل
 ذلك وشكر الله تعالى ما من به من يجاد سوره الذي ارسله
 للعالمين بحجة صلى الله عليه وسلم وان البدع السيئة وهي ما خالف
 شيئا من لك صيرها او التزاما قد انتهى الى ما يوجب التحريم تارة
 والكراهة اخرى انتهى بقدر الحاجة ونير شارح مذكور وشرح حديث
 ثبت في نسخة ونوشته والحاصل ان لبدعة منقسمة الى الاحكام الخمسة
 فمن لبدعة الواجبة على الكفاية لا اشتغال بالعلوم العربية
 المتوقف عليها فهم الكتاب لسنة كالصرف والنحو والمعاني و
 البيان واللغة ومن لبدع المحرمة مذهب ساء تراهل البدع نتهد
 ما اردنا ايرادها اربعين بابا بشارت يير تقسيم بحسنه وسعيه بيد و
 مع هذا اقترح بوبون عمل بولود يير اربعين بابا بشارت يير تقسيم بحسنه وسعيه بيد و
 منقول الشيخ الشيخوخ امام بوشامه است كه محتاج تشرح و تفصيل غيبت يير از
 شواهد بدعاست اسخه ابن تيمية بنصلي و منبهاج نوشته البدعة هي الحوادث
 في الامر فان كان بغير دليل شرعي فبدعة قبيحة وان وفق
 اصول الشرع فبدعة حسنة والبدعة قد تذكر يير ادبها القبيحة

منبهاج
 ابن تيمية

وكالتراويح والكلام في قائق التصوف وكجمع المحافل للاستدلال في المسائل
 ان قصد به وجه الله تعالى ومكرهه كخرقة المساجد وترويق المصاحف
 ومباحة كالمصافحة عقيد الصبر والعصر والتوسع في ايد المأكل
 والمشارب والملابس المساكن توسيع الاكام وقد اختلف في كراهية
 بعض ذلك انتهى ويرار شواهد وعوسيت شيخه ملا علي قاري في مرقاة شرح
 مشکوٰة نوحته وتشكلام مؤرخا ناتها يعني البدع الاعتقادية وكل بدعة
 ضلالة قال في لاهار هذا مخصص اي كل بدعة سيئه ضلالة
 لقول الله عليه وسلم من سن في الاسلام سنة حسنة فله اجرها واخر
 من عمل بها جمع ابوبكر وعمر رضي الله عنهما القزاز وكتبه زيد في المصنف
 في عهد عثمان قال النوق البدعة كل شيء عمل على غير مثال سبق وفي الشرع
 ما لم يكن في عهد سوا الله صلى الله عليه وسلم وقوله صلى الله عليه وسلم كل
 بدعة ضلالة عام مخصوص قال الشيخ غز الدين بن عبد السلام في آخر كتاب
 القواعد لبدعة ما واجبة كعلم النحو لفهم كلام الله وسورة كتبه
 اصول الفقه والكلام في الحرج والتعديل اما محرمة كذهاب الحبرية و
 القدية والمرجية والمجسة والرد على هؤلاء من البدع الواجبة لان حفظ الشريعة

ملا علي قاري

من هذا لبدء فرض كفاية واما مندوبية كاحدا الرباط و
 المدارس وغيرها مما كان احداثه لم يعهد في الصدر الاول والثاني
 اى بالجماعة العامة والكلام في دقائق الصوفية واما مكره
 كخرقة المساجد وتزيين المصاحف يعنى عند الشافعية و
 ما عند الحنفية فباح واما مباحة كالمصافحة ^{من النووي ١٢} عقيب ^{الصدر}
 والعصر اى عند الشافعية واما عند الحنفية فمكروه والتوسع
 في لذائذ المآكل والمشرب والمساكن وتوسيع الاكمام وقد خالفوا
 في كراهة بعض ذلك اى كما قد منا قال الله افعى جهاد الله ما احد
 مما يخالف الكتاب والسنة والاثروالاجماع فهو ضلالة وما احد
 من الخير مما يخالف شيئا من ذلك فليس يذموا قال عمر
 رضى عنه في قيام رمضان انعمت البديعة هذا هذا اخر كلام الشيخ
 النووي في تهذيب لساء واللغات وروى عن ابن مسعود ما را
 المسلمون حسنا فهو عند الله حسن وفي حديث فروع لا يجتمع ^{عليه}
 على الضلالة انتهى الرجوع نقل ابن مكرم في الجملة مستلزم تكرر رواية
 ليكن جوبن يركب في روايات منقولة مشبهة بزياد وتغير اسلوبت خالي ارفاده

كلمة
 اخبرني في الموطأ و
 اخبرني كتابه
 عن ابن عمر قال
 رسول الله صلى الله عليه وسلم
 ان لا يجمع اى او قال
 خلا لرواه الترمذي
 احمد بن سليمان المغربي
 عن ابن مولى الاشعري
 قد اجاب عن
 لا يدعوا عليكم
 ان لا يظلموا
 اخف وان لا
 ١٢

معانی
شرح مشکوٰۃ شیخ
عبد الحکیم دیوبند

ترجمہ مشکوٰۃ

جدید نیست و نیز از شواہد مطلوب است کلام شیخ عبد الحق محدث دیوبند علیہ الرحمہ
کہ در شرح مشکوٰۃ است قال العیاض المالکی کل ما احدث بعد النبی
صلی اللہ علیہ وسلم فهو بدعة و البدعة فعل ما لا سبق الیہ فما
وافق اصلا من السنة یقاس علیہا فهو محمود و ما خالف اصول السنن
فهو ضلالة و منه قولہ علیہ الصلوٰۃ والسلام کل بدعة ضلالة
انتهی یعنی ان قولہ کل بدعة ضلالة عام مخصوص ببعض انتہی
و نیز ازین قبیل است آنچه محدث دیوبند صوف ترجمہ مشکوٰۃ ذیل حدیث و کل
بدعة ضلالة نوشته بدانکہ ہر پیچیدہ کردہ شدہ بعد از پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم
بدعت است از ان آنچه موافق اصول و قواعد سنت است قیاس کردہ شدہ است
بر ان از بدعت حسنہ گویند و آنچه مخالف ان باشد بدعت ضلالت خوانند و کلیہ کل
بدعة ضلالة محمول برین است بعضی از بدعتہا است کہ است چنانچہ تعلم تعلیم
حرف و نحو کہ بدان فتاویٰ احادیث حاصل و دو خط غرائب کتاب سنت و دیگر چیز
حفظ دین ملت ان قوف بود بعضی مستحسن و تحب مثل سنائی باطہا و مدد سہا و بعضی
مکروه یا تنقیر و نگار کردن جد و صاحب بقول بعضی و بعضی مباح مثل فراخی طعنا
لذید و لباسہا فاخرہ بشرطیکہ حلال باشد و باعث طغیان نگردد و فاخرت نشود

ہر امر مستحدث وین جاہ و قرین بہ صحابہ و تابعین پید شو و یا بعد ان بمقتضا عموم کلمہ من کہ
 در حدیث من سننک حسنة بحديث واقع است ہر چہ از ان موافق اصول است
 آن بعت حسنه و محمود و مقبولست ہر چہ مخالف آنست آن بعت سیئہ و مذموم و مردوست
 و نیز ثابت شد کہ احداث امری وین قرون ثلثہ مسلم بعت سیئہ بود نشانیست
 کہ تدوین کتب علم و تعلیم علم ضرورتی و غیر ان اسچہ سابق مذکور شد و احزاب ان بلکہ جملہ
 مستحدثات خیرین کہ پائش می آید ہمہ از بدعات حسنه است پس باطل شد قول کسانی کہ
 بعت با منحصر در سیئہ گفته حدیث کلیۃ ضلالہ و اطوار از عام غیر مخصوص است و نیز باطل
 شد قول کسانی کہ بعت حسنه موقوف بر وقت و قرون یا وثالث باشد لہذا ہر یک بعد و
 ثلثہ پیدا شد اگر چہ مخالف اصول شرع باشد از داخل در بعت سیئہ نمایند و این مختص این مقام
 است کہ عبارات علماء و بیان بعت حسنه و سیئہ اگر چہ بعنوان مختلف واقع است لیکن بمعنی
 و مقصود از جملہ عبارات همین است کہ بر مری بعد از زمان آن سر عالم صلی اللہ علیہ وسلم پیدا
 اگر موافق اصول شرع است بعت حسنه است و در قرن ثانی یا ثالث پیدا شد یا بعد از قرون
 ثلثہ و اگر مخالف آنست بعت سیئہ و این مخالفت نیز مثل موفقت عام آنست کہ در قرن ثانی
 یا ثالث یا بعد از ان باشد و اگر بعت حسنه را مطلقاً بمنطوق علیکم بسنتہ و سنتہ
 الخلفاء الراشدین المہدیین و اعتبار عموم در کلمہ خلفاء راشدین همین این کہ علماء

تصدیق بعت بطور بیان آن
 مخالفان مخالفان
 عام باید عام

در محقق

تسکو ایضا و عضو
 علیہا بالنواظ لا حدود
 التندی و ابی داؤد
 و ابن ماجہ

اخراج احمد بن حنبل
 السنن من عدت ابی وائل عن ابن
 مسعود قال ان الله نظر في قلوب العباد
 فاتخاره محمد اصلي عليه وسلم في عباده
 بالتمتع نظري قلوب العباد فاتخاره
 له اصحابه فيعلم انصار دينه ووزراء
 غيرهم فراه المسلمون كما هو
 عند الله حسن وباراه المؤمنون
 قديما فهو عند الله خير ورواية
 الحاكم ورواية محمد بن الموطا الاله
 زاد وباراه المسلمون سيما
 وهو عند الله سيئ ۱۲

حسنة وماراه المسلمون حسنا قرن به اصحابه في فضائلهم من يقدر مفهوم
 سن سنة حسنة وماراه المسلمون حسنا مقصود زمان به و محسوب قسام سنت
 باشد نه بدت پس این جهت تفرقی قابل تا شاست که تسع دائره منطوق علیکم
 بسنته و سنه الخلفاء الراشدین المهالدین بعد که مستوعب علی ایست باشد
 توضیح حجه مفهوم من سن سنة حسنة وماراه المسلمون حسنا بوضع که
 محض در زمان صحابا گرد و حجت بسط و است کثا و است که موجب تفاوت تعارض حد
 و تسانی باین کلام سید الکونین علیه الصلوة والسلام میگردد اگر ارباب بصیرت و اصحاب
 حیرت چنین تعجیبات دوز کار را در نظر انرا کشمیر کارند نمی و در چه از لوازم آثار است
 بعمل آرز می یابد پس سابق بکرات مرات از تصریحات علما گذشت که بدت اصطلاحی
 و مروی است که بعد از آن حضرت علیه الصلوة و التحیة پیدا شود پس آن مر اگر موافق کتاب و
 اجماع و اثر است سنت حسنة بدت حسنة است اگر مخالف اینها سنت سیئه بدت
 سیئه است بدی است که منقسم باین قسم بدت یعنی بدت یعنی اصطلاحی است یعنی
 لغوی آن مقید با مروی نیست ظاهر است که سنت اصطلاحی منقسم بحسنة و سیئه نمی تواند
 پس لا محاله مراد از سنت حسنة همان مروی خواهد بود که موافقت با اصول شرعی دارد و چه
 بعین مراد از بدت حسنة که مروی است که مخالف آنهاست آن

سنت

آن سنت سیئه است و با زیادت سیئه میماند و نیز از بیان باقی است
 که حدوث امر دینی خواه موافق قواعد شرع باشد یا مخالف آن مقصود
 بر زمان صحابه نیست بلکه اعم از سنت چنانچه این معنی از اجرای احکام حمزه
 بدعت و بیان اشکال آنها پیدا و هویدا است و در هر زمان که آن امر دینی
 شود از این بیان موافقت و مخالفت با قواعد شرعی باید سنجید اگر موافق
 آنهاست مقبول و مجرب و سیئه نسبت حسنه و بدعت حسنه و اگر مخالف آنها
 است مذموم و مردود و نامزد نسبت سیئه و بدعت سیئه است پس این
 هر دو مقدمه و جهت لازم آمد که عموم من سیر سینه حسنه الحدیث
 و عموم اثر مذکور مخصوص بان صحابه کرام نمی تواند شد و بر کسی که اولی
 سلیقه بفهم عبارت دارد چون تا تاثیر صحیح میدرخشد که سیاق حدیث
 مذکور و اثر معلوم مقتضی عموم مطلق است نه عموم من وجه که مخصوص بان صحابه
 باشد چه صدور سنت حسنه و ترتیب اجرو ثوابت آن در آن زمان خیر اقرآن
 خود ظاهر است و احتمال نقیض حسنه در آن عهد خلافت مبداء سر بار
 و طرف نیست که علمای رنجین حدیث علیکم السلام استنبه
 و سنة الخلفاء الراشدين المهديين یرحمول بر عموم موزود

چنانچه شیخ عبدالحق محدث دہلوی در ترجمہ مشکوٰۃ نوشتند کہ مراد خلفا
راشدین خلفای اربعہ دہشتہ اند و ہر کہ بر سیرت ایشان و دو موافق
سنت عمل کند حکم ایشان آرد و کسانیکہ بدعت حسہ را داخل در
نمودہ اند نیز اعتراف باین عموم و شمول از مدسین بقامی عموم مطلق در
مَنْ سَنَّتٌ حَسَنَةٌ وَمَا رَأَى الْمُسْلِمُونَ حَسَنًا چنانچہ
از کلمہ مَنْ لفظ مسنون و مختار جمہور علمائست ہرگز محل کلام نمی تواند شدہ
چون بر این ساطعہ و حج قاطعہ ثابت شد کہ بدعت صیلاحی منقسم
و سید و حدیث کلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ و امثال آن عام مخصوص
حدیث عَلَیْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ
الْمُهْدِيِّينَ وَ حَدِيثِ مَنْ سَنَّتْ حَسَنَةً و اثر ماراہ المسلمون
حَسَنًا تا آخر عام و مثال ای خلفای راشدین از مجتہدین و علمائے
راہینست مقدمہ بانجام رسید و ختم کلام در تمہید و تحقیق معنی بدعت
گردید اما باب اول پس مسکفل اثبات مولد شریفیت بر طرفین
کتب اسلاف پوشین باشد کہ انکار منکرین از زمان پانین مقتضی
تصنیف سائل ای اثبات این مطلب منیف شدہ است چنانچہ بعضی از

باب اول
در بیان
تفاوت

137260

تفاوت

جلال الدين سيوطي

خاتمة حديث وائمه دين تبايف و تصيف پر و احسن اخلاق حق
درين مسئله چنانكه بايد ساخته اند و از آنجا كه ستيفاي مقالات سلف
باب از محالات عادت بر استناد و تشبه و بعضي از آنها اکتفا ميروند
اقتناع كلام درين مقام با خلاصه ساله شيخ الشيوخ مولانا جلال الدين
سيوطي كه شمله اثبات تحسان عمل مولد و رد هفوات تاج الدين فاكهاني
و تفحيح كلام ابو محمد سعد بن حاجت بعمل مي آيد و آن منبت و فقاه
و رقم السؤال عن المولد النبوي في شهر ربيع الاول ملكه من حيث
الشرع هل هو محمود او مذموم و عمل يثاب فاعله امره بالمعروف
ان اصل المولد هو اجتماع الناس و قرآه ما تيسر من القران و
رواية الاخبار الواردة في مبدء امر النبي صلى الله عليه و سلم
وما وقع في مولده من الايات ثم يمد لهم سماء طيبا كلوا و ينصرفون
من غير زيادة على ذلك من البدع الحسنه التي يتبعونها جميعا
لما فيه من تعظيم قدر النبي صلى الله عليه و سلم و اظهار الفرح
و الاستبشار بمولده الشريف صلى الله عليه و سلم و اول من احدثنا
الملك المظفر ابو سعيد كوكري بن زين الدين احد الملوك الاجناد

له امام الحفاظ ابو الفضل بن حجر اضلا من السنة واستخرجت
 له انا اصلا ثانيا وسيأتي ذكرها بعد هذا قال المنكر المريب ولا
 ينقل عملة من احد من علماء الامة الذين هم القدر في الدين
 بل هو بدعة احدثها البطالون قال المجيب المصيب قد تقدم
 انه احدثه ملك عادل عالم وقصد به التقرب الى الله عز وجل
 وحضر عنده العلماء والصالحون من غير تكبر وارتضاة ابن دحية
 وصنف له من اجله كتابا فهو لاء علماء متدينون رضوا به و
 اقروه ولم ينكروه قال المنكر المريب ليس مندوبا لان حقيقة
 المندوب ما طلبه الشرع قال المجيب المصيب المطلب في
 المندوب تارة يكون بالنص وتأتمم يكون بالقياس وهذا وان لم
 يرد فيه النص ففيه القياس على الاصلين الاتي ذكرهما قال
 المنكر المريب لاجا اثران يكون مباحا لان الابتداء في الدين ليس
 مباحا باجماع المسلمين قال المجيب المصيب كلام غير مسلم
 لان البدعة لم تنص في المكروه والمحرم بل قد تكون مباحة
 ومندوبة وواجبة قال النووي في تهذيب الاسماء واللغات

قولهم
 ففيه القياس
 والقياس هو الذي لا يرد في النص
 رواه عن سيف كسنا
 ما بعد الكلام انما خلفوا
 في غيره على ان الشارع
 اذ ارض على الناطق
 افاد قاعدة بطلان
 تختم اورد في تهذيب
 حكم واصناف
 تطبيق النص
 منه بالقياس
 ابن حجر الاثر
 في القياس
 سماه تحويلا
 اشكال
 ١٤

البدعة في الشرع هي احداث ما لم يكن في عهد رسول الله صلى
 الله عليه وسلم وهي منقسمة الى حسنة وقيحة قال الشيخ
 عز الدين عبد السلام في القواعد البدعة منقسمة الى اجتهادية
 مندوبة مكرهة ومباحة قال الطريق في ذلك ان تعرض لبدعة على
 الشرع فاذا دخلت في قواعد الاجتهاد في واجبة او في قواعد التحريم
 فهي محرمة او المندوب فمندوبة او المكروه فمكروهة او المباحة
 فباحة وذكر لكل قسم من هذه الخمس امثلة الى ان قال وللبدع
 المندوبة امثلة منها احداث الربط والمدارس وكل احسان للعلم
 في العصر الاول ومنها التراويع والكلام في دقائق التصوف والجدل
 ومنها جرم المحافل للاستدلال في المسائل ان قصدوا بذلك
 وجه الله تعالى وروى البيهقي باسناده في مناقب الشافعي عن
 الشافعي قال المحدثات من الامور ضربان احدهما ما احدثت مما
 يخالف كتابا او سنة او اثرا واجما عاقد هذه البدعة الضلالة والثانية
 ما احدثت من الخير لا خلاف فيه لولحد من هذه وهي محدثة غير
 مذمومة وقد قال عمر رضي الله عنه في قيام شهر رمضان ^{عنه}

هذه يعني انها محدثة لم تكن واذا كنتك ليس فيها رث لما مضى
 هذا الخرك كلام الشافعي رحمه الله تعرف بذلك منع قول
 الشيخ تاج الدين ولا جازان يكون مباحا الى قوله وهذا الذي وضعناه
 بانه بدعة مكروهة الى اخره لان هذا القسم مما احدث وليس فيه
 مخالفة للكتاب والسنة ولا اثر ولا جماع فهي غير مذمومة كما في رقة
 الشافعي مو من الاحسان الذي لم يعهد في العصر الاول ان اطعم اطعام
 الحائي عن اقتران الاثام احسان في من البدع المندوبة كما في عبارة عبد
 قال المنكر الرب الذي ملخصه ان دخله الجناية وانضاف اليه
 الغناء والرقص واجتماع الشبان مع النساء وغير ذلك من المحرمات
 فهذا الذي لا يختلف في تحريمه اثنان قال الجيب المصنوب كلام صحيح
 في نفسه غير ان التحريم فيه انما جاء من قبل هذه الاشياء المحرمة التي
 ضمت اليه الامن حيث الاجتماع لاطهار شعار المولد بل لو وقع مثل
 هذه الامور في الاجتماع لصلوة الجمعة مثلا لكما قيمة شنيعة
 ولا يلزم من ذلك ذم اصل الاجتماع لصلوة الجمعة كما هو واضح وقد نأ
 بعض هذه الامور في ليالي من رمضان عند اجتماع الناس لصلوة

کلام ابن حجر

اصول
مقدمه
بن حجر دیوبندی

توهمات منکون باقی می ماند بعد ازین مولانا امی محمد وین تعریف بکلام
ابو عبد الله بن الحاج صاحب مغل نموده بعد بیان مال و مایه و غیره
فرموده و خلاصه همین قدر که نقل کلام صاحب مغل بعد از آنست و هو
هذا قد تکلم الامام ابو عبد الله بن الحاج فی کتابه
المدخل علی عمل المولد و حاصله مدح مآکان فینه من اظهار
شعار و شکر و ذم ما لحق علیه من محرمات و منکرات و بیان
مجیب مصیب بجواب فاکهانی نوشته که ضم محرمات و منکرات باشد
مولد خود مذموم و ممنوعست و ازین شیعه تا در اصل مولد لازم نمی آید و
نظیرش اجتماع مردم برای نماز جمعه و نماز تراویح ذکر کرده بجملا هر گاه کلام
ابن الحاج و جوابش بنا بر اختصار درین مقام منقول نشد ضرورتاً و
آن هر دو اصل مولد که یکی از ان مستخرج حافظ ابن حجر نیست و دیگر مستخرج
مؤلف ساله و در اول جواب فاکهانی صاحب ساله بقول خود و در
ذکر همان ذکرش عن نموده از آخر رساله مبعوض نقل آید تا این منقول
انتظار و انجام زوعدۀ موعود نماید و آن نیست و قد سئل شیخ
الاسلام حافظ العصر ابو الفضل بن حجر عن عمل المولد فاجاب

بان

النوم فقيل له ما حالك فقال في النار الا اذنه يخفف علي كل ليلة
 اثنتين وامص من بين اصبعي هاتين ماء بقدر هذا وأشار برأس
 اصبعه وان ذلك باعترافي ثوبية عند بشرتي بولادة النبي صلى
 عليه وسلم بارضا كعها له فاذا كان ابو هبث الكافر الذي نزل
 بدمه جوزي في النار لفرجه بمولد النبي صلى الله عليه وسلم فاحال
 المسلم الموحد من امة صلى الله عليه وسلم ولعمرك انما يكون
 جزاؤه من المولى الكريم ان يدخله بفضل جنات النعيم وقال
 الحافظ ناصر الدين بن شمس الدين الدمشقي في كتابه المسماة
 عروة الصادق في مولد الهادي وقد صح ان اباهم يخفف عنه
 عذاب النار في مثل يوم الاثنين لا حقاؤه ثوبية سرور بميلاد
 النبي صلى الله عليه وسلم ثم انشد اذا كان هذا كافر
جا ذمه وتبت يدا ابي في الحجيم محمدا اتي انه في يوم الاثنين
 يخفف عنه للشور باحدا فما اظن بالعبد الذي كل
 باحد مسرورا ومات موحدا انتهى واكرسى يادوه ترطاب تفتيس و
 بشرح اين مبحث باشد رساله مذكوره را از اول تا آخر ملاحظه نمايد كه مولد ان ^ط

شريف

در جواب فاكهاني و نيز نجواب ابن الحاج دقيقه از دقائق حل شتبه نامرعي
 نگداشته اند و علامه محمد بن يوسف شامي رحمه الله عليه در سيل الهدى الرشاد
 في سيرة خير العباد كه مشهور بسيرت شامي ست آنچه در اثبات عمل مولد شريف
 رقمه و اند قدري زان هم مجازة القاطمير سد الباس **الثاني** عشره
 او ويل ان علماء في عمل المولد الشريف بجماع الناس له وما يحد من ذلك وما يند
 قال الحافظ ابو الخير السخاوي في فتاواه عمل المولى الشرف لم ينقل عن احد من السلف
 الصالح في القرون الثلثة الفاضلة و انما حدث بعدها ثم لان اهل الاسلاف
 في سائر الاقطار لذلك كما يحتفلون في شهر مولد صلى الله عليه وسلم بعمل
 الولاية البدعية المشتملة على الامور البهيمية الرفيعة يتصدقون في لياليها انواع ^{من} الصدقات
 و يظهرون التسرف و يزيدون في الملبس و يعتنون بقراءة مولد الكرم و يظهر
 عليهم من بركاته فضل عظيم و قال الامام الحافظ ابو الخير ابن الجري ^{شيخ}
 القراء من خواصه انه امان في ذلك العا و بشر عجلة ينيل البغية و
 المرام قلت و اول من اخذ ذلك من الملوك صا اربيل الملك المظفر ^{سعيد} ابو
 كوكري بن بن الدين حد الملوك الاجاد والكبراء الاجواد و قال الحافظ
 عماد الدين بركت شيرازي في تاريخه كان صا اربيل يعمل المولد الشريف في

ربيع الأول ويختلف باختلافها أثلاً وقد صنّف الشيخ أبو الخطّاب بن حنبله
 كتاباً في المولد سماه لتقوى في مولد البشير النذير وبجأزه بالفدينار وقد اتفق عليه
 الأئمة منهم الحافظ أبو شامة شيخ النوي في كتابه البتة على تكرار البديع والحدود
 وقال مثل هذا الحسن ينال الله ويتكفّر عنه ويشتهر عليه قال ابن الجوزي
 ولو لم يكن في ذلك إلا أن أدام الشيطان أدام أهل الأيمان قال العلامة
 ابن طغرل في الدر المنظم قد علم المحجوب النبي صلى الله عليه وآله وسلم فاجتمع له الوفاة
 فمن ذلك ما جمده بالقاهرة المغربية من الوفاة الكبار الشيخ أبو الحسن المعروف
 بابن فضل شيخ شيخنا أبي عبد الله محمد بن النعمان وعلمك لك قبله جمال الدين
 المهدي ومن علمك على روضه يوسف الحجازي بقدر النبي صلى الله عليه وآله وسلم
 وألم وهو خير يوسف المذكور على ذلك قال وسبعت ذلك من يوسف بن علي
 بن ديق الشامي لأصل المصطفى المولد الحجازي بمصر في منزله بها حيث
 مولد رسول الله عليه وآله وسلم يقول آيت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم
 في المنام منذ عشر سنين وكان لي أخ في الله تعالى قال الشيخ أبو بكر الحنظلي
 فرأيت كائني وأبا بكر هذين بي النبي صلى الله عليه وآله وسلم وأبسين رسول الله
 لحية نفسه ورفقها نصفين وذكر النبي صلى الله عليه وآله وسلم كلاماً فسمع

يقال في مولد النبي صلى الله عليه وآله وسلم
 في موضعين من كتابه
 في النسخة
 في نسخة الرواية
 في نسخة الكفاية
 في نسخة الوفاة
 في نسخة الكفاية

فقال النبي صلى الله عليه وسلم عجيباً له لولا هذا لكانت هبة في النار قال
 ابنك وكان ه قضيت لا شيء يا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال حتى
 الموت والسنن قال يوم فعلته منذ عشر سنين الى الان قال وسعت يوم
 المذكور يقول سمعت اخي ابي بكر الحجري يقول سمعت منصور البشار يقول
 رايت النبي صلى الله عليه وسلم في المنام يقول لي قل لا يبطله يعني المولد ما
 عليك ممن اكل ومن لم يأكل قال سمعت شيخنا ابا عبد الله بن ابي محمد النعمان
 يقول سمعت الشيخ ابا موسى الزيتوني يقول ايت النبي صلى الله عليه وسلم في
 النوم فذكرت ما يقوله الفقهاء في عمل الولاة في المولد فقال النبي صلى الله
 عليه وسلم من فرح بنا فرحنا به وقال الشيخ الامام العلامة ناصر الدين المبار
 الشهير ابا بن البطاح في فتوى بخطه اذا انفق المنفق تلك الليلة وجمع
 اطعمهم ما يحبون واسعهم ما يحبون سماكته في فتح التيسير المشوق للآخره
 صلبوساً كل ذلك سرور بمولده صلى الله عليه وسلم فجميع ذلك جائز ويطيب
 فاعله اذا احسن القصد وقال الشيخ الامام جمال الدين عبد الرحمن بن عثمة ^{الملك}
 مولد رسول الله صلى الله عليه وسلم جعل مكرم قدس يوم ولا يشتر
 وعظمه كان جوده سبب ايجاد المن تبعه وتقليل حنط جهنم من أعدائه

صلاة يوم الجمعة عليه وسلم ومنت بركانه على من اهتدى
 فشانه هذا اليوم يوم الجمعة من حيث ان يوم الجمعة لا تعرف فيه
 جهنم هكذا ودعنه صلى الله عليه وسلم فمن المناسب اظهار السرور
 وانفاق الميسر ولجاجة من عاه ربك لوليمة للحضرة وقال الامام العلامة
 ظهير الدين بن جعفر هي باعة حسنة اذا قصد فاعلم اجمع الصالحين
 والصلوة على النبي صلى الله عليه وسلم واطعام الطعام للفقراء والمسكين
 وهذا القديس عليه هذا الشرط في كل وقت وقال الشيخ الصغير
 الطبا ليس هذا من السنن ولكن اذا انفق في هذا اليوم واظهر السرور
 فحابدخول النبي صلى الله عليه وسلم في الوجوه واتخذ السماع الخالي من
 المدان وانشاد ما يثرينا والشهوة من الفسقيات والمشوقات للشهوات
 الدنيوية واما الشاد ما يشوق الى الآخرة ويزهد في الدنيا فهذا الجماع
 حسن تياق اصد ذلك وفاعله عليك لالا ان سوال الناس في ايديهم
 بذلك فقط بدون ضرورة وحاجة سوال مكرره واجتماع الصلوات
 فقط لياكلوا ذلك الطعام ويذكرون الله تعالى ويصلون على رسوله
 صلى الله عليه وسلم ايضا كحرف بالقرابات المثوبات وقال الامام الحافظ

ان يوم الجمعة
 يوم الايام
 اجتمع كذا في
 الشكوة ١٢
 فان اجتمع جميع
 شرف الزمان
 فبالاولى ١٢

ابو محمد عبد الرحمن بن اشعيل المعروف بابي غمامة في كتابه المبكوث
 على انكار البدع والمخوات قال النبي قال لشافعي رحمه الله تعالى الحد
 من الامور ضربان احدهما ما احدث ما يخالف كتابا او سنة او اثر او
 اجما فانه البدعة هي الضلالة والثاني ما احدث من الخير لا خلاف لا احدا
 هذا في حديث غير مذمومة قال عمر رضي الله عنه في قيام رمضان
 نعمت الله هذه يعني ما احدثه لم تكن اذا كانت فليس فيها حرام
 امضى فابدع الحسنة متفق على جواز فعلها ولا يستحبها لها وجاء الثواب
 لم تحسنت نية فيها وهي كل مبتدع موافق لقواعد الشريعة غير
 لشي منها ولا يلزم من فعله مخدوش شرعي ذلك نحو ايمان المذنب والربط
 المدارس و خانا السبيل وغير ذلك من انواع البر التي لم تعهد في الصدقات
 فانه فوافق لما جاءت به السنة من اصطناع المعروف والمعروف على البر
 والتقوى من احسن البيع ما ابتدع في زماننا هذا من هذا القبيل فاك
 يفعل بمدينة اربيل كل عام في اليوم الموافق ليوم مولد النبي صلى الله عليه
 وسلم من الصدقات المعروفة واطهار الزينة والشرف فان ذلك مع ما
 من الاحسان الى الفقراء لشعر بحسنة النبي صلى الله عليه وسلم وعظيمة

في الامور الشرعية
 ولعله هو من النسخ
 فان النسخ قد اخذ
 في عهد رسول الله
 صلى الله عليه وسلم
 وذلك في كتب الحديث
 والسنن والاصول
 فليس في ذلك ما
 يوجب التمسك به
 بل هو من النسخ
 الذي لا يوجب
 التمسك به
 ان اول من
 فعله هو النبي
 صلى الله عليه
 وسلم
 في يوم
 الاثنين
 من شهر
 ربيع
 الثاني
 سنة
 ١٢

ولجلالة

وإجلاله في قلبه وشكر الله تعالى ما من بين يجاد رسول الله
 رحمة للعالمين صلى الله عليه وسلم وكان أول من فعل بالموصل عمر بن
 الملاء أحد الصالحين المشهورين وبه اقدم في ذلك حسنا ربه
 وحسبهم الله تعالى وقال الشيخ العلامة صدر الدين موهوب
 بن عبد الجري الشافعي هذه بدعة لا بأس بها ولا تكن البدع إلا إذا ^{غابت}
 السنة وأما إذا تراغها فلا تتركه وثياب الإنسان بحسبته في أظفار
 الشرح والفرج بمولد النبي صلى الله عليه وسلم وقال شيخنا في فتاواه
 أن أصل المولد الذي هو اجتماع الناس وقراءة ما ينس من القرآن وروايت ^{يعني السيوطي ١٢}
 الأخبار الواردة في مبدأ أمر النبي صلى الله عليه وسلم وما وقع فيه من الآيات
 تعريدهم سماطيا كوا منه وتيفر قوا من غير زيادة على ذلك من البدع ^{لحسنه}
 التي تياب عليها صاحبها لما فيه من تعظيم قلد النبي صلى الله عليه وسلم
 وأظفار الفرج والاستبشار بمولده الشريف وقال قد ظهر في تخريج علي
 أصل غير الذي كان الحافظ وهو ما رواه البيهقي عن انس رضي الله عنه
 أن النبي صلى الله عليه وسلم عرق عن نفسه بعد النبوة مع أنه ^{حده} وكان
 عبد المطلب عرق عنه في سابع ولادته والعقيقة لا تقاد مرة ^{ثانية}

فيجعل ذلك على ان الذي فعله صلى الله عليه وسلم فعلة اظهر الشكر
 على ايجاد الله تعالى اياه رحمة للعالمين وتشويقا لامته كما كان يصلي
 على نفسه لذلك فيستحب لنا ايضا اظهار الشكر بمولده بالاقتداء
 والاطعام وغير ذلك من وجوه القربان المشوات وقال في شرح سنن
 ابن ماجة الصواب ان من البدع الحسنة المنبذة اذ اخلي عن المنكر
 شرعا انتهى ما اردنا ايراد من السيدة الشامية بعد ان جناب صاحب
 سيرته كوره كلامه قال كها في ابن حاج بار ووثيقه ان از شرح خود يعني
 جلال الدين سيوطي رحمه بعض نقل آوره چون خلاصه اين قال مقال اول
 حال از صل سالت شيخ محمد روح طره روي بايضا كرويد وافتتاح كلامه نقل
 علمای اعلام حله تصدير پوشيد اين ^{كامل} بعضی از روایات كه از صل سالت
 بدل تحلل كرويد و در مقام فروكده شده شده تا كار بكار لا طائل نكشد و فذلكه كلام
 نيست كه بعد از انكه شيخ ايشوخ سيوطي وجود اقتصار و اختصار عمل مولد
 چنانكه بايد بزود ثبوت رسانيد صاحب بريت شامی نقل اقوال علمای اعلام
 صدق تايد و تشديد آن كروين محمد روح را از مذموم امتيازى بخشيد پس آنچه در فتح
 كلام از حافظ ابو الخير سخاوى نقل كرده عمل مولد كره منقول از سلف صالحين و درين

خلاصه اقوال
 صاحب بريت

در روز بیستم محرم سال ۱۳۱۰ هجری قمری در روز مبارک
 رجب الاول با جمیع محافل و اجتماع مردم و عمل دلائم بدوین مشتمل بر انوار و
 آثار خیرات در شبها برکات با انواع صدقات و اظهار سرور و زیادت
 و میرات و قرأت مولد شریف جمله اصناف و کار بر مظهر جنات و مطبوعه
 خداوند کریم بوده اند این تقریر و پذیر صاف متراود که حدوث امر خیر که
 ثواب باشد منحصر و قرون ثلثه نیست بلکه بعد آن قرون فاضله هم حدوث
 حسن که از ابدعت حسنه نامیده اند موجب حسنات و برکات و مقبول و متوار
 از اکار و ثقات است و مؤید نیست آنچه از حافظ ابوالخیر ابن جوزی منقولست
 که از خواص عمل مولد است که تا یکسال امان از حوادث زمان و بشارت بهره
 بیل مقصد و مرست و چون صاحب ازل موافق تقریر این کثیر و طریق ایجاد
 عمل مولد بیشتر از یک قسم نهاده و شیخ ابوالخطاب ابن دجیه نقیصین مولد می نامند
 فی مولد بشیر النذیر و او تحقیق داده حافظ ابوشامه شیخ امام نووی در مدح و ثناء
 و استحسان این عمل خیر زبان کنشاده و این جوزی آنرا از عام شیطان او نام
 اهل ایمان گفته و علامه ابن طغرل در درویش منظم کو به تحقیق در سلک بیان این طور گفته
 که همان نبی صلی الله علیه و سلم برای فرج و سرور مولد آنحضرت علیه الصلوٰه و التحیة عمل

عمل و لایح نموده اند و از آنجمله شیخ ابوالحسن المعروف بابین فضل السلام
 کبار میل آورده و قبل از و جمال الدین عجمی سمدانی قدم درین راه
 فشرده و از آن جمله است عمل یوسف حجازی بصره که چنان برجه قبول رسین که آن حضرت
 علیه الصلوٰة و السلام را بخوابید که تخریقین بن عمل خیر میفرمایند و بعد ازین دیگر
 صالح که مرویست موجب باید برتایید برای مقبولیت عمل مولد شریف است
 و قول علامه ابن بطاح در فتویٰ نخط خاص در جواز و ثواب این عمل و جمع
 اطعام آنها بشرط حسن قصد و اظهار فرح و سرور مولد سرور عالم صلی الله علیه و سلم
 و احتراز از امور منہیه نیز مؤید این عمل معمولست ^{و علی} هذا الیقاس قول امام جمال الدین
 عبدالرحمن که مشعر بچیل و تکریم و تقدیس و ولادت آنحضرت صلی الله علیه و سلم بود
 وجود باجودش بسبب سخاوت تمامی برکات و مشابہت این وزیر مبارک
 عدم تشعیر جنم بار و رجمه و اظهار سرور و اتفاق میسر و اجابت دعوت صاحب
 برای حضور است و قول امام علامه طهرالدین بن جعفر خود نماد می آید که این
 عمل مولد بدعت حسنه است و موجب ثواب اگر مقرون با برعموده و خالی از
 ذمات منہیه باشد و اشارت با مثال این شروط است آنچه صاحب کتاب در
 باب بقول خود و مایح و مایح نموده و از آنجاست قول شیخ نصیرالدین که

درین روز و اطهار سرود بفرج دخول آنحضرت صلی الله علیه و سلم در وجود و آنجا
 سماع عالی از استنکات شرعی و انشاء امور شوقه آخرت این اجتماع حسن خوب
 ثواب قاصد عالی بعد ازین آنچه از امام حافظ ابو محمد عبد الرحمن المعروف بابوشا
 منقولست دلیل قاطع و برهان ساطع برای دفع انکار منکرین است که از حضرت صلی الله علیه
 علیه الرحمه نیز تقسیم بدعت بحسنه و سینه ثابت و متحقق بعد ازین آنچه گفته که از این ^{شست}
 آنچه در مدینه اربل هر سال موافق روز ولادت آنحضرت صلی الله علیه و سلم از صدقا
 و اطهار زینت و سرور و حسان باقر معمول و مسوسست که این همه شعر محبت
 آنحضرت علیه الصلوة و التحية و تعظیم و تکریم در دل فاعل و تادیه شکر ایجا در رسول
 مقبول صلی الله علیه و سلمست اول کسی که ابتدا باین فعل در موصول و شیخ عمر بن محمد
 که یکی از صلحای مشهور بوده و صاحب اهل غیر آن اقتدا درین فعل باین برگ نموده
 باید دهنست که این قول شعر بانست که ابتدای این عمل از شیخ عمر بن محمدست در
 موصول صاحب اهل غیر آن مقتدی باین شیخ بوده اند و از کلام دیگر احلنه خالصه
 مولانا جلال الدین میوطی چنانکه تصریحش که شدت چنان مستفاد میشود که با وی این فعل
 حسن صاحب اربل ملک منظرست که شیخ وقت ابو الخطاب بن وانیسیف
 مجلد در بیان مولد برای و فرموده و آن سلطان مان بجلد وی آن هزار و نیا ^{شست}

ممدوح انعام نموده بلکه خود کلام صاحب سیرت تهاقت و تعارض صریح
 موجود است که اول خودش نوشته که اول کسی که اعدا شد این عمل از ملوک
 آمد صاحب اربل است و بعد از آن گفته که فاعل اول این فعل در اصل عمر بن
 محمد است و صاحب اربل غیر آن مقتدی شیخ ممدوح بوده اند و جواب این شبهه
 آنست که مراد از اولیت صاحب اربل درین عمل خیر اولیت اضافی است
 بلکه است یعنی در سلاطین آن اول کسی که ابتدا باین عمل کرد صاحب اربل است
 و مراد از اولیت این فعل در اصل که فاعل آن عمر بن محمد است اولیت حقیقی است
 صاحب اربل غیر آن از ملوک و بیکر عوام و خواص بشیخ ممدوح صریح است
 و لهذا در بیان استنباط قول اول ساله سیوطی که مبدء کلام است یعنی اول آن
 اعدا شد فعل ملک مقید بقید ملوک و سلاطین کرده شد و قید ملوک در عبارت اول
 صاحب سیرت خود موجود است و آنچه از شیخ امام علامه صدر الدین منقول است
 نیز مفید باینست که این عمل مولد اگر چه بدعت است لیکن بحجتی است که مشتمل بر حسن
 و خالی از ضد آنهاست بعد ازین نقل فتوای شیخ خود و بیان تخریج اصل و کبریا
 بهنقی از این خصوص تکرار حقیقه و نقل عبارت شرح سنن ابن ماجه مصرح باینکه
 عمل مولد از بیع حسنه است بشرطیکه خالی از منکرات شرعی باشد و ضعیف کشیده

ارکان استخوان است حباب عمل مولد است محتاج بیان نیست با جمله از
 تصریح صاحب سیر شامی که اقوال علمای سلف صالحین در بیان عمل
 جمع نموده با وجح تحقیق فائز که حافظ ابو النخیر سخاوی حافظ ابو النخیر جرجانی حافظ
 ابوشامه و علامه طبریزی صاحب در منتظم ویم ابن فضل و یوسف حجازی و علامه ابن
 البطاح و امام جمال الدین و امام طبریزی و شیخ نصیر الدین و امام حافظ ابو محمد
 شیخ عمر موصلی و ملک عالم عادل صاحب اربل و امام علامه صدر الدین علامه
 جلال الدین سیوطی صاحب فتوی شارح سنن ابن ماجه این جمله سلف کجین
 قائل با استخوان است جمال لد شریف بوده اند و پوشین نخواهد بود که صاحب
 سیرت و تحقیق فائز بر تبه بیت که منکرین عمل مولد هم تثبت بذیل کلامش و
 پس این توضیح و قول که فی الجمله شایسته از تکذار هم داشته است برای رغام آفان
 منکرین در کار است و رساله که از قلم ثنائت قم مولانا علی بن سلطان محمد
 به ملا علی قاری ربیان لد سر عالم صلی الله علیه و سلم چکیده و لالی شایسته
 فضائل با جواهر و ابر و دلائل بسلک بیان کشین سوا و قدر می از ان هم نصارت
 افزای دین نظار کیان می شود و قال شیخ مشائخنا الامام العلامة البحر
 الحبر الفخامه شمس الدین محمد السخاوی بلغه الله المقام العالی و کنت ممن

رسالة علی قاری

تشرق بأبدراك المولد في مكة المشرفة عدة سنين وتشرق ما اشتمل
عليه من البركة المشار لبعضها بالتعيين تكررت يارتني ويحل
المولد المستفيض وتضوت فكرتي ما هنالك من الفخر الطويل العز
قال أصل عمل المولد الشريفة ينقل عن أحد من السلف الصالحين في القرون
الثلاثة الفاضلة وإنما حدث بعدها بالمقاصد الحسنة والنية التي لا
شاملة ثم لانزال أهل الأندلس في آثار الأقطار والمدن العظام مختلفون
في شهر مولد صلي الله عليه وسلم بعمل الولاية البدعية والمطامير المشتملة
على الامور البهيمية الرفيعة وتصدقون في لياليه بأنواع الصدقات
ونظيرها المسراوين في المبرات بل يعتنون بقراءة مولد الكريم
يظهر عليهم من مكانه كل فضل عظيم بحيث كان مما جرب كما
قال الامام الشمس بن الجزري المقرئ الحربي الحربي من خواصه انه ما
في ذلك العام وبشرى تعجل ينبل ويتبع ويرام قال اكثرهم بذلك
عناية أهل مصر والشام ولسطان مصر تلك الليلة من العا
اعظم مقام قال لقد حضرنا في سنة خمس وثمانين سبعة
لبيلة المولد عند الامام الظاهر يوق رحمه الله بقلعة الجبل

فرأيت ما هالني وسرني وما ساء لي سرحت ما انفق في تلك الليالي
 على القراء والحاضرين من الوعاظ والمثليين وغيرهم من الالبتام
 والعلماء الخدام المتردين بنحو عشرة الاف مثقال من الذهب و
 العين بالحدس المصيب الامين ما بين خلع ومطعم ومشروب
 ومشموم وشموع وغيرها مما يسقم به الضلوع وعددت ذلك
 خمسا وعشرين جوقه من القراء الصيبتين المرجو كونهم مشتبين ولم
 ينزل احد منهم الا بنحو عشرين خلعة من السلطان ومن الامراء
 الاعيان قال السخاوي قلت ولم ينزل ملوك مصر خدام الكرمين ^{البيضا}
 ممن وفقهم الله لهدم كثير من المناكير والشين ونظرنا في الرعية
 كالوالد لولده وشهرا وانفسهم بالعدل فسفهم الله مجده
 ومدده كالملك السعيد الشهيد الظاهر المصدق ^{جقيق} ابي سعيد
 يعتنق به ويتوجهون بطرق سببه حيث انفتحت جوق القراء
 ايامه بتعيين للزيادة على الثلثين فلنكر واكبر جميل وكفوا ^{الهم}
 كل عرض طويل فلما ملوك الاندلس الغريب فلم فيه ليلة تسير
 الركبان يجتمع فيها ائمة العلماء الاعيان من يليهم من كل

مكان وتعالوهنا بين اهل الكفر كمنه الايمان وانظر اهل الروم
 لا يتخلفون عن ذلك اتقوا غيرهم من الملوك فيما خالك بلاد الهند
 تزيد على غيرها بكثير كما اعلمينه بعض اولى النقل والخرى قلت
 واما لعجم فمن حين دخل هذا الشهر المعظم والزمان المكرم لاهلها
 مجالس فخام من انواع الطعام للقراء الكرام والعلماء العظام و
 الفقراء من الخاص والعام وقراءة المختصات والتلاوات المتواليات
 والانشادات المتعاليات باجناس المبرور والخير وانواع الشرور وصفا
 الحبيب حتى بعض العجائب من عظمهم وسبحهم بحسن الاكابر والاعيان
 وبضيا فقه ما يقدرن عليه في ذلك الزمان ومن تعظيم مشايخهم
 وعلماهم هذا المولد المعظم والمجلس المكرم انه لا ياباه احد من حضوره
 رجاء ادراك نوره وسروره وقد وقع لشيخ مشايخنا مولانا زين الدين
 الحموي البهراني النقشبندى قدس سره العيلة انه اراد سلطان الزمان
 وخاقان الدوران هما يوش بادشا تقي الله تعالى واحسن مثواه ان
 يجمعه ويحصل المراد والمدد بسببه فاباه الشيخ وامتنع ايضا
 ان ياتيه السلطان استغناء بفضل الرحمن فالسلطان على

وزير يرم خان بانه لا بد من تدبير للاجتماع في المكان ولو في قليل من
 الزمان فسمع الوزيران الشيخ لا يحضر دعوة من هناء وعزاء الا في مولد
 النبي صلى الله عليه وسلم تعظيماً لذلك المقام فاقى الى السلطان
 فامرته بتهيئة بيتا للموكلانية من انواع الاطعمة الاشرية وما يشتم به
 ويجز في المجالس العلية ونادي الاكابر والاعالي حضر الشيخ مع بعض الموالين
 السلطان لا يرق بيد الادب معاونة التوفيق والوزير اخذ الطست
 من تحت امره رجاء لطفه ونظرة وغسل ايدي الشيخ المكرم وحصل لهما
 بركة تواضعهما لله ورسوله صلى الله عليه وسلم المقام المعظم والحق
 المفخّم قال للتخاوي انا اهل مكة معدن الخير والبركة فيتوجهون
 الى المكان المتواترين للناس انه محل مولده وهو في سوق الليل جاء
 بلوغ كل منهم بذلك تقصده ويزيداهما مهم به على يوم العيد
 قل ان يتخلف عنه احد من صالح وطالح ومقل وسعيد سيما الشرف
 صاحب الحجاز بدون توارده الجاز قال لا بل المدينة اكثر هم الله تعالى
 به احتفال وعلى فعله اقبال وكان ثلثك المظفر صاحب بليل
 بذلك فيها اتم العناية واهتماما بشانه جاوز الغاية التي عليه

العلامة ابوشامة احد شيوخ النوى الفائق في الاستقامة في
 كتابه الباعث على انكار البدع والحوادث قال مثل هذا
 الحسين بن ابيه ويشكر فاعله ويشنه عليه زاد ابن الجزري ولم
 يكن في ذلك الا ارغام الشيطان وسر اهل الايمان قال غني ابن
 الجزري واذا كان اهل الصليب اتخذوا ليله مولد نبينهم عيد
 الاكبر واهل الاسلام اولي بالتكريم واجد قلت لما كان دعيت انما
 ما موث بخالفه اهل الكفاك لم يظهر من الشيخ لهذا السؤال جوابا
 قال لسخاوا على سبيل الاضرب لخرج شيخ مشايخ الاسلام خاتمة
 الاعلام ابو الفضل بن حجر الاستاذ المعتبر رحمه الله تعالى برحمته وسكنه
 فيم جنته فعله على اصل ثابت ما يعيل الى الاستناد اليه كل جبر
 وهام وهو ما بنت في الصحيحين من ان النبي صلى الله عليه وآله وسلم
 فوجد اليه يوم يصومون يوم عاشوراء فسالهم فقالوا هو يوم اغرق الله
 سبحانه وتعالى فيه فرعون ونجا موسى عليه السلام فحن بصوم شكر الله
 عز وجل فقال صلى الله عليه وسلم فانا احق بموسى منكم فصاموا وصياما
 وقال زعشت اليا قبل الحديث قال اي الشيخ فيستفاد منه فقل
 ناصون التاسع او كما قال عليه السلام وهو قوله ١٢

الشكر لله تعالى على ما من بني يوم معين من استداء نعمة
 أو دفع نقمة ويعاد ذلك في نظير ذلك اليوم من كل سنة
 والشكر لله تعالى يحصل بأبواب العبادة كالصلاة والصيام والتلاوة
 وأي نعمة اعظم من نعمة برور هذا النبي نبي الرحمة صلى الله عليه وآله
 قلت في قوله تعالى قد جاءكم رسول أشعار بذلك وإيماء إلى العظيم
 وقت مجيئنا هنا لك قال وعلى هذا فينبغي أن يقتصر فيه على
 ما يفهم الشكر لله تعالى من نحو ما ذكرنا وما يتبعه من السماع واللهم
 وغيره فينبغي أن يقال ما كان من ذلك مباحاً بحيث يعين الشكر بذلك
 اليوم فلا بأس بالحاقه وما كان حراماً أو مكرهاً فبمنع وكذا ما كان خلافه
 بل يحسن في أيام الشهر كلها ولياليه يعني كما جاء عن ابن جماعة ثنية فقاه
 اتصل بنا أن الزاهد القنداق المعبر الشح بن عبد الرحمن بن إبراهيم
 بن جماعة لما كان بالمدينة النبوية على ساكنها أفضل الصلاة وأكمل
 التحية كان يعمل طعاماً في مولد النبي ويطعم الناس ويقول من كنت
 علمت بطول الشهر كل يوم مولداً قلت وإنما كجرت عن الضيفاء
 الصوية كتبت هذه الأوراق لتبصير ضيافة معنوية نواتية مستمرة

علی صحتی الدر فی مختصه بالسنة والشهر وسمیة بالمواد الروا
 فی مولد النبوی انتمی ملخص ما اردنا تلخیصہ و خاتمہ کہ در آخر این سالہ محررہ
 سوانف ممد و حست است حرره مؤلفه الراجی کرم ربہ الکریم و شفا علی
 رسولہ العظیم علی بن سلطان محمد الهروی فی المقتضب البحر للشرف
 لکشف ما سلمنا الله بالشفقة و کما العافی فی شهر ربیع الاول
 النبوی لاکل عام سبع بجزء لاف من الهجرة النبویة علی صاحبها آلاف
 الصلوة والوف لقیة و الحمد لله رب العالمین پس از تحریر و تقریر این رساله
 معتمده بهم ثابت و متحقق که عمل مولد شریف مقبول و معمول سلف صالحین متواتر
 از قدیم در اطراف و قطار بلاد اسلام است و سلاطین مصر و شام ایشام تمام در
 عمل فرجام داشته اند و همچنان ملوک اندلس و عرب اهل و هم بیقینی آثار کابر
 بوده است برین امر حسن گاشته و بلا و مهند علم زیادت و برین ثابت و یکران
 از داشته اند اما بحکم پس از به کام دخول این شهر معظم و زمان مکرم سر کرم نصر
 مجالس فحشاء از انواع طعام برای قزای کرام و علمای عظام و فقر از خالص
 و نام و قرینت ختمات و تلاوات متوالیات و انشادات متعالیات و چنان
 مبرکت و خیر است و انواع سرور و صنایع جور می باشند حتی که زمان مجوز

خلاصه رساله
 ملا علی قاری

۱۶

باشد پس بنا بر تعظیم و تکریم این مجلس شریف العتبه حاضر میشوید و باید تا به مجرد وقت
 این حال خیر آمل مرفرمود که کار پر و از ان تهیه بسیار ملکانه از انواع اهل علم و
 اشرفیه و دیگر امور شایسته پر و از ندمین که در اندک فرصت مجلس مبارک میگذرد
 ترتیب یافته خبر دعوت چنین مجلس مکرّم از طرف بادشاه تا گوش نمیشد شیخ و
 رسید بالفور حضرت شیخ با موالی و خدام خودشان حاضر مجلس مکرّم گردید بادشاه
 با سایر عاقد و امالی در باره استیقال شیخ و تعظیم و تکریم چندان پرداخت که شاه
 ابرق وزیر پشت بدست او بگرفته چنانکه باید و دقیقه از دقائقی فطرت
 رتبه شیخ نامرعی نگذشت بعد ازین آنچه در رساله معلومه حال اهل مکّه و مدینه
 از سخاوی منقول است ملاحظه کرد نسبت که وضع و شرف بقعه متبرکه که مکّه^{عظيمة}
 که معدن خیر و برکت است حاضر مکان معین یعنی محل مولد شریف میشوند
 درین حضور سرسبز نور و سرور مزید ایتها هم پر پر عید میکنند اما اهل مکّه نیز منور
 پس افعال این بزرگان اقبال این سکنه عالیشان خارج از حد حضور و عد
 و بیانت و ملک منظر صاحب اهل قسیمکه اعتنا و ایتها مابین ممام و
 متجاوز از نهایت و معلوم از سابق نهایت است که علامه ابو شامه که یکی از
 شیوخ امام نوویست در کتاب الباعث علی انکار البدع و الاحادیث با

در بیان اختلاف شیخ عیاض دهلوی
 و لاوت آنحضرت علی بن ابی طالب
 در کتاب ارجح البینه فی
 که قول اول یعنی در اول
 ماه ربیع الاول است
 و محل آن مکّه است
 زیارت کردن ایشان
 و لاوت نیز در این
 و خواندن سوره و
 از آداب و اوضاع زیارت
 در شب دوازدهم

مطلوب

نظيره انور في حليله
قوله في كلام بعض
البلغار ۱۲

لا حول في اسناد الجبرائيل
في كتيبين عن ابن عباس
والله في يوم الاثنين
يوم الاثنين فخرج مهاجرا
الي المدينة يوم الاثنين
قدم المدينة يوم الاثنين
براي يوم الاثنين
المائة يوم الاثنين
اقلت لكم انكم انتم
عنا من احد من
في خالفه

سرمد دیده تحریر شد اثبات عمل مولود شریف برامحضور و مقصود نماید انکانت
 له بسیار از اکابر و اعلام و تحقیق این صحبت و اثبات این مقصد و مرام تحریر
 تقریر محرز است و جامع برکات شن انداز از جمله است قسطلانی که بعد نقل
 اختلاف در یوم و شهر و تاریخ ولادت با سعادت در موهب لبینه نوشته
 و المشهورانه ولد یوم الاثنين تانی عشر ربیع الاول و اذا کان یوم الجمعة
 الذی خلق فیہ آدم علیه السلام حصص ساعة لا یصادفها عبد مسلم
 فسأل الله فیها خیر الا اعطاه ایاه فما بالک بالساعة التي ولد
 فیها سید المرسلین صلی الله علیه وسلم لم یجعل الله فی یوم الاثنين
 یوم مولد من التکلیف بعبادات ما جعل فی یوم الجمعة
 التي خلق فیها آدم من الجمعة والخطبة وغير ذلك کراما لنبی صلی الله علیه وسلم
 بالتخفيف عن امته لسبب عنايته ووجهه قال الله تعا وما ارسلنا
 الا رحمة للعالمین ومن جملة ذلك التکلیف عن قيادة الانصاف
 انه صلی الله علیه وسلم سئل عن صیام یوم الاثنين قال ذلک یوم
 ولدت فیہ وانزلت علی فیہ النبوة رواه مسلم وفي المسند عن ابن
 عباس رضی الله عنهما قال ولد صلی الله علیه وسلم یوم الاثنين واستنبت

يوم الاثنين من شهر ربيع الأول من سنة ١٠٠٠ هـ دخل المدينة
 يوم الاثنين من شهر ربيع الأول من سنة ١٠٠٠ هـ وكذا فتح مكة ونزول سورة المائدة
 يوم الاثنين من شهر ربيع الأول من سنة ١٠٠٠ هـ وأخر رساله مولد
 النبي صلي الله عليه وسلم وقد بسط الكلام في ترغيب مولد النبي عليه الصلاة
 والسلام قال فلانزال اهل الحرمين الشريفين والمصر واليمن والشام
 سائر بلاد العرب من المشرق والمغرب يحتفلون بمجلس مولد النبي صلي الله
 عليه وسلم ويفرحون بقدمه هلال ربيع الاول ويغتسلون ويلبسون
 بالثياب الفاخرة ويتزينون بأنواع الزينة ويتطيبون ويكحلون
 بأقوات الشرور في هذا الايام ويبدلون على الناس بما كان عندهم
 من المضرور والاجناس ويهتمون اهتماما بليغا على الشمامسة والفقير
 المولد النبي صلي الله عليه وسلم ينالون بذلك اجر جزيل لا وفوا اعطاه
 وما جرت عن ذلك انه وجد في تلك العام كثرة الخير والبركة مع السلافة
 العاقبة وتوسعة الرزق وازدياد المال والاولاد والاحفاد في وامرهم
 ولا مان في البلاد والامصار والشكون والقرار في البيوت والدار ببركة
 مولد النبي صلي الله عليه وسلم وقد حكى انه كان حبل بغداد وكان

ربيع

يصنع في كل سنة مولد النبي وفي حيرانه يهودية منكدة متعصبة
 فقالت معجزة لزوجها فابا تجارنا المسلم يذبح ما لا جزيل وينفق أموالا
 كثيرا ويتصدق على الفقراء والمساكين يطعم بأنواع الطعام في مثل هذا
 الشهر فما حاله فقال لها زوجها لعلمه بنعم ان له نبيا ولد في هذا الشهر
 فيصنع مولودا له ويكون بذلك عند فرحة وسرور بنبيه صلى الله
 عليه وسلم فانكرت اليهودية في ذلك قبل عليها الليل فنامت اليهودية
 فاذا برجل كثيرا لا نوار وحواح جماعة من اصحابه فأتت وتحدثت
 من اصحابه من هذا الذي رآه اعزواكم فيكم فقالوا الحمد رسول الله
 صلى الله عليه فقالت هل اذا كلمته يكلمني هو قالوا نعم قصده
 اليه وتقدمت وسلمت عليه وقالت يا رسول الله صلى الله عليه
 فقال لبنيك يا امة الله فبكت اليهودية وقالت كيف تجيبني
 كيف تقول لي ببيك وان اعل غير دينك فقال لها ما اجبت
 الا عانت ان الله قد هدك ثم قالت ما يدريك فاني شاهدان لا اله
 الا الله وانك خير رسول الله فانتهت من النوم واستيقظت
 ذي فرحة وسرور من هذه المناظر التي رأت فيها سيد الانام

فعاهدت الله في واهان ان اصحت فاصد لرؤسول الله صلى الله عليه
 بجميع ما املك من ^{في نكر لا ويا اولاد ويا اولاد} واصنع مولداته فلما اصبحت وادادت ان تعوى بما
 عاهدت حينئذ زوجها ك فرجا بمشيشا عازا كحلي بال مال فقالت
 لزوجها مالي اراك في همتصالحه الا لمن هذا فقالت ^{نوا بشاشته} انا
 التي اسلمت علي بي البارجة فقالت سمك الله من اطلعك على هذا ^{انبرس} البستر
 المكنون فقال هو الذي اسلمت بعدك علي يدي فقالت
 الحمد لله الذي جعلني اياك ^{اليهودي توفيق} علي بن ابي طالب وانا قد انقذني واياك من التشر ^ك
 والضلالة وجعلني اياك من امة محمد صلى الله عليه وسلم والحمد لله
 رب العالمين انتهى ازين بيان ايت رجوان هم اجمع اهل حريم شريفين
 ومصر ومين شام وسائر بلاد عرب مشرق ومغرب بمجلس مولد شريف بقدم ملك
 ربيع الاول بذل مال از نقد وجنس وحصول خير وركبت در ان سال واضح ولا
 است واز انجمله است انچه ابو عبد الله بن الحاج كه تصلب تشد واو در منع مجرمات
 وبنكرات در عمل مولد شريف از رساله سيوطا هر و بايست در زم انضمام ^{ان}
 عمل لدى نويسه ولايتك ان السماع في غير هذه اللبنة فيه ^{يعني ان مرد و با ازان}
 اذا انضروا الى فضيلة هذا الشهر العظيم الذي فضله الله تعالى

قول ابو عبد الله
 بن ابي طالب
 باب من شرفه
 در

وفضلنا فيه بهذا النبي الكريم قاله الطبري والسمعاني
 بينهما وبين الشهر الكريم الذي من الله علينا فيه بسنة
 المسكين وكان يجب ان يزداد فيه من العباد والخير شكر المولى على
 ما اولانا فيه من هذه النعم العظيمة وان كان النبي صلى الله عليه وسلم
 لم يزد فيه على غيره من الشهوة شيئا من العباد او با ذلك برحمته
 صلى الله عليه وسلم لامته وفاقه به صلى الله عليه وسلم كان يترك
 العمل خشية ان يفرض على امته رحمة منه بهم لكن اشاع عليه الصلوات
 الى فضيلة هذا الشهر العظيم بقوله للسائل الذي ساله عن صوم
 يوم الاثنين ذلك يوم ولدت فيه فتشريف هذا اليوم يتضمن لتشريف
 هذا الشهر الذي ولد فيه فينبغي ان يحرم حق الاحترام ويفضل بما
 فضل الله به الاشهر الفاضلة وفضيلة الامكنة والازمنة بما خصها
 الله من العبادات التي يفعل فيها لما قد علم ان الامكنة والازمنة لا تشرف
 لذاتها وانما يحصل لها التشريف بما خصت به من المعاني فانظر الى ما خص الله
 به هذا الشهر الشريف ويوم الاثنين الا ترى ان صوم هذا اليوم فيه فضل
 عظيم لانه صلى الله عليه وسلم ولد فيه فعلى هذا ينبغي ان يزداد دخل هذا

كتابات نبيك
 عاشت في سبوع
 وشرح نبيك النبي
 في قيام ليالي
 رمضان ١٢

الحمد لله ان يكرم ويعظم ويحترم بالاحترام والالتزام اتباعا
 له صلى الله عليه وسلم في كل شئ من اوقات لفاضله بزيادة فعله
 الذي فيها وكثرة الخيرات فعل هذا تعظيم الشهر الشريف مما يكون بزيادة
 الاموال الزاكية فيه والصدقات الا غير ذلك من القربات انتهى او انما
 است اسبقه قدوة خرين شيخ عبد الحق محدث بلوغي رساله ما ثبت من السنه في ايام السنه وذكره
 رضاع بعقل وصحة ابو ابراهيم ثوبان بن يحيى بن عمار بن رزق بن مطاوع بن اسحق بن رزق بن ملا علي قاري
 منقول من مينو بسند لا زال اهل الاسلام يحفلون بشهر مولده
 الله عليه وسلم ويعملون الواجبات ويتصدقون في لياليه با انواع الصلوات
 ويظهرون النحر ويؤيدون في المبرات ويعتقون بقراءة مولد الكرام
 ويظهر عليهم من بركاته كل فضل عموما انتهى وازا جمله بيت اسبقه مولانا
 جمال الدين المعروف بميرزا حسن علي محدث لکنوي عليه الرحمه وخصوصا
 نوشته اند که مفضل مولد شريف ابی جناب رسالت ابی علی السید عقیده و سلم الله
 تسحبت بلکه مستحب و موجب ثواب لا ارجح از مفضل مولد شريف و در رساله
 اثبات مولد ازا کابر محدثین و علما از سلف و خلف انتظام از مذکور است
 شیخ ابو از شرح نسای و شیخ ابن حجر عسقلانی و شرح ابن کثیر

زیارت
 مولد
 ۱۰۰

زیارت
 مولد
 شیخ ابو از شرح نسای

حکم باستحسان آن فرموده اند و امام نووی هم همین مطلب را فرموده اند و
 مقرر ساختن آن حضرت صلی الله علیه و سلم حسان برای دفع بجز و ذم مشرکین از آن حضرت
 صلی الله علیه و سلم در صحیحین سلوک است و بهین جهت فرمودند اللهم ابدنا
 الحسان بروح القدس کما فی الصحیحین و در حدیث آمده است که فرمود
 آن حضرت صلی الله علیه و سلم حضرت بلال را که ترک مکن وزه و شبیهه از برای که
 زائیده شده ام و زود شبیهه و این حدیث صلیست در جواز تعیین بر و مولد و نیز
 در حدیث وارد است عن ابن مسعود رضی الله عنه ما رآه المسلمون حسناً
 فهو عند الله حسن لخرجه محمد فی الموطأ و اختیار عمل مولد الشریف
 از مدت پانصد سال کسری اند از علمای محدثین و فقهای عظام مفتیان
 کرام و شاخ اهل سنت و جماعت و تبعان سنت و سلیمین ترویج یافته
 سلاطین عادل تا یثد ایشان که نسبت ترویج آن منظور داشته اند
 صرف اموال بسیار بر آن نموده اند و حال این عمل و یار عرب از حرمین
 شریفین و بین عراق و هند از اکابر علماء و مشایخ کبر و ارباب مع و تقوی
 بلاخطه دلائل مسطوره در کتب و رسائل عاریت است اهتی مختصر اللفظ و
 این تخریر و تقریر بر طریقی تبیین شده خواهد بود که اگر نظر انصاف ملاحظه

ایستد علیل ما و می تباریر سلف کرام ملکه خلاصه تحریر جل نثار در عظام است
 و ایما نیکه قصه تقریر حسان بن ثابت بروایت صحیحین و نزد صحیحین و دیگر صحاح نیز
 موجود چنانچه در ترمذی این قصه بروایت حضرت عائشه رضی الله عنها است
 و جانش نیکه آنحضرت علیه الصلوة و التحیة وضع منبر در مسجد منبیت برای حسان
 میفرمود حسان این منبر ستاده شد باین معانی آنحضرت صلی الله علیه و سلم و فرمود مطاعن آنحضرت
 علیه الصلوة و السلام میگردید و همین جهت و این بیان از زبان سالت جهان میگردید ان
 یؤید حسان روح القدس ما ینلح او یفاحس رسول الله صلی الله علیه
 و سلم و مشکوة هم موافق ترمذی حدیثی بروایت حضرت عائشه از صحیح بخاری
 مرویت با جمله این قصه هم از مؤیدات مطلوبت نبی مبینی که حسان بر منبر
 شده ذکر مفاخر آنسرور کائنات علیه الوف من الصلوة و التسلیمات باین عظمت
 مکریم میگردد و آنحضرت علیه الصلوة و السلام و صحابه کرام میشنیدند پس این قصه
 صلی الله علیه و سلم و شوق استجاب و استحسان اتفاقا و مجلس سلا و همیشه که عبارت
 از بیان فضائل و معجزات سرور کائنات است صلی الله علیه و سلم باید نگاشته
 و لهذا جناب محدث مدوح بذکر آن قصه برداخت و قد لکه کلام در مقام
 که مستفاد از عبارات منقوله علمای اعلام است اینکه عمل مولد همیشه

عنوان این قصه
 است

و تعیین ماه و روز برای آن بلا ارباب از امور مستحبه و مستحبه دعوات است
 و موجب اجر جزیل و خیر بیست است پس این شک نیست که شهر ربیع الاول و
 بجهان آورد و شبته شبته ف لادت با سعادت آنحضرت علیه الصلوٰه و
 التعمیم و لائق الاحرام و التکریم است که تشریف کریم طرف مکان فرزند
 به تشریف و تکریم منظور است و لهذا تعیین وزه و شبته که ثابت بقول
 و فعل آنحضرت صلی الله علیه و سلم است اصل سوم برای تعیین عمل مولد شریف و پاک
 صوم عاشورا و عاده عقیقه قرار داده اند و اگر زیاده تر از نیمه که بعضی بیان
 سند عمل مولد شریف مطلوب است باید شنید و باید سماوی ابدیه خونین بام
 که مولانا شیخ ابوالخطاب علیه الرحمه که قرعه ابتدای تالیف ساله میلاد شریف
 بنام نامی همین علامه افاده در رساله خودش که منتهی تنویر است میخوانند
 ابن عباس رضی الله عنهما آنکه کان یحدث ذات یوم فی بینه
 و قائم ولادته صلی الله علیه و سلم لقوم یلست بشران و یجدون
 و یصلون علیه علیه السلام فاذا جاء النبی صلی الله علیه و سلم قال حلت
 لکم شفا بحتی و نیز در آن ساله بود و آرضی عمره و است آنکه فرم
 النبی صلی الله علیه و سلم الی بیت عامر انصاری و کان یعلم و قائم و

علیه الصلاة والسلام وعتیدتیه وبقول هذا اليوم هذا اليوم فقط
 علیه الصلاة والسلام ان الله فتح لك ابواب رحمة واملأ قلبك
 فكأنهم يستغفرون لك من فعل فعلك لبي نجاتك انتهى
 الكون ومنتوق صدق وثوق این هرور وایت بشارت ملاحظه رود که
 بلند وندای رحمت منادی با صل صلی ای بیان مولد میل و نیست که مصداق
 خیر القرون قرنی بوده است وعلیکه مستوجب علت شفاعت آنحضرت علیه
 الصلاة والسلام فتح ابواب رحمت و استغفار تمام ملائکه و نجات از عذاب دنیا
 آخرت برای فاعل خوش شدن شده جای باحت و اشجابا که بوجوبش نیل
 شوند و آزا و جبهه شمارند چنانچه بعضی از اکابر علمای آن تصریح کرده اند البته
 قابل قبول علماء و محول فضلا است باقیامد کلام در نیکه با وجودیکه اصل صلی
 این فعل حسن قرن اول پیدا باشد پس اطلاق بدعت اگر چه بدعت حسنه گویند
 که از اسلاف کرام و علمای بهام برین فعل منقول است بکدام محل می نشیند
 جوایش باید شنید و نظر انصاف باید دید که این اطلاق مانا با اطلاق
 بر سنت تراویح است که جناب فلیفه ثانی رضی الله عنهما علیه السلام
 ارشاد فرموده اند و در حدیث است که در تراویح بقول آنحضرت

در فضیلت این صلی
 آن سه در کائنات
 صلوات الله علیه
 خصوصاً در وقت تراویح
 نصف عقیقه و تمام
 در مطهرات
 در روزهای شنبه و چهارشنبه
 در روزهای جمعه و عید
 در روزهای اول و آخر ماه
 در روزهای اول و آخر سال
 در روزهای اول و آخر قرن

بنوده
 کلامی بود
 که در آن
 در روزهای
 در روزهای
 در روزهای
 در روزهای

خصوصاً این قیام وارو شده که هذا القیام بدعة لا اصل لها بخارجی
 علامه برهان الدین علی شافعی در کتاب نسان العیون فی سیرة الایمن المأمون
 نوشته و هذا القیام بدعة لا اصل لها و نیز امام علامه محمّد بن یوسف
 در سبیل الہدی الرشا فی سیرة خیر العباد کہ مشہور سیرت شامیت گفته و هذا
 القیام بدعة لا اصل لها پس شہادت مجو شاہدین عادلین فانی ہو
 میشود کہ این قیام بدعتی است کہ برای آن اصلی نیست و ہر مستحدث کہ
 لا محالہ بدعت سیئہ باشد و ارتکاب بدعت سیئہ ممنوع و حرام پس این قیام
 حرام و ممنوع است و تقریر این شبہہ بن طمطراق کہ از قلم ریشان قم
 حکیدہ زیادت بران از کلمات کفار سلک منکرین متصور نیست بر مختلین کہ
 حظی از انصاف ارند مخفی نباشد کہ این شبہہ ہم با وجود تیس حیانت
 و نقل عبارت متفرع بران مغلطہ سابقہ است کہ کہری این قیاس مستثنی
 بران مسطورہ است کہ بکرات و فحش گذشت ملاحظہ شود کہ انفا مذکور شد کہ
 بدعت سیئہ بر مخالفات با قواعد شرعیہ مذکور است و امریکہ مخالف کتب
 و سنت و اثر و اجماع نباشد از بدعات حسنہ است برای او اصلی باشد یا
 نباشد پس تقوہ ہائیکہ را مستحدث کہ برای او اصلی نباشد بدعت سیئہ

از الایمن
نسخہ

کہ بدعت سیئہ
مستثنی
مستثنی
مستثنی

کلین

في كتابه الذي اطلقنا اسموه ومرتبة مراتبها بيان تليس ونيان
 نقل عبادت الله في شيندك عمارت كتاب انسان يعون في تير الاين
 النامون ريتو ومن الفوائد انه جرت عادة كثير من الناس اذا سمعوا
 يذكر وضعه صلى الله عليه وسلم ان يقوموا تعظيماً له صلى الله عليه وسلم
 وهذا القيام بدعة لا اصل لها اي لكن هي بدعة حسنة لانه
 ليس كل بدعة مذمومة وقد قال سيدنا عمر رضي الله عنه
 في اجتماع الناس لصلوة التراويح نعمت البدعة وقد قال العزيم
 عبد السلام رحمه الله ان البدعة تعترها الاحكام الخمسة وذكرها
 من امثلة كل ما يطول ذكره ولا ياتي ذلك قوله صلى الله عليه وسلم
 اياكم ومحدثات الامم فان كل بدعة ضلالة وقوله صلى الله عليه وسلم
 من احدث في امرنا اي شرعنا ما ليس منه فهو دلان هذا عام اريد
 به خاص فقد قال ما من الشافعي قلس الله ستره ما احدث خالف
 كتاباً او سنة او اجماً او اثر فهو من البدعة الضلالة و
 ما احدث من الخير لم يخالف شيئاً من ذلك فهو من البدعة المحمودة
 وقد وجد الفيا عند ذكرنا صلى الله عليه وسلم من عالم الامة

ابن القيم

في كتابه الذي اطلقنا اسموه
 ومرتبة مراتبها بيان تليس ونيان
 نقل عبادت الله في شيندك عمارت كتاب انسان يعون في تير الاين

ومقتد لا شردينا ورعا الامام تقي الدين السبكي وتابع
 على ذلك مشايخ الاسلام في عصرة فقد حل في بعضهم ان الامام
 السبكي اجتمع عنده جمع كثير من علماء عصره فانشد منشد قول الصرخي
 رحمة الله في منحه صلى الله عليه وشرف وعظمه قليل المديح
 المصطفى الخط بالذهب ^{نوع} على ورق من خط الحسن من كتاب ^{نوع}
 وان تنهض الاشرف عنده سماك ^{نوع} عرقا ما صفوا او جثيا على الر ^{نوع}
 فعند ذلك قام الامام السبكي ^{نوع} رحمه الله وجميع من بالمجلس فحصل نسين كبير بذلك المجلس
 ويخفى ذلك في الاقراء وقد قال ابن حجر الهيتمي رحمه الله والحاصل ان لبد ^{نوع}
 الحسنة متفق على نذ بهار عمل المولد واجتماع الناس لذلك بلغة
 حسنة ومن ثم قال الامام ابو شامة شيخ الامام الفيا ومن احسن ما
 ابتدع في ما نانا ما يفعل كل عام في اليوم الموافق ليوم مولده صلى الله
 عليه وسلم من الصدقات المعروفة واطوار الزينة والشرف فان ذلك
 مع ما فيه من الاحسان للفقراء مشغرت بحجته صلى الله عليه وسلم
 وتعظيمه في قلبك على ذلك وشكر الله على ما من به من ايجاد رسول ^{نوع}
 صلى الله عليه وسلم ان ارسله رحمة للعالمين هذا كلامه قال

ذكره بالاجتهاد عن
 شيخنا ابن حجر في نسخة
 الحديث حيث قال في نسخة
 جليله عصره القبي السبكي
 رحمه الله ورضي عنه
 كنت في جامع الانوار في
 يوم الاثنين سادس عشر
 جادى الاولى سنة
 وخبين وسبحة القطع
 بطولها ١٣

السيحاي

السخاوي لم يعياه احد من السلف في القرون الثلاثة وانما حدث
 بعد ثم لا يزال اهل الاسكندرية من سائر الاقطار والمدن الكبار يعلمون
 المولا ويتصدقون في لياليه بانواع الصدقات ويعتنون
 بقراءة مولاة الكريم ويظهر عليهم من بركاته كل فضل عظيم قال
 ابن الجري من خواصه انه امان في ذلك العام وتشرى
 عاجلة تبين البغية والمراة اول من حدثه من الملوك صاحب
 وصنف له ابن دحية رحمه الله كتابا في مولاة سماه التنوير هو
 البشير الندي فاجازه بالف دينار وقد استخرج له الحافظ ابن
 حجر اصلا من السنة وكذا الحافظ المسيو وقرأ على لفاك هاني
 المالكي في قول ان عمل المولا بدعة مذمومة انتسب وبيان
 سيرتها ومقام قيام بين غنوت جرت وة كثير من المحبين
 اذا سمعوا بذلك وضعه صلى الله عليه وسلم ان يقوموا تعظيما
 له صلى الله عليه وسلم وهذا القيام بدعة لا اصل لها وقت
 ذوالحجة الصادقة حسان مانه بوزكريا يحيى بن يوسف
 رحمة الله عليه في قصيد من ديوانه قليل

قوله قليل
 الاسباب من الطوبى الوافى
 العروضة الضرب الثاقب
 من المتدارك قوله قليل
 خيره بالبين قوله الخط بالذنب
 قول ان عطف على الخمر
 ان يكونا واعين للصفحة
 قول قبا او حيا نسويان
 فان النهوض بوقيا
 انهما هما باليقين
 كانا منهما بالضم
 اجتمع كل ما بالضم
 يقال حتى كعاقب
 ان على لبيبة فذكر
 جبارا وحلس
 على الجوز
 بعدة
 بلينا معنى
 او عابدين
 وقوله انا الله
 لا تكلموا في الثبات
 مودع

العجب
 في بعض
 المستعمل
 مناهم العجب والنظام
 وقوله يا رب

الخط بالذهب على فضة من خط الحسن من كتب
 وان تنهض لا شرف عند سماعه وقياماً صفاً وحبشياً
 الشك به اما الله تعظيماً له كتب به على عرشه يارثبه
 سميت لرتب به واقفون ان منشد انشد هذه القصيدة في ختم
 درس شيخ الاسلام حافظ تقي الدين ابى الحسن السبكي ولقضا
 والاعيان بين يديه فلما وصل المنشد الى قول وان تنهض لا شرف
 عند سماعه الى اخر البيت قام الشيخ للحال قائماً على قدميه ^{امناً}
 لما ذكره الصريح وحصل للناس ساعة طيبة ذكر ذلك ولد شيخ
 الاسلام ابو نصر عبد الوهاب في ترجمته من اطباق الكبرى انتهى
 پس ناظر با بصره كه عينك نضاف پيش نظر وارو حال تدليس كسانيكه و عدم جواب
 قيام تمسك بعبارة سيرت جلی و سيرت چنانمودة نذ صاف چون آب
 روشن است كه در پرده دشمنی او دوو ستمه واوه با اختیار چنين تدليس و خيانت
 و نقل و ستا و زيرى محكم و ستمه دست قائلين احسان قيام واوند الحق منطوق
 صدق و ثوق الحق يعاوا و اعلم انك انك منكرين اين فعل حسن كه ستمه تعظيم و تكبر
 و محبت و او ستمه انبيای امجاد صلی الله عليه وسلم از ان می بارود و خصوص انكار

مشیت بذیل عبارت این هر دو سیرت نیک و نیکو حجت قاطعه بر می قائلین بن
 علی خیرین است کی بدست آید پس این سخن را بنامی این شعر عدو شود سبب
 خیر کرد خدا خواهد خمیر بایه و کان شیشه گر سنگ است محمول بتائیدات بزرگ
 و توفیقات اسما باید کرد و تفصیل این اجمال بطریق اختصار است که مراد ازین قول
 وَ هَذَا الْقِيَامُ بِدَعَاكَ لَا أَصْلَ لَهَا بَعْدَ حَسَنَةِ جَنَابِ صَاحِبِ
 سِيرَتِ عَلِيِّ تَبَصَّرِ حَآنَ دِاخَةِ مَشَائِخِ غُلَطِ مَنِكِرِينَ وَ اسْكَافِ سَاخَةِ كَفْتِهِ لِأَنَّ
 لَيْسَ كُلُّ بَدْعَةٍ مَذْمُومَةٌ بَاقِيَ سِجَارِ اسْتِنَادِ يَقُولُ حَضْرَتِ عَمْرِو عَمِّي
 وَ عَرَبِ اِبْرَاهِيمِ اِمَامِ شَافِعِي عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ بَكَارِ بَرُوهِ تَفْصِيلِ اِهْتِمَامِ بِنِجَامِي وَ مَرُوفِي
 وَ مَجْنَانِ سِتِ نَقْلِ قَوْلِ ابْنِ حَجْرٍ بَيْتِي دِيَابِ عَيْتِ حَسَنَةِ بُوْدِنِ عَمَلِ مَوْكُوشِيهَا
 يَقُولُ اِمَامِ اَبُو شَامَةَ دَرِينِ مَقْدُمُهُ وَقَوْلِ سِجَامِي وَ ابْنِ رُمِي اَزْ ذِكْرَاتِ سَابِقَةٍ
 اَرْمِي قِيَامِ اِمَامِ تَقِي الدِّينِ سَبْكَ وَ مَتَابِعَتِ مَشَائِخِ اَلْاِسْلَامِ اَبِي اِمَامِ مَدْرُوحِ
 دَرِينِ قِيَامِ تَرُوذِ كَرَامِ سِرِّ اِمَامِ عَلَيْهِ التَّحِيَّةُ وَ اَلْاِسْلَامُ كَمَا اَصْطَفَاهُ بِرِ قَوْلِ سَابِقِينَ عَلَيْهِ
 بِحَيْثُمُ عَمْرٍو شَيْدِي وَ بَلُوْشِي مَوْشِي شَيْدِي سِتِ كَهْرْ كَاهِ جَنِينِ اِمَامِ مَقْدُمِي سِجَامِي
 بِهَكَامِ كَرَامِ شَرِيفِ صَالِي عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ قِيَامِ سَارُوْجِ وَ جَمْعِ كَثِيْرٍ جَمْعِ غَفِيْرٍ اَزْ اَعْلَامِ اَلْعَمْرِ
 وَ حَاضِرِيْنَ مَجْلِسِيْنَ مَتَابِعَتِ اِمَامِ مَدْرُوحِ پَرُوْازِنْدِ وَ اِيْنِ رُبْرِي قَدْ اَكَاوَدْتِ اَبُو

باز کلام در جواز این قیام مخافی نشان از باب سلام است و عبارت سیرت
 شامی هم در یاد این عادت و شن و شن بسیرت علی است که همین قصه امام مدوح
 و قیام آن مقتدای سلام هنگام نشاء منشد قصیده حسان مان بوز کر یا بحی
 یوسف مصری رسیدن این شعر و ان تهنض الا شراف الی اخر البیت و بعت
 جمله قضاة و اعیان این سیرت نیز مذکور است و فرقی که هست همین که در سیرت
 بعبارة لنص و سیرت شامی با اشاره النض عت حسنه بودن این قیام قومست و توبه
 واضح برین اشارت تعبیر بعنوان عت و کثیر من المحبین سابق و قال و المحبة الصاوتة
 زمانه در سیاق است چه مقصود ازین سابق و سیاق غیر از محمودیت مقبولیت این قیام
 امر و کرنی تواند شد و اگر ملاحظه رود عبارت انسان العیون تفصیل حال سیرت
 و بیان سیرت امی جمال آن تفصیل خود این حال قبل تفصیل باشد یا بعد آن در انسان
 العیون مردیک حتم قبول علماء و فضلاست تصریح بیدعت حسنه موجود است
 سیرت شامی بدلاله سابق و سابق تیر بر این قیام باید کرد و با جمله نقل و حکایت
 این حدیث را بدین ثابت و متحقق شد که قیام نزد ذکر وضع شریف آنحضرت صلوات
 علیه و سلم که عادت بیشتری از مردم کثیرین از محبین بر آن جاریست از بدعت حسنه
 امور است و چون ممکن است بر حکایت از ضرورات عقلیه است و تقدم

با وجود برین فصل و حکایت ایجابی نیاست و این مقدم چنانکه می بینی اهل برکت است که
 قیام بقیامت و مردم و محبین از سالف زمان است باقی ماند کلام و برین که چون در این
 سیرت جلی و سیرت سائرین کلام در این قیام بدعت حسنه است پس تعبیرش
 باینکه **وَهَذَا الْقِيَامُ بَدْعٌ لَا أَصْلَ لَهَا** چه معنی دارد بلکه بجای این عبارت پنجین معنی
 و **هَذَا الْقِيَامُ بَدْعٌ حَسَنٌ** موقت عنوان یا معنون بوضوح تمام حاصل میشد
 گوئیم که چون اصل در اصل معنی باین معنی علیه غیره متعارف است بدعت معنی امر مستحب
 در دین معنی لا اصل لها لا نظیر لها ای فی القرون الثلثة باشد و در بعضی از اطلاق
 علماء اصل لها معنی لا وجود لها نیز واقع است و اگر با معنی نظر رود و قول حضرت
 عمر رضی الله عنه که در مقدمه التزام اجتماع تراویح نعمت لبدعه هذا فرمودند
 اصل هر دو معنی مقصود است چه بود تراویح اگر چه در زمان آنحضرت علیه الصلوٰه و
 یافته نشد لیکن برای التزام این بیت اجتماع داعی اطلاق بدعت بیان است فقط وجود
 در آن زمان کت اقترا بمتصور نیست انشائی نظر خود نظام انحراف جماعت عمل و تحکام
 جمعه عیدین نظیر آن قرار دادن و نافرمانی است و اعراب آن تصنیف است و تعلیم
 علوم از صرف سخن و غیر آن سار مستحسن است تا آخرین اصل بفرموده نظام قرار است
 که در التزام تراویح گفته شد و اگر در مطلق از خصوصیت نظیر هم از معنی متعارف که شود

و جملة اطلاق
 بدعت لا اصل لها
 برین قیام

البتة برای التزم تراویح بلکه برای زامور خیر اصلی در قرون ثلثه استخراج میتوان کرد
 مؤید این معنی است آنچه میاطلی از امام شافعی علیه الرحمه نقل کرده حدیث قال قال
 الشافعی رحمة الله ما من خیر عمل احد من امة عمل صلوات الله علیه و
 الاوله اصل فی الشعر و نظر باین معنی تهاوت تعارض کم و کلام علما باعتبار
 اصل شعر نفی آن در بعضی زامور متحدیه متطرق میشود منع میگردد که منبای
 ثبوت معنی و گریست مناط نفی معنی دیگر و نیز این قول شافعی علیه الرحمه بن وری ^{قائلین}
 انحصار بدعت حسینه و نکرین عت حسنه چنان میکند که آینده طاعت بچشم اقامت
 بیات برای رفع توهمات این قه باقی نیکدار و چون این رهمه شد باید است اثبات
 خلاف ظاهر چنانچه در هر و سیرت کرده واقع شد برای شعار بانست که ثبوت بدعت حسنه
 چنانکه فرعون نالبدان علومست قوف بر وجود اصلش در قرون ثلثه نیست بلکه پس
 از امور متحدیه و نیز اگر اصلش در قرون ثلثه موجود نیست از بدعات حسنه و مستحبه
 و تحسنه شمرده اند برای تنبیه این معنی صاحبان النسا المعصیان صا گفته که این قیام اگر چه
 بدعت است لکن بدعت حسنه است هر بدعت موم نیست بدعت موم است
 که مخالف قواعد شرعی از کتاب است غیر آن باشد و هر چه مخالف آنها نباشد آن بدعت
 حسنه است اگر چه برای آن اصلی در قرون ثلثه نباشد و قیام ترود ذکر وضع سخت

علیه الصلوة والسلام از پیشین قبیل است و منظور نظر صاحب سیرت شام
 ازین عدول نیز همین افاده است که مقرر شد و این افاده بغیر این
 و عنوان حین حاصل نمیشد لهذا طول مسافت در عبارت بر قصر آن
 اختیار افاد و اما عمل مولد پس اگر چه حدوثش این عمل شرف نیز
 بیست کذائی متعارف نیز بعد انقضای قرون ثلثه است و لهذا
 اطلاق بدعت حسنه بر آن نحوه اندر چنانچه از قول امام بخاری و
 دیگر می آید و این قصر شرف است لیکن برای این عمل چون اصلی بلکه اصول
 ثلثه استخراج کرده اند و در این اصول ثلثه اصل صلی در قرن اول
 از استخراج این وجه که بایش گذشت نیز پدید است اطلاق لا اصل لهذا
 بدعت حسنه باین اعتبار نمیتوان کرد و بخلاف قیام که هر چند این
 بدعات حسنه است لیکن چون برای آن اصلی معنی متعارف استخراج
 نشد اطلاق لا اصل لها برین بدعت حسنه نمودند و همین است لفظ
 در عمل مولد و قیام اگر چه هر دو از بدعات حسنه است و اینجاست
 تحقیق و تدقیق کار بر دین است و نیز دانستنی است که اگر چه
 مطلق قیام تعظیمی است این قیام که الی هم فردی را فرد آن نوع است

قیام و غیر
 مولد قیام

اصلي و شرع موجود است لیکن نظر برین خصوصیت اطلاق لاصلا
 در منجز عامی بود الباقی باطل کرام الله علیه و القادوم علیهم و قیل ۱۱
 برین بدعت حسده و دانه و توت این عمومی تحقیق سابق و نیز عبارت
 سوی شرح موطا که از افادات قدوة المحدثین لانا شاه ولی الله محمد
 و بلویست پیدا و بود است و عبارت کتاب کور که در خصوص مصاحف
 بعد نماز فجر و عصر از امام فخری منقولست است قال لنوی اعلم ان
 المصاحفه مستحبه عند کل لقاء و اما ما اعتاده الناس
 المصاحفه بعد صلواتی الصبح و العصر فلا اصل له فی الشرع علی
 هذا القول و لکن لا یابین فان اصل المصاحفه سنه و کونهم حافظوا
 علیها فی بعض الاحوال و فرطوا فیها فی کثیر من الاحوال لا یخرج
 ذلك البعض من کون المصاحفه التي و شرع بها
 اقول هکذا ینبغ ان یقال فی المصاحفه یوم العید و کذا
 فی المعانقه یوم العید انتهى ازین عبارت با بشارت چون
 سیده صبح میدرخشد که اطلاق کلمه لاصلا فی شرع بر امور عامه
 و مستحبه شرعیه نموده اند و اطلاق این کلمه بر عملی ان عمل از شرع
 برمی آرد و اگر نظر انصاف ملاحظه شود منکشف کرد که چنانچه خصوصیت

اصلا
 بعد نماز فجر و عصر
 و معانقه و غیره
 علی قول فخری
 مولوی ایضاً
 در جواب اعتراضات
 عبدالحکیم نجالی که
 مایل به تغییر است
 و نوشته بود معانقه
 و مصاحفه بعد نماز
 عصر از بدعت است
 او اوقات و اطلاق
 باموات
 اطلاق لاصلا
 بر امور عامه و
 مستحبه شرعیه

محدثین

تعيين مصافح وقت صبح وعصر من مصافح الزمان في كونه وشرح بهل
 أنت خارج بمبند نجان تخفيض تعظيم بالقيام بوقت سماع كرواد
 ان حضرت صلى الله عليه وسلم اين تعظيم را از تعظيم بالقيام كه ورو شرح
 بهل أنت خارج نخواهد كرد پس البته قيام كذا بمصافح بعد نماز
 فجر وعصر قبيل امور مباحه شجره و بدعت من خواهد بود چنانچه
 اذكار نووی باب مصافح مینویسد قد ذكر الشيخ الامام ابو احمد
 بن عبدالسلام رحمه الله في كتاب القواعد ان البدع على
 خمسة اقسام واجبة ومحرمة ومكروهة ومستحبة ومباحة
 قال ومن امثلة البدع المباحة المصافحة عقب الصبح لعصر
 انتهى و هرگاه مصافح بعد صبح وعصر نجان معانه روز عید
 امور مباحه حسنه باشد قيام تعظیمی بوقت مذکور چه تقصیر کرده است که از
 امور مباحه حسنه باشد و آنچه در مختار در جواز مصافح مذکور است
 نیز نموید است که ما در صد و انیم و عبارتش هست کاملصافح
 اذکار ما تبحر المصافح لافاسنة قديمة متواترة لقوله
 عليه الصلوة والسلام من صافح اخا المسلم وحرك يده

بکتاب التعمیر
 البیان بنیادی
 شرح فقهیه
 قال السیوطی
 النوع التاوی
 و السنین
 کتاب الاصل
 قال ابو سعید
 بن عبدالسلام
 لمصنف
 لم یعد
 الاول قال السیوطی
 و الصواب
 التذوی
 التبان من
 کتاب التعمیر
 عدم التبان

لما في كتاب التعمیر
 التعمیر

تأثرت ذنوبه واطلاق الصنعت تبعاً للذرر والكنز
والوقاية والنقاية والجمع والملتقى وغيره يفيد جوارها ولو
بعد العصر وقوله من انه بد عداى مباحة حسنة كما افادة
النوبي في اذكاره وغيره وعليه يحل ما نقله عن شارح
الجمع من انها بعد الفجر والعصر ليس بشيء توفيقاً لما انتهى
من ازجارت ورمحماره مستنداً بذكر امام نويسيت نیز ثابت
که اطلاق بدعت وپنجان ليس بشيء بر مور مباحة حسنة جائز است و
يزور ورمحماره نوشته ووقوف الناس من عرفه في غيرها
تشبيهاً بالواقفين ليس بشيء هو نكرة في موضع النفي
فنعم انواع العباداة من فرض واجب مستغفياً
الايحة وقيل يستحب ذلك كما في مسكين وقال الباقر
لو اجتمعوا الشرف ذلك اليوم ولسامع الوعظ بلا وقت
وكشف راس جازب الاكراهة اتفاقاً انتهى وورث
شرح واني سطويت التعريف ليس بشيء وهو يشبه
الناس انفسهم ^{الجملة} اهل عرفانهم عرفه وقيل يستحب ذلك

اعلى النوبي
ابو داود و البيهقي و
الطبراني في الاوسط
بسند جيد الحديث
على علم تعرف اطلاق
ليس بشيء في كتابه
على عوفان توفيق
يوم عرفه في
مبلان من
لفظ الجمع ووقف
عوفان توفيق
بسنه

لاكنز

لا تشبيه بأهل الطائفة فيكون لهم توابعهم ودرقاؤهم
 أرباب مع اصغر منقول التعريف الذي يصنعه الناس
 ليس بشيء في ذلك أن جاءت من الصالحاء والعارفين بجمعوا
 في يوم عرفة في كل بلدة يهلون ويكبرون وشبه الحاج في عرفات
 فذلك ليس بشيء يعني بشيء من السنة ولكن في نفسه من جملة
 البيانات والخيرات اشتياق عرفات ودرج مع ربالي
 هذه المسئلة بعض مشائخنا قالوا التعريف الذي يصنعه
 الناس ليس بشيء لم يرد به نفي شرعيته في نفسه لأنه دعاء
 وتسبيح وتضرع إلى الله وإنما أراد وجوبه وكونه سنة ودرج
 الفقهاء ذكرت روي عن محمد بن الحسن رحمه الله أنه كان
 يجز ذلك ورواية في فضل حسن تشهاده بقول إمام محمد رحمه الله
 أنه يروي عن أبيه عن أبي جعفر لا يرى سجدة الشكر شيئا معناه أنه
 لا يرى نفي شرعيته أقرية إنما أراد نفي وجوبها شكرا وهذا
 كما قال محمد في الجامع الصغير عن أبي جعفر أن التعريف
 الذي يصنعه الناس ليس بشيء لم يرد به نفي شرعيته أصلاً

حجة
 ١٤

لانه تسبیح و دعاء و انما اراد به نفی وجوبها که اینها تملی
 پس ازین و آیات فقیه صاف می برد که کلمه لیسین بشی مانند لا الاله
 مستعمل بودی نفی مشروعیت نیست بلکه مفید استحت استحت است
 و چون اجتماع مردم روز عرفه غیر از عرفات بشرف این در روز
 و عطا با اتفاق جائز غیر کریم است اجتماع مردم بشرف و اولاد
 آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام و شنیدن آیات احادیث و قیام
 هنگام ذکر وضع آنحضرت علیه الصلوٰه و السلام چگونه جائز غیر کریم است
 نباشد و بجای خود میرین است که زمان ولادت آن سرور عالم صلی
 علیه و سلم اشرف و افضلترین از همه اوقات است پس اجتماع مردم بر
 سر و استحصال شرف این در شنیدن عطا و تذکره و قیام
 بمقام ذکر وضع آن سرور امام علی علیه و سلم امریست که بلا شبهه
 موجب حسنات و برکات است چون کلام ما اینجا رسید و سخن تمام
 هنگام ذکر وضع سرور اسیما عظام علیه و علیهم الصلوٰه و السلام بشود
 شیرینی و شامی مضمون نماید حال گوش شناس و دیگر شواهد باید
 گذشت از امام برزنجی عقد جوهر منقولست و قد استحسن القیام

حکایت قول
 برزنجی استجاب
 قیام

عند ذکر مولده الشریف ائمة ذوروايه وروية
 فطوبى لمن كاتعظ به صلى الله عليه وسلم ورواه فتوا
 مستبان شهاب ربيع و مولانا عبد سديد سراج حنفى عثمان حسن
 و میا علی شافعى که از مکة معظمه در باب قایم مذکور فرزند بمهر و دستخط این باب
 در و بی بنانقاه مقصدای طریقہ نقشبندیہ مجددیہ شاہ غلام علی صاحب
 مرحوم مخفور رسیده سوادش بین باضین دہشتہ میشود تا محل الحجاز
 ویدہ ایاتیان متقوی بصر بصیر چشم اسلامان کرد و مفتی
 حنفی مکہ معظمه استحسنه کثیرون والله سبحانه اعلم
 کتبه المفتی عبد الله بن محمد البرغنی الحنفی مفتی المکة المکرم
 مفتی مالک القیام عند ذکر ولادة سيد لاولين الاخر
 صلى الله عليه واله وسلم استحسنه كثير من العلماء و
 اعلم كتبه حسين بن ابراهيم مفتي المالكية بمكة المحمية
 مفتي شافعي نعم القیام عند ذکر ولادته صلى الله عليه
 واله وسلم استحسنه العلماء وهو حسن لما يحب علينا
 من تعظيم صلى الله عليه وسلم كتبه الفقير لربه محمد عمر بن

فتاویٰ مستبان
 ذاب سراج
 مکة مکرمه

ابی بکر الزبیر مفتی شافعیہ بمکتہ المدینہ مفتی حیدر
 نعم بحج القیام عند ذکر ولادته صلی اللہ علیہ وسلم لما
أوجبا عونا ومعاوہ استعان باللیل لا یغیر فوق ہذا ۱۲
 استحسنہ العلماء الاعلام وقداة الدین والاسلام فذکروا
 ان عند ذکر ولادته صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یحضر وحنفا
صلی اللہ علیہ وسلم فعند ذلک یجب التعظیم والقیام واللہ
 سبحانه وتعالى اعلم کتبه الفقیر الی اللہ محمد بن یحیی مفتی الحنفی
 فی مکة المشرفة مولانا محمد اللہ سراج حنفی اما القیام اذا جاء
 ذکر ولادته صلی اللہ علیہ وسلم عند قراءة المولد الشرع
 تواریثہ الامم الاعلام واقوال ائمة والحکام من غیر نکر منکر
 ولا یراد ولذا کار مستحسننا ومن یستحق التعظیم غیرہ
 ویکفی اثر عبد اللہ بن مسعود ما رآه المسلمون حسنا
 فهو عند اللہ حسن واللہ ولی التوفیق والہادی الی سوائ الطریق
 حررہ خادم الشرع المنہاج عبد اللہ بن المرجم عبد الرحمن
 سراج المفسر المحدث بمسجد الحرام وقواہی مولانا عثمان حسن
 دمیاطی شافعی کہ بس مسبوک وطلبہ لائل وشواہد بہت بنا بر اخصار قدرہ

فتاویٰ حنفیہ
 شرح و تفسیر

فتاویٰ حنفیہ
 سراج

فتاویٰ
 عثمان حسن
 دمیاطی

ازان بهم طرزة عارض محمدي مستعمو القيام عنه ذكر ولادت سيد
 المرسلين صلى الله عليه وسلم في قراءة المولد الشريف تعظيما له
 صلى الله عليه وسلم امر لا شك في استحسانه وطلبه واستحسانه
 ندبه ويحصل لفاعله من الثواب الحظ الاوفى والخير الاكبر
 لانه تعظيم ابي تعظيم للنبي الاكرم ذي الخلق العظيم
 الذي اخرجنا الله به من ظلمات الكفر الى نور الايمان وخلصنا
 به من نار الجهل الى جنة المعارف لا يقارن تعظيمه صلى الله
 عليه وسلم فيه مستا الى ضاعرب العالين واطهار الاقوي شرايع
 الدين ومن يعظم شعائر الله فانها من تقوى القلوب ومن يعظم
 حرمت الله فهو خير له عند ربه ^{من قوله تعالى في محكم آياته} وذكر القاضي عياض في الشفاء
 والعلامة القسطلاني في المواهب حلامات كثيرة لمحبة النبي صلى
 الله عليه وسلم فاعظمها الاقتداء به الرضاء بما شرعه وكثرة ذكره
 وتعظيمه عند ذكره واطهار الخشوع والخضوع والاكتسار مع سماع
 اسمه فك كل من اشيت اخضع له كما كان كثير من
 الصبي يتبعه اذا ذكره خشعوا واقتضرت جلوسهم وكنوا

من حب شيئا ان ذكره
 والدمع ارجح في الجاهل
 للذكر من ١٣

فكذلك كان كثير من التابعين فمن بعدهم يفعلون
 ذلك حجة وتوقيرا وقال العلامة ابن حجر في الجوهر المنتظم
 تعظيم النبي صلى الله عليه وسلم بجميع أنواع التعظيم التي ليس فيها مشاركة
 الله في الألوهية أمر مستحسن عند من نوا الله بصائرهم ورحمهم
 الله البصير حيث قال في دعوى ما ادعته النصارى في نبوتهم
 واحكامهم استنتجوا حافيه واحكامهم انتهى وثبت السنة
 طلب القيام لغيره صلى الله عليه وسلم فلان يطلب من باب
 اول روى البخاري ومسلم عن ابي سعيد الخدري ان ناسا
 نزوا على حكم سعد بن معاذ رضى الله عنه فارسل اليهم
 فجاء على حمار فلما بلغ قريبا من المسجد قال النبي صلى الله عليه وسلم
 قوموا الى خيركم اوسيدكم قال النومي قال البغوي والخطابي
 ان قيام للرؤس للرئيس الفاضل والوالي العاقل وقيام
 المتعلم للعالم مستحب غير مكره وعلامه هذا الحديث ثوابه
 بعد نقل الاحاديث المشبهة للقيام فاستفيد من مجموع
 ما ذكرنا استحباب القيام له عند ذكر ولادته

من خواص سجده وطول
 حوائج رسول الله عليه
 وسلم شانه طلب
 قوله امر حسن ان
 مودع به شرح
 وذلك ان
 ما من عبد فادب اليه
 فيقول يا سيدي فبني
 تقدم على
 جانا اعلم

لنا

لما في ذلك من كمال التعظيم له صلى الله عليه وسلم لا يقال
 القيام عند ذكر ولادته بدعة لاننا نقول ليس كل بدعة
 مذمومة كما اجاب ذلك الامام المحقق الولي ابو ذر العرقي
 حين سئل عن فعل المولد مستحب او مكروه وهل ورد فيه شيء
 او هل فعله من يقتد به فاجاب بقول الوليمة واطعام الطعام
 مستحب كل وقت فكيف اذا انضم الى ذلك السر ينظم هو
 نور النبوة في هذا الشهر الشريف ولا نعلم ذلك عن السلف
 ولا يلزم من كونه مكروها فكم من بدعة مستحبة بل واجبة
 اذا لم ينضم لذلك مفسدة والله الموفق انتهى نقله عنه
 العلامة ابن حجر في مولد الكبير فيقال نظير ذلك في القيام
 عند ذكر ولادته صلى الله عليه وسلم وايضا قد اجتمعت
 الامة المحمدية من اهل السنة والجماعة على استحسان
 القيام المذكور وقد قال صلى الله عليه وسلم لا يجتمع
 امتي على ضلالة قال العلامة المداشي جرت العادة
 بقيام الناس اذا انتهى المداخي الى ذكر مولده وهي بدعة

مستحبة لما فيه من اظهار الفرح والسرور والتعظيم وفي هذا
 القدر كفاية لمن وفقه الله وهداه ووصله الى سيدنا
 محمد وعلى آله واصحابه وسلم تسليما كثيرا قال بقره و امر
 بوقته الفقير الى احسان ربه في الدنيا والاخرة عثمان
 حسن الدمي اطي الشافعي خادم طلبة للعلم بالمسجد الحرام
 وبالجامع الازهر سابقا غفر الله له جميع ذنوبه وسائر الذنوب
 جميع عيوبه واجبا به لجميع الحمد لله رب العالمين انتهى
 خلاصة كلام درين مقام غيبيت كه چون از شرح سيرت طلي و سيرت
 كالنور على شامق الطور تابان و در خشتانست كه تعظيم بالقب ام نرو
 ذكر نام ان سرور امام عليه الصلوة والسلام ما نرت ان شيخ الاسلام
 امام حافظ تقي الدين سبكي عليه الرحمة فرموده و جمله مشايخ و قضاة و اميران
 ان وقت مناجعت شيخ ممدوح درين قيام نموده و نيز امام برزسيه
 عقد جواهر استخسان قيام نرود ذكر مولد شريف از ائمه و روايه و رويه
 نقل ساخته بقول استخسان اين فعل حسن پرواخته و اعظم علمي
 همة معظمه بچو مولانا عبد الله بن محمد مفتي حنفى و مولانا حسن بن ابراهيم مفتي

خلاصة اقوال
 علماء و مشايخ

مالى

مالکی و مولانا محمد عمر بن ابی بکر منقحی شافعی و مولانا محمد بن یحییٰ منقحی
 حنبلی و مولانا عبد الله سراج خنقی و مولانا عثمان حسن میاکی شافعی
 که از باب حل عقد دین اسلام عبارت ازین علمای عظام است بعد
 نقل و حکایت آخسان این قیام از علمای کرام متفق اللفظ و المعنی ما
 بقبول قول آخسان کشاده هر یکی ازینها بوضعی که خواست و او تحقیق و او
 و مولانا عثمان حسن میاکی از همه در اثبات این عومی قدم فراتر
 نهاده پس بلا شبهه ثابت و متحقق شد که قیام وقت ذکر ولادت آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم حیا پنجم متعارف درین یار و امصار و دیگر
 بلاد اسلام از عرب و عجم است متوارث از اسلاف کرام و علمای
 فخام است و هر امری که متوارث از اسلاف کرام و علمای فخام است
 واجب الاتباع باشد اما عصری پس نظر بشود باید مذکور که آنفان مذکور
 شد از بدیهیات اولیه و اما کبرئین وجود اثر عبد الله بن مسعود که
 مَا رَأَى الْمَسْلُومَ حَسَنًا غَوَّ حَسَنًا لَللَّهِ حَسَنًا وَارْتَضَى مِنْهَا
 و غیر آن از کتب فقه نیز از اهل بدیهیات است در در مختار خصوص
 کبیر ایام مشرق مینویسد که لا بأس به عقب لعیند لا للمسلمین

قیام
 پنجشنبه
 بیستم
 ماه
 شعبان
 سنه
 ۱۲۸۴

توارثوه فوجب اتباعهم وعليه البلغون بانتهاى ودر مخطاوى
 بگوئند که لا باس قد استعمل الاباحه وهو المراد هنا الا ان قوله
 بعد فوجب يفيد الندب قوله لان المسلمين توارثوه اى لم
 يمسكوا في عصر الصوابه والا كانت سنه لافهم لا يتدعون
 من انفسهم شيئا قوله فوجب للظاهر ان المراد بالوجوب الشبها
 لا الوجوب المصطلح عليه وفي البحر عن المجتبي والبلغون
 يكفرون عقب صلوا العيد لانهما تقي بها كما شئبت
 الجمعه اه وهو يفيد الوجوب المصطلح عليه انتهى پوشيده مان
 نه اضطرار بيه در كلام مخطاوى ان بيان معنى لا باس اباحت ندب ويز
 در بيان معنى وجوب از ثبوت و معنى مصطلح متطرق است ظاهره و
 باهر و همچنان صحيح وجوب معنى مصطلح بر معنى ثبوت از تعليلي که در محمول
 از محتمل است واضح و لاحق و بعد اللين و التي از ين عبارت در مختار
 مخطاوى که بربى قياس مذکور فايده ثبوت است زیرا که هر تقدير ثابت است
 که آنچه متوارث از مسلمين است واجب الاتباع است و هر کسى که طبع
 سليم و ذهن مستقيم يدارد ميداند که اين مقدمه يعنى توارث

مسلمین موجب اتباع است متبینه بر همان اثر عبد الله بن مسعود
 که آنچه مسلمانان از اینک اند نزد خدا نیک است و چون این موقوف
 صحابی موافق تصریح از باب تیسریم حکم مرفوع دارد و لهذا بعضی از علما
 اطلاق حدیث برین اثر نموده اند لاجمله مقدمه مذکوره که مستند
 مستند حدیث خواهد گشت و بهر حال درین شک نیست که این قیام که
 در نهت اختراع و ایجاد زمان حال نیست بلکه از سالف زمان چنانچه
 در سیرت حلبی و سیرت شامی غیر آن نقل و حکایت این فعل از نقیبین
 موجود است معمول علما و مشایخ کرام و معتاد و متوارث از ائمه عظام
 بوده است و بنا علیه امام بزرگنجی در رساله عقد جواب هر وقت
 حرم محترم در قفا و اسی خود نشان سخنان این قیام را از علمای سابق
 حکایت و روایت نموده اند پس تفوه باینکه در سالف زمان چنانچه
 از علمای کبار ذکر این قیام ساخته و به بیان سخنانش و احده این
 و برخاست فقط از محترعات مولد خوانان حالی است قابل اصفا و لا
 اقدار نیست معذرا قیامی که داعی بران تعظیم و رنجبران و سید
 انس و جان صلی الله علیه و سلم است از تعبیر نشیبت بر خاست

کردن بیابا که قدم بودی اسارت افشردنت و چون منشاکی
 این قیام فقط تعظیم و تکریم آنحضرت علیه الصلوة والسلام است پس اگر
 کسی از حضار مجلس منصف مولد شیخ تخلص ازین قیام سازد و با اتباع مجلس
 مجلس قیام نبرد از اول البتة مورد ملامت و بدف سهام نشسته و عتاب
 هر خاص و عام باشد که تخلص و انحراف بلا ارتیاب بظاهر شرع که نام
 با مثال آنیم دلیل عراض و انغاض از تعظیم و تکریم آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و با وجود این مخطور شیخ چنین تخلص منافی اداب صحبت و حسن
 له قطع نظر از امر مذکور و حسن موقفت با قوم در امر مباح هم از حسن
 عادی و عوفیت و مخالفت در آن شیخ و مذموم که مستلزم نفرت
 و وحشت جماعت است و مؤذنبیت آنچه از تکریم بدایت قوم مولانا
 امام غزالی علیه الرحمہ و راجحاً العلوم تراویده آداب و ادب انصاف
 موافقت القوم فی القیام اذا قام واحد منهم فی وجد صدق
 من غیر ریاء و تکلف او قائم با اختیار من غیر انظار وجد و قائم
 له بالکثر فالابد من الموافقة فذلك مراد ادب الصبره و كذلك
 ان جرت عادة طائفة بتخصیة العامة علی موافقة صاحب الحدیث

تخلص
 ازین قیام
 خصوصاً که بدین
 تخلص مذکور
 بکند و بسیار
 از سلف و
 بسند و فضائل
 قرار دین

(۵)

جماعة فلا بأس بمساعدتهم الا في ما ورد فيه فهي لا تقبل
 التاويل انتهى ومطابق اين در كميك سعادت نيرند كوست
 پس يكسكه خريم نيا و گوش نشنوا دارو چون سپين صبح و خشد كه كلام اين
 متكلمين معده متصرفين ناطق است كه موافقت با فعل جهاد امور مبارجه
 از اواب صحبت و حسن است از ان جمله است موافقت قيام بر امتت
 صاحب حال و موافقت قيام بر تعظيم اجل مجلس بلاويكه نيا بر اكرام
 و احترام عادت و همچنان موافقت سائر انواع مساعدت كه بر اطلب
 قلوب مصطلح جماعت باكي نذر و شبه طيكه آن فعل جماعت موافقت روئي قابل
 تاويل نيست باشد و كلام بانيكه اين قيام صحبت زير كه در عهد صحابه نبوده قوت
 بانيكه بسيا از امور مبارجه كه منقول از صحابه نيست بعت نوم است
 كه مراحم سنت باثوره با پس تر و اين ابامتكلمين هم بدعت منقسم بيسته است
 و بدعت نوم بها كه مراحم قواعد سر باشد و هر گاه تخلف از قيام همانند
 خلاف اواب صحبت و حسن عشرت موجب حشيت و نفرت جماعت است
 پس اين تخلف و انحراف از موافقت با جماعت هرگز و هي از جواز ندارد
 كه با وجود مخالفت با فعل جماعت مستلزم انحراف از تعظيم كسي است كه

معظم و مکرم نزد خدا و جمله انبیاء و سائر بر ایاست و دیگر سخن که شتر
 از سیر انبیان باید نیست که بعضی از سجدین قلاوه او از حید عتقا
 مذمت آورده گویند که اکابر علمای حرمین و در ایات عات گشته اند
 پس قول فعل ایشان باقیام سگام لاوت ستر انام علیه الصلوة
 و اسلام بدون حجت شے قابل تاسی اقتدایت بحواب این کسان
 غیر تلاوت کردیه کبریت کلمة تخرجه من افواههم ان
 یقولون الا کذا یا و یارجہ باید گفت کاش حرمین زمین که بنور اقا
 حد و شرعیہ در آنجا یاست یخپین و پیدند البته سبزی گفتار خود میر
 درین بلاد هندوستان که آفتاب شمع مانل مافول است باقی است
 حد و شرعیہ بالمره مسدود کسی هر چه خواهد بگوید سبحان الله مقام عمر
 که بغضای مازاه المسلمون کتحسننا فهو عند الله حسن و توارث
 مسلمین موجب اتباع و حجت شے باشد توارث علمای سکنه محیط و
 و مور و جنود ملائکه مقدسه لائق تاسی اقتدای حجت شے نبی فاعبدال
 یا اولی الالباب ان هذا الشیء عجاب معجزه و کتب معتمده کجا
 خود مصححت که در امور غیر ممنوعه و اج هر شهر معتبر است بلکه عمل

قوله سید بن طاووس
 فی حاکم بن اوفان که منی
 کلمه از انجا بود که بکنیز کرد و در وقت
 ناشایسته خود نشان از محیط ظاهر
 مهاجرین و در وسط و در سفا
 الی بند سید فاعتم و ایا اول
 مع قوله و ارج شهر مختلف
 اسکنه با مختلف الحرف
 تناول الثمار سا فطه و مال
 فیه من الاموال الی یو تیکو
 کبلا و موز و با و کذا
 المدین الموقوه علی در
 شلا و لا یعرف یا از اید بعد المقط
 قال بن حباب سکنه العام
 قال بعضه و سینه انما
 بل قال و اقی کبیر
 ابعث حاکم و سکان
 باعتبار بعض

۲ لورن مع ایضانی علان لهنوع الموز و الفعنی غیر لورن لهنوع

نوشته و هم آنچه بلخ فانهما اختار و اقول اهل المدينة
 انتفی و اگر شواهد عمل بقول اول اینست بقصدا و رسمی شوند چنانچه
 جداگانه باید بر این باطن با انصاف همین قدر کافیست و طرفه نیست که در
 فتاوی این باب بعد از تیر و فتوا مولانا عبدالمصطفی سراج حنفی مولانا
 عثمان حسن میباشند در استحسان قیام نقل و حکایت از استحسان
 علی سابقین است حکم با جهاد علیا حرین چنانچه عبارت هذا اما
 استحسنه العلماء و فتوای هر یکی از علما مرقومست پس این قیام
 از مبتدعات علیا حرین نمی تواند شد و طرفه تر اینکه بدعتی بود
 مقصور و محصور و علیا حال نیست بلکه سلف صحابین حرمین نیز
 نیز اینست حدیثان از باب عبت میدهند چنانچه استناد بر سائل
 افاضل که ملا علی قاری هم یکی از جمله است بین عمومی است چون
 تتبع و تصحیح رسائل علیا محمود و غیر آن کرده شایسته از صحبت این استناد
 و استشهاد سنوز و نظر نیفتاد پس این بی بلام نیست معهدا بر تقدیر
 شرک و تسلیم گوئیم که اگر مراد از بدعات حرین بدعات حسنه است که ایما
 عظام و علیا کرام از تلقی بقبول نموده اند پس منطبق صدق و یق

من سن سنة حسنة فله اجرها واجر من عمل بها
 ايجاد واحداث چنين بيات موجب اجر و ثواب و اگر معاذ الله
 مراد از ان عادت سيئه است پس بر تقدیر مضمون اين مصراع
 چو کفر از کعبه بر خیزد کجا ماند مسلمانان از اهل سنت و جماعت
 بلکه از دين اسلام ناوشنگ و تمام عالم باقی نخواهد بود که فساد و صل
 متعدی بسنا و فرع است پس بر تقدیر یک سلف صالحین حرمین جانشان
 جنابهم مصداق کل بدعة ضلالة و کل ضلالة في النار
 باشند و دیگری از اهل جنت با و حال آنکه احادیث صحیحه در کتاب
 حرمین از دست ناظرین کتب حدیث مخفی و محجب بنا و درین مقام بنا بر
 اختصار بیاورد حدیثی از مشکوٰۃ که در باب الاعتصام بالکتاب و سنة
 ذیل فصل ثانی مذکور است کتفایمیر و وعن عمر بن عوف رضی الله
 عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الدين
 ليارز الى الحجار كما تارز الحية الى حجرها وليعقل الدين
 من الحجار معقل الودية من اس الجبل ان الدين هذا
 عزيزا و سيعود كما بدأ فطوبى للغرباء و هم الذين يصلحون

احادیث
 صحیحہ در مناقب
 حرمین وارد شدن

ما افسد الناس من بعدك من سنتي رواه الترمذي
 بدستیکه دین بر آئینه گرد می آید و می خیزد و باز میگرد و بسوی حجاز
 یعنی مکه و مدینه چنانکه باز میگرد و در بار بسو سوخ خود بر آئینه
 حج می بیند از حجاز و میگرد و آنرا بلجا و معا و مانند پناه جستن بر کوی
 از سر کوه بر آمدن او از ادرستیکه دین پیدا شده است غیب و
 تنها وز و دست که باز کرد و چنانکه بود پس خوشی خرمی با و مرغیان
 را و مرغیان فی آنکه نیکو میسازند چیزی که بد ساختند مردم بعد از
 من از سنت من ازین حدیث و حدیث دیگر که مقدم برین آخر فصل اول
 مرویست در آن کجا حجاز لفظ مدینه و اقصی ثابت است که مکه و مدینه
 مرجع و بلجا و ماسن دین ایمان و فساد و بیکه بعد از وفات سر کائنات
 علیه الصلوات و التحیات و سنت متطرق شد صلاح آن و اینه
 بذیل همان جریمین یعنی سنت پس کسانیکه از اول تا آخر مرجع
 ماسن دین ایمان و ارفع فساد بدعت از ساحت سنت شدند
 آنها را از اهل بدعت سینه شمرده میباشند با خانه سلام بر آن
 کردن شجره دین ایمان از بیخ بر کوه دست قصه کوتاه عتقا ویم

درین مقام نیست که قیام مذکور اگر چه مانند عمل مولد در قرون ثلثه یا
 نشد لیکن چون متضمن تعظیم و تکریم سرور انبیا علیہ الصلوٰۃ و الثنا و مآثر
 از مسلمین و سلف جبارست عمل آن البته موجب اجر و ثواب و اعراض
 اغراض از آن مقررست و موجب و عذاب است و استحسان و تحباب علما
 با همین عمل مولد و قیام مخصوص نیست بسیار استحتنا متاخرین
 که در قرون ثلثه اثر می از آن پیدا است و علما آنرا بقبول پیش آمدن
 مستحب و محسن شمرده اند از آن جمله است ^{تلفظ} نیست نماز قاضی خان
 اما اصلها از بقصد بقلبه فاقصه بقلبه و ذکر بلسان
 کان فضل و عند الشافعی حمه الله لا بد من الذکر
 باللسان انتهى عالمگیری و لا عبرة للذکر باللسان
 فافعله لیجمع یمه قلبه فهو حسن کذا فی الکافی و من
 عجز عن حضار القلب یکفیه اللسان کذا فی الراهدی
 انتهى هدایه و النیه هی الارادة و الشرطان یعلم
 بقلبه امی صلوة یصلها اما الذکر باللسان فلا معتبر
 به و یحسر ذلك لاجتماع غریمته انتهى شرح و قایم

بیدار نیستی است و فکر
 مستحقترین که نظر است
 سلمه قیام است
 و تلفظ و نیست نماز

ويصل قصد قلبه صلوته بقرينتها ش هذا تفسير
 النية والقصد مع لفظه فضل انتهى جامع لرموز
 ومع اللفظ الدال على القصد فضل للفظ وحدة
 لا يعتبر لكن في الجمع انية القلب ليس بشرط كافي
 الخزانة والمختار استجاب التكلم كافي النية انتهى شرح
 مختصر فقيه ملا علي قار ومع اللفظ اي القصد مع ^{التلفظ}
 بما يدل عليه فضل منه بلا تلفظ لان السائر ^{جاء}
 الجمان هذا بدعة حسنة ^{سوء} استحسنته المشايخ للتقوية
 اول دفع الوسوسة انتهى در مختار والتلفظ عند الارادة
 بها يستحب هو المختار ويكون بلفظ الماضي لو فارسيًا
 لانه اعلم في الاثنيات ويصح بحال قهنا وقيل
 سنة راتبه يعني احبه السلف وسنة علمائهم ^{ينقل}
 عن المصطفى ولا الصحابة ولا التابعين بل قيل بدعة
 انتهى طحاوي قولا احبه الخ اشار بذلك الى
 انه لا خلاف في الحقيقة لانه لم يرو عن النبي صلى ^{الله}

علیه وسلم ولا اصحابه ولا الامة الاربعة التلطف
 وانما هوبدعة ولكنها حسنة على المعتدل لاسيعة
 فيحتاج حينئذ الى تاويل المستحب والسنة ^{لتصنف} وبيع
 هناليس على ما ينبغي قال في البحر وانما يستحسن لاجتماع
 الغرمة لا يستحسن لغيرة فكله بل قيل بدعة قائله
 ابن الهمام ولكنها حسنة لما ذكرنا انتهى ابن رباط
 طاهره قاضي خان كرساني ربا قصد قلب گفته تروشاغی
 صورت كرساني نوشته ودر عالمكيري بعد بيان اجماع
 غرمت قلبی با ذكر زبان بسند كافي ذكر زبان بر تقدير بحر قصد قلب
 بسند زاهدی كافي نوشته ودر پدایه استحسان اجماع غرمت یا با
 زبان نوشته ودر شرح وقایه قصد قلب باللفظ افضل گفته و
 در جامع الرموز بعد ذكر فضیلت لفظ وال بر قصد ارجح بسند خزانه
 عدم شرط است قلب نقل كرد پتر از ان بسند منیه استجاب
 تكلم مختار گفته و ملا علی قاری در شرح مختصر وقایه در ^{تعلیل فضیلت} قصد
 باللفظ نوشته كه لسان جنان بن است بعد از ان گفته كه این بلفظ

كثیر الحصول المستحب بما فقه
 رسول الله صلى الله عليه وسلم
 اجباناً و تركه في غالب الاوقات

بدعت حسنه است که از مشایخ برمی آید یا واقع و سوسه مستحسن
 داشته اند و در متن در مختار لفظ نزواراده نیست مستحب شمرده و شارح
 آنرا مختار گفته بعد از آن متن این را بلفظ رابعنوان قبل سنت قرار داده و شارح
 آنرا تاویل باستحباب سنت علما نموده در توجیه آن فرموده که این تلفظ
 منقول از آن حضرت صلی الله علیه و سلم و صحابه تابعین نیست بلکه
 بعضی از بدعت گفته اند و طحاوی گفته که این تلفظ چون مروی
 از نبی صلی الله علیه و سلم و صحابه آمده است البتة بدعت است
 لکن بدعت حسنه بر مختار معتدنه بدعت حسنه و این هم زیاد
 گفته لکن و از آن بدعت حسنه است تلخیص اقوال علما که اکثر
 معتدنه فقیه منقول شد و اگر مستقصا اقوال دیگر فقها درین باب
 بعل ای دیگر آن ساله جداگانه باید با جمله با وجودیکه این تلفظ از حضرت
 علیه الصلوٰة والسلام صحابه کرام آمده است و منقول نیست علما
 آنرا بدعت حسنه شمرده تلقی بقبول و عمل نموده اند و یکدیگر آنرا بدعت
 گفته و از آن بدعت حسنه است سینه چنانچه بلا علی قاری و طحاوی
 تصریح بآن ده پس ازینجا اقراح تقسیم بدعت حسنه سینه نظر است

و نیز بدعت مطلق را علی محمول بدعت حسنه کرده اند و از آنجا که بدعت
 حسنه از روی تحقیق در حکم سنت بلکه منکرین تقسیم بدعت بحسب سبب
 آنرا داخل سنت کرده اند پس بجز تقدیر قول طحاوی که صنیع
 المصنف هنالیس علی ماینبغی لیس علی ماینبغ
 و قسمت اطلاق سنت بر بدعت حسنه مبالا اندازد و باین معناست
 توافق در قولین و رفع تضاد از بین حاصل شد و از عجایب سفواتی
 که یاد از زعفران اکثر میرید نیست که بعضی از مدعیان علم و دانش
 با وجود اعتراف باینکه علماء در تلفظ و نیت را مستحسن نوشته اند گویند
 که چون این تلفظ مانور از قرون ثلثه نیست بدعت است و این بدعت
 چه جارفع سنت رفع فرض نمی یابد چه این تلفظ صورت عقلمت از
 عنایت قلبی فرض است ابد شد پس تجویز این تلفظ ترک نیت
 که فرض است لازم آید سبحان الله این شق همی این بزرگان تماشای
 کرده است که اینقدر زدنستند که مواطات ذکر لسانی با عنایت
 قلبی جو تقویت است و از آنجا که لسان جان بن است پس این جماعت
 داعی بر استحسان تلفظ گردید و لهذا قول کسانی که قضا را بر لسان

مردون عزت علی سید معتمد است اندلسین مدو مقوی را
 صورت محبت کسین کلین شکران است معهدا اگر ذکر لسان
 موجب غفلت از حضور قلبی باشد لازم آید که نماز احدی از عوام
 و خواص متصف بصف کمال وانگردد و که برین یر ذکر لسان
 در ارکان نماز البته صورت غفلت مزاحم حضور قلبی آید شد و
 حال آنکه موید بود الا صلوٰة الا بحضور القلب با ثور
 شارع در بیان معنی احسان که عبارت از خلاص عمل است
 همین حضور قلبی است که تعبیر از آن بویست عیا واقع شد چنانچه
 در مشکوٰة و کتاب لایمان ذیل فضل اول حدیث جبرئیل مرت
 قال فاخبرني عن احسان قال ان تعبد الله كأنك
 تراه فان لم تكن تراه فانه يراك و نماز که افضل عبادت
 صرف احسان ان از ضرورات محبت است و چون مطلق ذکر لسانی
 مزاحم حضور قلبی باشد و اگر هر می صلوٰة هر چه زیاد تر موجب غفلت
 از حضور قلبی آید گشت و هر گاه حال نماز که فاضلترین عبادت
 چنین باشد دیگر هر ایت شرعیه و ذکر هر کلمه طیبه که با ثور

اح
 اختصار علم عن النخطا اختلاف
 رضی عنه و الشیخان عن ابی هریره
 له قوله ذکر جمیع الخیر فی القنای
 اختصاره جاری السجدت ما قضی
 طلب اجرة بخود ان ذکر فی ملا
 ذکرته فی ملا خیر منتم طلب
 وجارث احادیث و کتب مختلف
 الاسر و جمع بینهم بان ذکر
 ما اختلاف الشیخ و الاجود
 يعارض ذلك السجدت جبرئیل
 لانه حيث خيف الرب او تادى
 المسلمین التنباه فان سرت
 بعض أهل العلم الظهور
 عملاً و تعدى فائدة الى السجدة
 ۲۰ جمع مله اس التوکیف
 و هو التوکیف و زیاد

و غفلاً علی سید معتمد
 ذکر الجمالی فی السجدة
 و غیر ما لان لیس
 هر چه علی نام او
 فصل و قاری
 الی اخر ما قال
 ۱۲

فتاوى
عبد القادر

از احاديث صحیح است و از ایشان کرام سوب تصفیة قلب و
 موجد حضور قلبی قرار داده اند چه باید گفت و از آن جمله است ثوب
 قاضی خان و لا باس بالتثویب فی سائر الصلوات
 الخمس فی زماننا و تثویب کل بلدة ما تعارفه أهل
 تلك البلدة و يجوز تخصیص كل من كان مشغولا بمصالح
 المسلمين بزيادة الاعلام انتهى هداية والمتاخر
 استحسنوا فی اصلوات كلها لظهور التوفيق فی الامور
 الدينية انتهى شرح وقایه مروی بتحسين المتاخر
 تثویب اصلوات كلها شئ لتثویب هو الاعلام بعد
 الاعلام انتهى عالمکیری و التثویب حسن عند المتأخرين
 فی كل صلوة الا فی المغرب هكذا فی شرح النقاية للشيخ
 ابی المكارم وهو يرجع الموزن الى الاعلام بالصلوة
 بین الاذان والاقامة و تثویب كل بلدة علی ما
 تعارفوه اما بالتخصیص وبالصلوة الصلوة و قامت
 لانه للمبالغة فی الاعلام وانما يحصل ذلك

بما

بما تعارفوه كذا في الكافي انتهى جامع الرموز والتب
في اللغة تكرير الدعاء في الشرعية ما تعارفه كل
بلدة بين الأذنين ^{والاقامة} في المحيط انه في ما نه صلى الله
عليه وسلم الصلوة خير من النوم مرتين في اذان الفجر او
بعده ثم احدث التابعون اهل الكوفة بدأ يجعلين
مرتين عنه انه حسن ^{وقد} عنه انه يمكث بعد اذان ^{قد}
ما يقرا عشرين ^{مرة} ثم يتوب ثم يصلي ركعتين ^{بمكث} للفجر ثم
قليلاً ثم يقيم ^{عن} ابي يوسف انه يمكث ساعة و
في الجامع الصغير انه يكره في سائر الصلوات ^{عن} ابي
لاباس بن يئنه كل من اشتغل بمصالح المسلمين ^{كافتح}
والقاضي بنوع اعلام ثم مشائخنا اليوم يقولون انه
حسن في كل صلوة من نحو الصلوة الصلوة او قامت
قامت كما في ^{القضا} وهو اختيار السرخسي ^{صد}
كما في الرازي در مختار ويتوب بين الاذان ^{مة} والاقا
في الكل لكل بما تعارفوه ويجلس بينهما بقدر ما يحضر

انما يكون بعد الفراغ قبل بكرة التثويب في غير الفجر لما روي عن بلال
 رضي الله عنه قال امر رسول الله صلى الله عليه وسلم بان
 اثوب في الفجر ونهاني عن تثويب العشاء ولان الفجر وقت نوم
 وغفلة فاخص بزيادة الاعلام اعانة للناس عادة
 على استدراك فضيلة الجماعة ولا كذلك غيرها من
 الصلوات في ما تاكل باس بالتثويب في سائر الصلوات
 لتغير احوال الناس وتثويب كل بلدة ما تعارفه اهل
 تلك البلدة في بعضها الصلوة الصلوة وفي بعضها قامة
 قال ابو يونس لا باس بان تقول المؤمن لسلام عليكم
 ايها الامير ورحمة الله وبركاته حي على الصلوة حي على
 الفلاح يرحمك الله وبركاته فاحسن زيادة الاعلام في
 حقهم ولا كذلك امر زماننا قيل هكذا كل من كاشف
 يملك المسلمين لقاضي المفتي جاز تخصيصه بالاعلام
 انتهد السانك خطي از علم حديث وقفه ميدارند ميدانند که عمل
 تثويب ثابت از زمان آنحضرت عليه الصلوة والسلام است چنانچه

تثویب بسیار نماز استحسن و اینست همان تقریب تثویب و حسنات
 متأخرین مجسوک و دید پس حدیث بدال که در آن منع از تثویب عشا
 مرویست نیز اثر حضرت علی مرتضی رضی الله عنه که مؤمن از تثویب
 عشا منع و در خبر مؤذنه فرماید استحسن متأخرین یا نذشد که معنا این
 توسیع همان نظر وقت اثر شارع است برمی زاله عقلمت مؤذنه تثویب
 فرمود و هرگاه مناط تثویب پیش نظر شارع بود عشا و غیر آن متحقق
 گشت و آن حکم بر آن استحضات عقلی و شری و از جمله است
 عامه بستن بر ابی سیت قاضیخان اکثر ما یکفن فیه الرجل
 ثلثة اثواب لیس فیها عامه عندنا و استحسنها المتأخرین
 وهو مروی عن ابن عمر رضی الله عنهما و به اخذ مالک
 رضی الله عنه انتهى عالمگیری و لیس فی الکفن عامه فی ظاه
 الروایة و فی الفتاوی استحسنها المتأخرین بل کاعلاماً
 و یجعل ذنبه علی وجهه بخلاف حال الحیوة کذا فی البحر
 البیة و قایه و سنة الکفن از ارو قهیص و لغافه و استحسن
 المتأخرین و ال عامه انتهى جامع الروایة و استحسن علی صیحة العامة

عامه بستن بر ابی سیت

وقد استفتى عليه رسول الله صلى الله عليه وسلم
ابن عباس قال كفن رسول الله صلى الله عليه وسلم في ثياب
الكتان وواحد منها طوقا فلقت منها عديث
ابن عباس رضي الله عنهما قال كفن رسول الله صلى الله عليه وسلم في ثياب
الكتان وواحد منها طوقا فلقت منها عديث ابن عباس رضي الله عنهما
قال كفن رسول الله صلى الله عليه وسلم في ثياب الكتان وواحد منها
طوقا فلقت منها عديث ابن عباس رضي الله عنهما

بالكسرة يمينا وتدنت يلف ذنبه على كورة من قبل
يمينه وقيل يدنب على وجهه كما في التمر تاشي قبل هذا
اذا كان من لاسر اف وقيل ذالم يكن في لورثة صغار وقيل
لا يعمم بكل حال كما في المحيط والاصح ان يكره العامة كما
في الراهد انتهى شرح مختصر وقايه ملا على قاري واستحسن
عند المتأخرين العامة وهو بظاهرة مخالف بقول ثلثة
كفن رسول الله صلى الله عليه وسلم في ثلثة اثواب
بيض سحرقة من كرسف ليس فيها قميص ولا عمامة
متفق عليه وسحر قول بقم السنين يضر قرية باليمن
قد نظاوت طرق كون واحد منها قميصا واحال في
الصفة اكشف على الرجال من النساء كيف لا وقد
لا يخرج الا اثبات على النفي ولا يتعدان يحمل النفي
على القميص الذي غسل فيه والاثبات على الذي مات
فيه انتهى در مختار وليس في الكفن له ازار وقميص
ولقافة وتكبره العامة للميت في الاصل حتى استحسنها

ابن عباس رضي الله عنهما قال كفن رسول الله صلى الله عليه وسلم في ثياب
الكتان وواحد منها طوقا فلقت منها عديث ابن عباس رضي الله عنهما
قال كفن رسول الله صلى الله عليه وسلم في ثياب الكتان وواحد منها
طوقا فلقت منها عديث ابن عباس رضي الله عنهما

المستأخرون
ابن عباس رضي الله عنهما قال كفن رسول الله صلى الله عليه وسلم في ثياب
الكتان وواحد منها طوقا فلقت منها عديث ابن عباس رضي الله عنهما
قال كفن رسول الله صلى الله عليه وسلم في ثياب الكتان وواحد منها
طوقا فلقت منها عديث ابن عباس رضي الله عنهما

المتأخر للعلماء والاشراف ولا بأس بالزيادة على الثلاثة
 انتهى لخطاوي فوق ^{بن قاطنة} ويكفي العامة اي على راسه ^{خل} دا
 اللقافة وهي حل الخلاف واما ما يفعل على الخشبة
 من العامة والزينة بعض حل فهو من المكروه بلا
 خلاف لما تقدم انه يكره فيه كل ما كان للزينة ^{قوله} فقه
 استحسانها المتأخرون للعلماء الخ ويجعل الذنب على
 وجهه كما فعل ابن عمر رضي الله عنهما وقيل تدار
 يمينا ويلف فيه على كورة من خيطة يمينه كما في
 القوسنا واختر بالعلماء ^{الذي يمشي به} الا وساط فلا يعمون كما
 في النهر عن السراج ^{قوله} والاشراف زاد في الطهيرية العلو
 اي اولاد علي رضي الله عنه ^{قوله} ولا بأس بالزيادة
 هذا هو المذكور في غاية البيان كما في النهر ^{قوله}
 فالافتصا على الثلث لنفي كون الاقل مسنونا ^{قوله} وصرح
 في المجتبى بکراهة الزيادة فان قلت الكراهة في عبار
 على التنزيه كان المال واحد انتهى ارشاد الطالبين

قلعه كما فعله
 ان ابن عمر
 واذا في حقه
 فبعض علمه
 فانظروا الى
 التي تحت حنك
 سعيد بن منصور
 كذا عن الجليلي
 وقال في وصف
 الزبير بن ابي
 بن كعبين في
 او ختمه كور
 با اذا اوصى ان
 كعبين في
 فانه كعبين
 ثلاثة من
 الغار

السنة ان يكفن الرجل في ثلثة اثار اب زار وبتين ولفافة
 لانه اكثر ما يلبسه عادة في حياته فكذا بعد حياته و
 ان اقتصر على ثوبين جاز والثوبان زار ولفافة وهذا
 كفن الكفاية لقول اب بكر رضي الله عنه اغسلوا ثوبي
 هدين وكنوني فيها ولانه اولى لباس لاجبا وكره
 بعضهم تعمير الميت وقال بعض العلماء اذا كان عالما معروفا
 من اشرف البنابين ^{اولى الحظ} يعيرون كان من الاوساط فلا
 يستحسن المتأخر في تعمير الميت مطلقا وهو الاولى
 لحديث ابن عمر رضي الله عنهما انه كان يعمر الميت ويجعل
 ذنب العمامة على لوجه بخلاف حالة الحيوة حيث
 يرسل قبل الفقار المعني الزينة وقد انقطع ذلك لموت
 انتهى كشف الخطا وبعض مشايخ نكروه واثمته اندوسا
 زيرا كه مجموع اثار كفن با وشارح في شؤد وبتين و
 مستحسن اشته اندازا بعض متأخرين بر اعلما واهل شرف
 ويكران مرويت ابن عمر رضي الله عنهما كه عامه مي بست ميت

فانما للبهل والصيد
 واخي اخرج من الميت الى
 كفن يد بكذا رواية الفقهاء
 كساره واه النسي في الكافي
 والفرغاني في الهداية وكره
 في شطر الحديث اخرج ما
 في الموطا فقال ابو بكر
 خذوا هذا الثوب اثار عليه
 قد صابم مستحق العرفان
 فاعلموه ثم القنيسين
 فيه مع

مختصر و قایم تاویل نفی قمیص و ده اند چون احدی عی چون عماره
 اثواب کفن آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست پس استناد نفی عماره
 باین قول بجا خود نخواهد بود بلکه اگر برسند قول و فعل این عمری
 الله عنهما نظر و دوا این صلی بر امی استحسان متناخرین پیدا و بود است
 با جمله تحدید کفن سنت بسته و کفن کفایت بد و نظر با قل از آن است چنانچه
 تحدید کفن ورت بهر چه مسیبرید کرده اند و اگر زیادت کمی از سه غیر مشرور
 معنی و زیادت از این عمر و کمی از ابو بکر رضی الله عنهما بوقوع نمی آید
 باقی ماند سخن بهین فقها استحسان تقسیم میت صحیح و کریمت آنرا
 صحیح گفته اند چنانچه قبلاً از زایدی نقل کرده نیز در تنویر الابصار
 متن مختار کریمت صحیح گفته پس مقتضای ترجیح و تفضیل صحیح بر
 صحیح باید که معتقد و مختار کریمت تقسیم میت باشد گوئیم که بحسب ظاهر
 حال چنین است لیکن علمای ارباب تحقیق حاکم بخلاف آن شده اند
 باصحیح بمقابل صحیح اولی نوشته اند چنانچه در مختار ذیل منور فتوی
 قال شیخنا الرملی فی فتاوی و بعضی لالفاظ اکدمین بعض
 تلفظ الفتوی اکدمین لفظ الصحیح و الاصح و الاشبیه و غیرها

صحیح و کریمت

اضافة ان بوده است تا تعريض صحابه كرام اهل بيت عظام
 تمام بشد و از آنجمله تسليم بعد از آن است در مختار فائدة التسليم
 بعد از اذان حدث في ربيع الاخر سنة سبعائة واحدى
 وثمانين في عشاء ليلة الاثنين ثم يوم الجمعة بعد عشرين
 حدث في الكل الا المغرب ثم فيها مرتين وهو بدعة حسنة
 انتقل طحاوي في قوله فائدة الحرمي من حسن المحاضرة للسيوطي
 وفي القول البديع للسخا ان ابتداء حدثه في مدة صلاح الدنيا
 بن المظفر بن ايوب وبامره فرقه له ثم فيها مرتين لم يكن في زمانه
 وليس هو في عبارة السيوطي المنقولة في النور ايضا انتهى باجملة
 تسليم بعد اذان كه حدث ان ربيع اخر سنة مئتين وواحد
 عشاء ثوب ووشبته ستر روز جمعه ستر بعد ده سال تمام نماز با غير از مغرب
 بعد از ان نماز مغرب بارگرويد از مستحبات متاخرين بدعت حسنة
 كودرين بان متعارف معمول بين رومصار نباشد و از آنجمله است
 نقاشير مصحف و كتابت اسامي سور و عدد آيات و نقط و كل و عين
 ركوعات و علامات و اوقاف و غير آن از متعلقات كتابت قرآن

فنا عباد اوان
 تسليم بعد اذان

قوله منها ثوب اي
 في المغرب كما في شرح ابن حجر
 لم يتعد في النور ولم يره في غيره وكان
 ذلك كان موجودا في من الشارح
 او انما روى بافضل عقب اذان المغرب
 ثم بعده بين القسامين ليلة الجمعة
 والاثنين وهو اسمي في يوم الاثنين
 كالذي يعقل قبل اذان الكاظم
 اجمعه ولم يرد من ذكره ايضا
 من روى المختار
 نقاشير مصحف

و تائیدها جرد و لا فی الخط من التعشیر و المنقط ثمر فی زمانه
 لا بد لغالب الناس من الدلالة فی التعشیر بحفظ الآی و
 بالنقط بحفظ التصحیف و بالشکل بحفظ الاعراب فتکو
 بد عام مستحسنة و قد حکم عن ابن مسعود ما رآه المسلمو
 حسناً فهو عند الله حسن و یجوز تحلیه لما فیها من تعظیمه
 انتهى ارشاد الطالبین لا بأس بالوقف و المنقط و التعشیر
 فی المصحف انتهى از بیان قاضیخان و غیر آن از علما عالیشان ظاهر
 میشود که با وجودیکه از سلف که است نقط و تعشیر مصحف منقو
 لیکن متناخرین مشایخ نظر بصدح و منافع عامه حکم باستحسان چنین امور ^{متعلقه}
 کتابت قرآن نمودند و در عالمگیری آنچه از جوابه اخلاطی نقل کرد و از
 شواهد صا و قه برین عویت که کتابت اسک سور و عدوایات اگر
 احداث است بدعت حسنة و برین قوف نیست که بسیا از بسیا
 محدثه بدعت حسنة است بسیا از چیزهاست که حکم آن باخلاف زمان
 و مکان مختلف میشود پس بنا بر علیه اگر کلمات متقدمین مستحسنان متناخرین کرد
 مستبعد نتوان انگاشت و ازینجا است که ملا علی قاری فرموده که تعشیر

و نقطه باعتبار وصل و ایت نکر و هست لیکن ازین با حور با الکر
 مسلمانان لالت تلاوت قرآن ضرورت است معشیر و نقطه و شکل مصحف از
 بدعات حسنه باشد درین شک نیست که بدون این دلالات که احداث
 متاخرین است عرصه تلاوت قرآن قاریان خاصه درین جزئی و زبان خیلی
 تنگ میگشت پس این استخوانها کمال احسان عامه مسلمین است که
 با احداث امورند کوزه تلاوت قرآن قاریان البته سهل و آسان گردید
 زیرا که از تعشیر محافظت آیات از نقطه محافظت تصحیف و از شکل که
 عبارت از نسبت حاصل از ترتیب حروف با حرکات و سکونات است
 که آنرا صرفیان صحیفه گویند محافظت اعراب ^{یعنی چیزیکه بیان این اهمیت میکنند} ض و ضوح رسین بنظر
 باین اند این احداث و نظایر آن از خمس و نصف و ربع و ثلث و مقرر
 و تعیین کلمات و علامات آیات و اوقاف و غیر آن از متعلقات تلاوت
 در کتابت مصحف از سخنان متاخرین است و قول ابن مسعود که
 حکم تجرید قرآن از غیر آن نمیکند هر گاه موافق تصریح ملا علی قاری متحمل دو
 معنی است پس باعتبار معنی اول معنی تجرید قرآن تلاوت از غیر
 آن اضافه تعشیر و نقطه و اعراب دیگر امور که موجب تسهیل و تدبیر

و قرائت است بنا بر این تخرید نیست و از اینجا متفرج میشود که مبنای استحسان
 بر اعتبار معنی اول و معنای که است احتمال معنی ثانی در قول ابن مسعود
 پس تقدیر میماند قول متقدمین که قائل بکبریت شدند و قول متأخرین
 که قائل با تحسان امور معلومه هستند منافی باقی نماند که برای یکی از این
 دو فرقه مجلی جداگانه پیدا و هوید است مذهب اول و مابین مسعود
 یعنی صراحت المسالم حسننا فهو عند الله حسن مؤید
 اراده معنی اول از قول اول ابن مسعودست و نیز مؤید این معنی است
 آنچه از مساعی جمیله حضرت عثمان در جمع مصاببتنا و رت مسار
 اجله صحابه که حضرت علی ابن ابیطالب حدیفه من ان ارجله ایها ^{فی النورین رضی الله عنه} بودند
 بطور آمد چه از بدیهات اولیه است که در آن زمان خلافت قرآن اختلاط ^{که ماسد و بجزیه ۱۲} ^{رضی الله عنه}
 قرآن بتعاشیر و نقطه و شکل و کلمات غیر آن بود که تخرید از آن ^{منظور}
 نظر خلافت اثر میگشت بلکه مقصود از آن تخرید قرآن از غیر آن تلاوت
 بوده که هرگاه بعضی از عبارات تفسیر معانی قرآن که هنگام تلاوت از زبان
 حضرت سالت صلی الله علیه و سلم شنیدند و داخل مصاحف نمودند
 بنزدی از او عیبه قنوت هم در قرآن نوشتند و قرائت شاذه تیر داخل

۱۴
 کما روی عن الحسن ان کان
 یقرأ وان منکما الی و ارد ما
 الورد و الورد قال
 ابن اللبابی قوله الورد و الورد
 تفهیم الحسن بمعنی الورد
 و غلط فی بعض الرواۃ ف
 بالقرآن ۱۲

۱۵
 عن ابی بن کعب ان یقینت
 الوردی اسفند و الخلع
 ان کان یکتبها فی صحف
 کذاک عن ابن عباس ۱۱

مصاحف ساختند این اختلاف قرآن بغیر آن البته منجر بسراف و تشویش
تشاخرو مخالفت و تلاوت و قرائت گردید لهذا تخریج و اخذ مصاحف از همه
بلا و و با گذشتن بکتاب مصحف مکتوب بدین ثابت که برابر این اختلاف
بوده دفع مفسد جعل آید و همان مصحف موسوم و ملقب بمصحف امام است
و بنویسد در مدینه منوره موجود پس ازین گیر و دار هم ثابت و متحقق شد که
مراد از تخرید قرآن از غیر آن تخرید و تلاوت است چنانکه مدلول اخبار
اول قول ابن مسعود است و اگر کسی گوید که چنانکه مصحف امام مجروح
اختلاف عبارات تفاسیر بیان معانی قرآن ادعیه قنوت و قرات نشاذه است
بهمان مجروح در تعاشیر و نقطه و شکل غیر آن از رکوعات و دیگر اضافیات
قاریانست پس مطابقت باین مصحف مقتضی آنست که مصاحف ازین قریب
متاخرین خالی باشد تا مخالفت با مصحف امام متطرق نگردد و گوئیم
که انفا تخریر و تقریر بلا علی قاری غیر آن قرع صلاح معین کرده که
این آفات متاخرین چند بدعات لیکن بدعات حسنه و نیش
بنام تر توضیح گذشت چون دم محتاج بدالات و تلاوت گردیدند باین
سبب متاخرین علما حسب مراتب ایضاح بر اولالت تلاوت احداث

بکار بردند چنانچه در عهد حجاج بن یوسف والی حجاز و عراق اعراب
 قرآن را یافته و همچنان بر استهیل قرات در رکعات نماز و محفلت
 آیات حساب خمس آیه مثل عشر آیه مقرر شد بعد از آن قرآنی است
 از اجزای ثلثین که پاره از سی پاره بوده برت جزو مساوی قسمت کرده
 هر جزو را ازین اجزای ششگانه مقرر نمایند بعد از آن قاریان را در النهر
 و توران خراسان تجویز ایام بوجوه صغیر بخاری که از اکابر خفیه بودند
 برای تهیل قرات زمره است ختم در تراویح تقسیم پاره انسیا
 بشاتر ده حصه کرده هر حصه را کوع نام کردند بعد از آن امام مدوح تقیین
 رکعات در ابرامی حرار فضیلت شکر یا نصد و چهل قرار دادند تا
 ختم قرآن تراویح بحساب رکوع درت کعت و شب بیست و دوم
 سرخام باد و علی بن العیسان را استهیل علامات آیات تراویح خاص
 صدق ط آیه کلا و قهالم و قاف از تمام کافی و حسن و بیح و دیگر مصطلحات
 قرا از قرار و او متاخرین بیان و تشریح و تفصیل این جمله و دیگر محدثان
 قرا در رساله تجویذ و دید و آرا جمله است تعلیم علوم تدوین کتب علمی از
 صرف نحو و معانی بیان بدیع و لغات تفسیر احادیث و فقه و اصول

تفصیل
 در کتب
 و تدوین

و کلام غیر آن کہ این جورینہ صیغہ متاخرین رو ترتیب یافتہ موروثی
 و معمول جمیع علما و فضلا گشتہ المختصر اگر استقصا مستحسبات متاخرین
 و متینفامی آن بعمل آید برمی قیم قدر مسیورم فقرها باید درین مقام مشتے
 نمونہ از خرواری اکتفا رفت و داعی بن قدر اطناب ہم ابطال رعم طبل
 فرقہ مستی شہت امورینہ کہ بعد انقضی وقت ثلثہ بصواب دید آمدن
 متقرر شد از افراد بدعت سینہ قرار میدهند و مرہ بعد مرہ و کرہ بعد کرہ
 گذشت کہ بدعت سینہ همان کہ مخالف قواعد شریعت است کتاب سنت
 و اجماع و اثر باشد و تحسبات خیرین چه بطایر اصلی برای آنها و
 قرون نباشد لکن منطوق اثر شہادت اثر ماراہ المسلمون حسنا
 فهو عند الله حسن اصل اصیلی است کہ مقبول منظور حق حل و
 علی و حضرت محمد مصطفیٰ علیہ الصلوٰۃ و الثنا و جمہور علما و فضلاست
 اما خاتمہ پس رو شبہات منکرین عمل مولد و قیام کہ
 بطرز استفتا و جواب آن طین فایم بنظر این احقر الانام رسید
 و گویا علت غائی تالیف این سالہ سہین سوال و جواب دیدن آولاً
 قلم سبر نقل استفتا و جواب نا صواب می رود و ثانیاً حقائق حق و ابطال

باطل صرف ہمت میشود نقل سنیما چہ سفر باند علمای این
 رحمہم اللہ در خواندن مولدیت یعنی قانع ولادت وفات
 شریکائات علیہ فضل التجات بطوریکہ مروج این نمانہ است یعنی
 بتعیین و تخصیص ماہ ربیع الاول بر خاستن وقت ذکر ولادت با سعادت
 آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و باہتمام و تدبیر مجلس آرسن طعالم
 شیر در آن مجلس حاضر کردن و تکلف در شمع و چراغ بعمل آوردن
 پس باین بین علم حج حکم دار و داخل بدعت است یا نہ و اگر بدعت
 است چہ قسم و انعقاد این چنین مجلس در مسجد حکمشن عیسیت بنیو اتجرو
نقل جواب ناصواب و صوت قومہ باید و سنت کہ
 ذکر محامد و محاسن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بنوعیکہ از شارع
 ثابت شن از ایمانیات و مرضیات الہیہ است بدام میگردہ باشند
 لیکن بطوریکہ مروج این نمانہ است کہ انعقاد مجلس لود بتعیین ماہ
 ربیع الاول و تخصیص آن بہ بیت طترمہ کدائیہ و مروجہ از آن حضرت
 صلی اللہ علیہ وسلم و اصحاب کبار و آل اطہار و علمای مجتہدین اخیاء
 منقول و ماثور نشدہ خصوصاً از امام عظیم ابوحنیفہ و صاحبین و اتباع
 رضی اللہ عنہم ۱۲

امروز از آنجا کہ در شمس است
 خصوصیت بیچ روز و ماہ مذکور
 ایشان بیچ بسیار کردہ اند و
 کسری قوی می خواہد از این سعادت
 محامد بعضی مردم نظر بر این است
 خصوصیت تعیین بیچ لاد
 یا بیچ دوازدم این با مکتبہ
 اولہ اشخاص و جوانان و
 سابق گذشتہ و بعد از این
 حکم یہ ۱۲

اینان از طبقات سبعة حنفیه اثری از ان پدید نیست و نظام است که
 که صحابه عظام و آل کرام و وجود علیه محبت و اقتضای تام و تقشوق تمام
 که از ان صلی الله علیه و سلم میداشتند این با عمل بنا و روز پس از دو
 خالی نیست یا تخمین تعیین و تخصیص با و یوم بهیئت کذائیه ملتزمه را
 از دین نمی شمردند که تخمین بهیئت کذائیه ملتزمه را بجا آوردند یا حرام
 نواب تخمین سوم تعیین بهیئت کذائیه ملتزمه بی خبر و لاعلم بودند که ازین
 خبر کمتر محروم ماندند حال آنکه ایشان ضیاع علم الناس و احرام
 علی جمیع العبادات بودند و سپیدان ازین خبر شد و علم آن حال بود
 که اتفاقاً و این مجلس بهیئت کذائیه یکی از شعائر موقته ملتزمه میدهند
 حال آنکه علمای نویسنده که اتباع چنانکه در فعل و کردن باید چنان
 در ترک آن نیز شاید فالاتباعی کما یقول فی الفعل یكون فی
 الترتیب کذا فی المواهب اللطیفه فی شرح مسند ابی حنیفه
 و لهذا شارح مواب لیه گفته است و قد انقض الشارح علی
 افضل تلبیة القدا ولم یتعرض لليلة مواده صلوات الله علیها
 و کلا لا مثالیها بالتفضیل لیله فوجب علینا ان نقصا

على سبيل التداعي مكرهه على ما تقدم مما عدا التراويح
 و صلوة الكسوف والاستسقاء فعلم ان كل من صلوة
 الرغائب ليلة او الجمعة من حيث صلوة البراءة ليلة
 من شعبان صلوة القدر ليلة السابع والعشرين من
 رمضان بالجماعة مكرهه وقد ذكر الكراهتها وجها
 منها فعلها بالجماعة وهي نافلة ولم يرد به الشرع و
 منها تخصيص سورة الاخلاص القدر ولم يرد به الشرع و
 منها تخصيص ليلة الجمعة دون غيرها وقد ورد ^{النهي}
 في تخصيص يوم الجمعة بصيام وليله لقيام ومنها ان العامة
 يعتقدونها سنة من سنن النبي صلى الله عليه و ^{سلم}
 فيكون فعلها سببا لكن يوم عليه عليه الصلوة والسلام
 ومنها ان الصلابة والتابعين من بعدهم من الائمة المجتهد
 لم ينقل عنهم هاتان الصلواتان فلو كانتا مشروعتين لما
 فاتتا السلف كما في المستبلى شرح مدينة المصلين ^{سليم} طبع
 وعقل مستقيم يوشده بما ذكره فقها من حقيقته وغيرهم فوالجماعة

در غیر موارد و اما در موارد دیگر و در وقت شکر و نذر و جود که
 صلوات بفرستد یا در وقت دعا و استعاذت با جماعت نماز فرض واجب
 و سنت است و در این وقتها است که استعاذت است لیکن چون چو که صلوات برک
 جماعت نفل خواندن قبل از عیدین از غیر موارد و ماثوره یافته شد
 ایند که در وقت استعاذت از گفتن و قدحمانه قبل از آن مسعود
 رضی الله عنه ان قوما اجمعوا فی مسجد بیلون و
 یصلون علی النبی صلی الله علیه وسلم و یرفعون اصواتهم
 فذمهم لیهم ابن مسعود رضی الله عنه و قال ما عهدنا
 علی عهد رسول الله صلی الله علیه وسلم و ما ارکم الا
 متبدا عین فما زال ینکر ذلک حتی اخرجهم من المسجد
 کذا فی التاریخ الخلیفه و طواله الا نواریه یحیی بن یعقوب بن مجلس مولود
 بهیئت کذا یمیه طرزمه موقته را باید فهمید که سهو و معمولی زمان
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم و آل عظام صحابه کرام نبود پس
 این بر زبان یق باید داشت اختراع از طرف خود هرگز نباید داشت
 و جامع لانا شاه عبدالعزیز قدس سر برین اشاره فرموده اند که

عیدین در روز در رمضان ۱۲

روز تولد نبی و وفات نبی اعیان قرار ندادند چنانکه عبارت است
 تمامها برین مدعا نقل نموده شود که از آن انشمنده است
 خواهد بود عبارتند هکذا نوع یا توهم امثال متجدده یک
 بعینه و این هم خیلی بر صغیف العقلاان غلبه روحی که آورده
 و شعله چرخ و آفتاب را اکثر اشخاص آب یک شعله خیال کنند
 اکثر شیعه در عادت خود منتهک این خیالند مثلاً در عاشورا در هر سال
 که بیاید آزار و شهادت حضرت امام حسین رضی الله عنه گمان برند
 و احکام ماتم و نوحه و شویون گریه گریه می بقراری آغاز نمند مثل زمان
 که هر سال بریت خود این عمل نمایند حال آنکه عقل بالبدیهه میداند
 که زمان خیال غیر قاسمت هرگز جزوات ثبات قرار ندارد و عاده
 معدوم محال شهادت حضرت امام روزی شن بود که این روز
 از آن روز فاصله هزار و دو صد سال از این زمان دور است
 و کدام مناسبت و روز عید الفطر و عید النحر را برین قیاس پیدا کرد که
 در سخامایه مشر و شادی آن سال متجدد است یعنی آدمی زده در مناسبت
 و ادای حج خانه کعبه که شکر اللعنه المتجدده سال سال است

جود است

که تا قاتل میگردد

چنانکه از تشیع حالات
 قریب است این واضح میشود و از آن روایت
 برای تعیین است بدیهه
 می آید

آرد

و مشهور بود که این عید از عید و شریح برین و هم فاسته نیامده
 بلکه اکثر عقلا نور و نور و مهر جان و مثال متحد ذات تعزیرات است
 اعیان گرفته اند که هر سال چیزی نو پیدا می شود و موجب حکام می
 و علی بن اقیاسن تعید یا با شجاع الدین تعید بعد از شکرستان
 و لک مبنی بر همین هم فاسته است و آری ما معلوم شد روز و روز
 آیه الیقین آتتکم و در روز اول و شب معراج
 چرا در شرع عید قرار داده اند و عید لفظ و عید نخر اقرار داده اند
 روز تولد و وفات پیغمبر عید نگردانند و چرا صوم و عید عاشر
 که سال اول بیوفت بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم جا آورده
 بودند منسوخ شد و برین هم است که و هم او خلی نباشد بدو
 تجد نعمت حقیقه که شر و فرحت چون یا غم و ماتم کردن خلاف
 عقل خالص از شوائب و هم است انتهی ما فی انا عشرین به سن بود
 قاعده کلیه مطروحه مذکوره بالا انقطاع مجلس بود بهیئت گذریم
 ملتزمه اگر است بدعت خالی نخواهد شد زیاد و کف و تفریح
 موجب و ترقی حاجت خواهد شد زیرا که خوبی عبادت است

و امر است پس چنانکه شارع کرده امر نموده بر همان طریق عمل
 حجت ابتداء^{۱۲} باید ساختن اطاعت موافقه الامر محسن العباد
 عبارة عنك و نه اخالصه عن شائبة الريا ابو السعد
 كذا في الطحاوي والله اعلم بالصواب و بر حاشی وقت ذكر
 ولادت حضرت صلی الله علیه و سلم نیز اصل له است چنانکه در
 سیرت شریک و غیره مذکور است حجت عاده کثیرین ^{المجیدین}
 اذا سمعوا بذكر وضعه صلى الله عليه وسلم ان يقوم ^{تعظما}
 له صلى الله عليه وسلم وهذا لقيابته على اصل له
 ما في السيرة الشامية و دیگر کلمات مستدرکین
 چراغان غیر هم کرده است ایصال ثواب طعمه و شرب و نقود
 بلبوسات بلا تقید و غیر تعیین بنیت و حجت شرعاً و تقیود
 ملتزمه مروجہ خالی از کریمت نخواهد بود و الله اعلم بالصواب
 انتهى بحر و فله مشهور خواطر ارباب بصائر اعلیٰ و فضلا و سائر
 ارباب صدق و صفا که متحلی بجلیه الانصاف خیر الاوصاف بود و اندر خود
 که این استفتایم پاک و صاف تعصب و تقلب و تصرف نیست

که ذکر وقایع وفات را نیز در ویف وقایع ولادت سر رکاب است
 علیه افضل الصلوات والتسلیمات نموده حال آنکه درین باب و هندوستان
 تا محیط اسلام ایمان یعنی حرمین یغینا و بها الله تعظیماً ذکر یاد
 مجالس که در ماه ربیع الاول یا غیر آن شرف انعقاد می یابد بجز بیان
 اعجاز تو امان فضائل مناقب ولادت با سعادت و جلوه و رضاع
 نبی آخر زمان صلی الله علیه وسلم ذکر وفات معمول و رسوم علی
 واحدی از علمای سلف رسایل مولود ذکر وفات را ستمه ذکر ولادت
 ساخته اند فاضل کلبانی که رب النوع منکرین این عمل حیرت
 در رساله خود شرح بر انقض وقت گفته که چنانکه این ماه ربیع الاول
 ماه ولادت است ماه وفات هم هست پس باید که ذکر وفات هم نموده باشند
 و آنچه بچویش مولانا جلال الدین سیوری رقم زود تمام کمال با جواب
 و سوال سابقاً در باب اول منقول شد پس اینجا مقترح می شود
 که ذکر وفات هم بجز رسوم معمول و رسوم سلف صحابین هم نبوده
 و لذا ابتدای این عمل تا زمان حال کسی مجلس وفات یف حدیث گانه
 نیز منعقد نموده اضافه کلمه یا بهام تدعی مجلس استن که صریح

که از اکابر سلف صاحبین خاصه مولانا جلال الدین سیوطی و صاحب
 سیرت حلبی و سیرت شامی و ملا علی قاری و غیر آن منقول شد حاجی شیخ
 جواب این چنین کلمات کلیتاً نبود لیکن در اینجا آنچه بطریق حل و نقص
 رقمی میشود به بصر بصیرت دید نیست و بگوش حق نبوش شنیدنی که از
 طریق و اسلوب جدید موجب بهتر از خاطر از کیا است اما حل پس باید است
 که خلاصه قول مذکور غیر از این نسبت که انعقاد مجلس مولود تعیین با ریح الاو
 و تخصیص آن بهدیت ملتزمه مروج چون از قرون ثلثه و اتمه مجتهدین ماثور
 و منقول نسبت بدعت سینه و مکرره و مذمومت پس منشاء غلط این موجب
 غیر مصیب همان مغلطه در معنی بدعت است که آنچه در قرون ثلثه یافته نشود
 آنرا بدعت سینه نامند و این بچاره مجیب فقیه الاستعداد در چه حساب است
 که این مغلطه مقتدا یا نش را چنان از جا برده که از سلوک طریق صواب
 درین معنی دورتر افتاده اند و از شواهد این دعویست آنچه مولانا رشید الدین
 دهلوی رحمه الله تعالی در جواب سوال ازین که عدم قول و فعل آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم و صحابه و تابعین دلیل عدم جواز است افتاده فرمودند
 که عدم قول و فعل آنحضرت صلی الله علیه و سلم و صحابه و تابعین دلیل عدم جواز

و غیر از این
 از اکابر الغراب
 ابن قوام قاری
 ابن علی نقیب

در هر امر دینی مستحکم است که یاغنه شود آن لا محاله از بدعات حسنه باشد علماء و پوین
 این تعیین و تخصیص مخالف قواعد شرعی نسبت با قطع نظر از وجود اصلش در قرآن
 مذکور نیز از بدعت است سید بنی تواند شد و حقیقت انعقاد مجلس مولود که پیشتر متقدم
 مذکور شد باز در اینجا ذکر اللغافلین اعاده میشود و آن نسبت که علماء و صلی و فقرا
 و اعیان بدعت شخصی از مسلمانان در مکانی مجتمع شوند و در آن مجلس محامد علیه و محامد
 علیه آنحضرت صلی الله علیه و سلم که از قرآن و احادیث صحیحیه ثابت است مذکور
 شود و حال سعادت مال سبلا و شریف و رضاع مطهر و عملیه متقدین مطابق روایات
 واقعیه بعضی بیان آید و قدری از آیات قرآن مجید خوانده بعد از آن موافق میقدور
 اطعام طعام یا تقسیم شیرینی بجا ضررین مجلس انخواص و عوام موجب انفسرام و
 اختتام مجلس گردد پس از منکرین این بهمت مکنز در وجه باید پرسید که آیا اجتماع
 علماء و صلی و فقرا و اعیان در یکجا بدعت شخصی ممنوع است و در فردن فکته بوده یا
 تلاوت قرآن ذکر احادیث مشتمله بر فضائل آنحضرت صلی الله علیه و سلم با طعام
 طعام تقسیم شیرینی یا باب اسلام و کیفیت این اجرا فرادی فراهی بطوریکه
 مشروع و مانور منقول است چه جای مناظره مجادل و مبارزه انکار آن نتواند کرد
 باقی ماند عرض به نیت جماعی پس میسر کم که اجتماع چنین امور که هر یکی از آن

این از نظر سعادت و اجابت
 از آنجا که آن امر و عادی
 از آنجا که آن امر و عادی
 از آنجا که آن امر و عادی
 از آنجا که آن امر و عادی
 از آنجا که آن امر و عادی
 از آنجا که آن امر و عادی
 از آنجا که آن امر و عادی
 از آنجا که آن امر و عادی
 از آنجا که آن امر و عادی
 از آنجا که آن امر و عادی

مشروع و ما ثورت و یکجا مویذ جواز و اباحت و استحسان و استحباب است
 یا موجب کراهت و منوع و امتناع میواید و توجروا و از آنجا که عدم ما ثورت از
 قرین نشه موجب سعمیه بودن این عمل خیر و منافی استحباب و استحسان نیست
 پس عدم منقولیت از امام ابوحنیفه و صاحبین بکفرین و اتباع آنها بطریق
 اولی مستلزم بدعت سعمیه بودنش و منافی استحباب و استحسان نخواهد شد و از
 طبقات سعه حنفیه که نوشت تعیین و تحدید از منته این طبقات و ابتدا و انتها
 فیض روح القدس ریا زد و فریاد و بگران هم بکنند در غیره استجا بگرد
 آنها بیان نماید کلام در آن متطرق شود چه اکثری از اکابر حنفیه مثل ملا علی قاری
 و امثال ایشان قائلین استحسان و استحباب مولود شریف هستند و تقدیر
 تسلیم هم این عدم منقولیت ضرری بانمیرساند نمی بینی که بسیاری از
 سخنان متأخرین است که منقول از امام ابوحنیفه و صاحبین بکفرین
 نیست و با وجود عدم منقولیت علمای حنفیه آن امور را محسن شمرده اند
 و تفصیل بعضی از آن در او اخر باب ثانی گذشت فتذکر علاوه از اتفاقاً
 علمای حنفیه است که ما توارثه المسلمون واجب الاتباع و درین شکست
 که اتفاقاً مجلس مولود بهیئت ملتزمه متعارفه زیاده از شش صد سال متواتر
 از اکابر مسلمین و ائمه دین است پس لامحاله واجب الاتباع باشد که روایتی

باذان ثالث روز جمعه که اختراع ایجاد خلیفه ثالث است و بالفعل همان اذان
 ترتیب متعارف اول است تعرض بخار رود و آرزو نقض بوسع تر گردد و
 قیامت بر قیامت افزون شود که حضرت عثمان رضی الله عنه متروک آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم و خلیفه اول و خلیفه ثانی را بفعل آوردند حال آنکه الاتباع
 کما یکون فی الفعل یکون فی التکرار حالاً از سبب آن مخالف ارشاد شود که
 که آیا التزام تراویح و ایجاد اذان ثالث روز جمعه که حضرت عمر مودید این التزام
 در رمضان و حضرت عثمان مخرج این اذان شدند آنحضرت صلی الله علیه و سلم
 از دین نمی شمردند لهذا ترک آن فرمودند یا معاذ الله از ثواب آن بی خبر و لازم
 بودند که ازین خبر کثیر محروم مانند حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و سلم اعلم الناس
 و احصیهم علی العبادات بودند و چه باعث شد که این سرور و خلیفه اتباع آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم در ترک نکردند متروک حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم
 را عمر و عثمان بفعل آوردند و طرفه نیست که مسلمانان از سلف و خلف
 فعل اتباع خلیفه ثانی و ثالث نمایند و در ترک اتباع آنحضرت صلی الله علیه و سلم
 و خلیفه اول پس از ندانن ترجیح غیر مرجح بل ترجیح مرجح آنچه جواب توانند گفت
 و با وجودیکه در کتب فقه مانند هدایه و بحر رائق و مستملی شرح منیه المصلی جامع

فعل و نقل از آن حضرت علیه الصلوٰۃ و التحیہ راجحت در ترک گرفته اند پس خلیفه
ثانی و ثالث چرا ترک این حجبت گفته آنچه منی بایست فعل آورده خودشان بلکه
عامه مسلمانان امر ترک متروک شارع ننمودند و شایع و تازع که درین ترک و
فعل میانہ خلیفه اول و خلیفه ثانی و ثالث متطقت آن در کدام حساب علاوه
حضرت خلیفه چهارم با وجود مساوات طرفین در عدد ایشان مخالفت حضرت
رسالت صلی الله علیه و سلم خلیفه اول و اختیار موافقت با خلیفه ثانی و ثالث
فرموده ترجیح مرجع الی احوال نمودند پس خلاص و مناصر از برد و مات چنین نقوض
در الزام تراویج آیات برای محیب غیر مصیب معتبر بلکه متعذر است حالیا صواب دید آیت که
بفحوائی من جفرد ببرا لاضیہ فقد وقع فیہم این محیب عاقبت
نا اندیش را درین سکنجہ نقوض و کشاکش مغلطه گذاشته فلم یسبر حرف قول فصل
رو و ماعی از باطل ممتاز شود پس برین القی السمع و هو شهید پوشیده نباشد
که تحقیق مقام در حصین و بیس امنیت که متروک شارع که واجب الاتباع است
آن متروک معنی دیگر است نه مطلق متروک خواه معدوم بعد هم در زمان شارع
باشد یا بمقتضای مصلحتی معدوم طار و لاحق بعد وجود سابق گردد و نفع
و استیاز در متروک شارع که واجب الاتباع است و در متروک شارع که فعل آن جائز

الح
فی شیخ الخ الباقی قدوی
الرواه ان علیاً قد فرغ من
فی شهر رمضان فی خلافه
عثمان المسلمون یصلون الیهم
فقال انوار السیر فی عمیر
کما یومئذ بهما

بلکه سخن واجب است معنی بر وقتی و عمومی است که غیر از ادکیا که لغوی است
 شان متخالی از کثافت بشریت و متخالی بصفات ملکیت شده اند بلکه آن معتبر اند
 و چون این مقام محل تفصیل این تفرقه نمی تواند شد محلی از انان بظلم برود و باید داشت
 که چنانکه مطلوب شارع و ترک چیزی ترجیح عدم آن بر وجود است اگر چه مراتب
 طلب از اباحت و مذمب و وجوب کرامت و حرمت متفاوت با و از اینجا
 که گفته اند که چنانکه در امر طلب فعل است در نهی طلب کف از است مطلوب است
 ترجیح وجود بر عدم یا بالعکس متفرع بر مصالح و حکم در نظر شارع باید داشت و
 از اینجا که مقتضای مصالح و حکم باختلاف اوقات و احوال نسبت به اشخاص
 در فعل چیزی و ترک آن مختلف میشود البته از نظر اختلاف
 فعل چیزی و ترک آن باین رنگداری گزیری نخواهد بود و باین نظر سنج
 تبدیل و تغیر در احکام اتفاق می افتد و همین است معنای تغایر شارع ابیا
 علی نبیا و علیهم الصلوٰة و التنا و همین است معنی نسخ احکام شرعی که وقت
 حکم را در نظر شارع بدت معین مقتضای مصلحت تغیر به نسخ کرده اند و این
 معنی بحسب ظاهر البته مشعر تبدیل و تغایر احکام است و از اینجا است که اکابر
 علما تصریح نموده اند که گاهی مقصود شارع از ترک فعل و نورشفت و نجات

اعلام بصلاح و منفعت است
 که عاقله تفصیل در این باب
 نقد و از نسبت خاک به باطل
 اطلاع بصلاح و منفعت است
 الا تعلیل خصوص نفعا فذره مع
 در امور غیر مصلحتی است
 حکم تبدیل حکم بکلیت
 مقتضای حالت است نباید

فدا فرج ملک بن بن شهاب بن اروه
بن ابراهیم بن عاتق زین العابدین علی بن ابراهیم
و یوسف بن ابراهیم بن ابراهیم بن ابراهیم
فصل فی بیان تالیف و تصانیف
فصل فی بیان تالیف و تصانیف
فصل فی بیان تالیف و تصانیف

و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات

حجت بر امت میباشد یعنی اگر شارع آن فعل را ترک نمیکرد التزام ستماری
آن فعل موجب و موجب بر امت میگشت چنانچه در ترک التزام تراویح همین
قرار داد و علماست پس این چنین ترک لا محاله واجب الاتباع نباشد و فعل آن
ستروک و التزام آن از حریم اباحت و استحسان خارج نیفتد و مطلقه و موجب
که در فعل و التزام شارع بوده و در فعل و التزام دیگری متصور نیست و در حق
مسئله اتباع در ترک این مقدمه را که اصل در اشیا اباحت است با حفظ
توقف اگر فعل و همیم و به نتیج آن پردازیم کلام از محل نزاع بدرود و سلسله
سخن از کجا بجا گشت. قوله و لهذا شارح مواهب لذیه گفته است و قد
الشارح انه شرح مواهب لذیه و همچنین مواهب لطیفه شرح مستدالی
بعد تمییز درین مقام کتب کانپور که ما وارد آنیم پیش نظر نسبت نا حاصل
مطابقت نقل با اصل منکشف میشد و با غرض لیس از کشف حال مطابقت
عدم مطابقت منقول با منقول عند گویم که استناد بقول شارح مواهب
مذعومست باینکه عدم تعرض شارع با فضیلت شب مولد خودش اعمی
همان فرط شفقت و رعایت حجت بر امت است که داعی بر ترک التزام
تراویح آمده که اگر مثل همان افضلیت شب قدر بیان فضائل شب مولد

و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات
و تفکر فی معانی و کلمات

مورد

میفرمود لا محاله قیام آن شب مانند قیام شب قدر بلکه فضل آن شب
که از امام احمد حنبل و دیگر اجدادین فضیلت شب مولد شریفی از شب قدر
مردوست و بود این است آنچه سیوطی در رساله خودش نقل کرده که حاصل آن
که بزرگی شب مولد مقتضی آن بود که شارع درین شب از عبادت و خیر بناوی
شکر نعمت و ولادت بر شهبای دیگر اضافه میفرمود لکن نظر رحمت و شفقت
خویش بر امت زبان به بیان خیر و عبادت درین شب بابرکت نکشود و معنی
قول شارح مذکور معارض تصریحات سواد عظیم حفاظ حدیث کار علمای بزرگ
این شب و استخوان بن عل خیر اتفاق دارند نمی توانند علاوه و بنامی آن
قول هم بر همان مغلطه عدم نقل از شارع است که تحقیق آن گذشت قدر
قول پس از کلام شارح مواهب لدنیه بود اگر دیدیم این تفریح فاسد
فاسد است و بین منادیه اتفاق مذکور علاوه اگر بنامی قصر احکام و مسائل
شرعی بر همان قدر که از شارع ما ثور و منقول است مقصود باشد و تصرف
ائم وین غلی درین قصر مقصود نیاید در مسائل غیر مخصوصه که در کتاب
مصرح غیبت قاضین برای و قیاس خودشان احکام حلال و حرام که بر آورده اند
چه باید گفت که برین تقدیر سلسله قیاس که آنرا اصل اصیل از اصول دین شمرند

بالکلیه از دست میرود و الا آنکه عبدالمدین سعید در منی آمده معنی ما را آن
 المسلمون حسنا فهو عند الله حسن بالمره اثری باقی نمی ماند و
 قول فقها که توارث مسلمین واجب الاتباع است باطل و نامسوح میگوید که
 علمای مجتهدین دیگر کاربردین در استخراج و استنباط احکام شرعی تصریحاً
 کرده برای خودها بسیار از مسائل با آورده اند که منصوص در کتاب سنت
 و اقوال صحابه کرام نیست خداوند که این بزرگان دین آنچه افتاده که عمل
 و تصرف در شریعت بر آن اقص خود کرده اختراع و ابداع احکام از طرف
 خود نموده مسائل شرعی را بر همان قدر که ما ثور و منقول از شارع بوده باقی نگذاشته
 و خودشان با امانت بقای حیات منکب بدعت و کرامت داشتند و با
 که تصرف با جمله صحابه همچو خلیفه ثانی و ثالث برین تقدیر محل کلام باشد
 سخنان متأخرین اگر می پرسد که موافق این قول که ماه چه کرده که ما
 خواهد کرد این غیر بیان در کدام شمار و قطار هستند با جمله مقام عبرت
 که برای ابطال عمل مولد شکرین بی اندیشه میخواستند که اختلالی در
 شرعیه چنان پیدا شود که اصلاح آن از ساعی جمیله علما خارج باشد
 قوله همچنین در کتب فقه مانند هدایه و بحر الرائق انهم سلمنا که در کتب فقه

هدایه و غیر آن متروک آنحضرت صلی الله علیه وسلم در ترک محبت گرفته اند لیکن حال
 این ترک و متروک بوجهی مبین شد که باز آن متروک محبت برای آن نمتوانند
 شد قوله و جمله آن یک مسئله برای تمییز غافلان نوشته میشود که صلوة
 رغائب آنجا هم این غافل همان آتش در کاسه دارد که عدم منقولیت آن
 حضرت صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام موجب کراهت میداند مهندوین
 تمام خلصی و جبطی و انقشاری و اضطراری که این محیب غیر مصیب دارد
 تا شاردنیت که مقتضای الغریق بتعلق بکل حیثیتش اول نبای
 تعلیل کراهت بر عدم نقل از آنحضرت صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام گذاشته
 بعد از آن اسامی کتب مثل بحر الرائق و کافی و غیر آن مذکور ساخته بستر از آن
 فقط بر نقل عبارت مستملی شرح منیته بمصلی بالکفا پر داخه پس اولاً بمنا تعلیل
 ملاحظه شود که صیبت و شبث در استناد بدان کسبت ثانیاً سخن در عنوان
 کراهت نقل باجماعت رود که این لزوم مالا یزوم محض از مختصر حالت و الا
 در احادیث مرویه درین باب که مطرح انظار محدثین در صحت و ثبوت است
 و نیز در معمولات مشایخ کرام ذکروه الزام جماعت و نمازهای مذکوره نیست و
 ثانیاً وجوه نوشته منقوله اگر مستملی مبالغه در اید که مدلول وجه اول و دوم فقط

عدم ورود شرع است اگر چه در اول فعل جماعت و در دوم تخصیص سوره قدر
 اخلاص باشد پس این هر دو وجه معنی بر همان مغلطه سابقه است که بیان شد بکرات
 گذشت و مفاد وجه سوم نهی از تخصیص روز جمعه بصیام و شب آن بقیامت
 و ظاهر است که صلوة الرغائب و غیر آن روز جمعه نیست بانی ماند قیام این شب
 چون فضائل شب جمعه هم نسبت بگیرد با بجای خود ثابت بر تعارض
 روایات او درین باب مسامحی نیست علاوه این قیام از معمولات مشایخ کرام
 است این بزرگان دین البته سندی برای این عمل معمول نزد خود داشته
 و سبب بیانه وجه چهارم که منادی با شباه سنونیت این نماز با برعم عوام
 است و آن مستلزم کذب پس از لازم عوام محض است باره موجب الزام
 بر خواص نمی تواند شد و ثانیاً عوام این نماز را سنت مشایخ کرام میدانند
 نه سنت آنحضرت علیه الصلوة والسلام و این اعتقاد عوام صحیح و مطابق واقع
 پس محل کلام نزد علمای اعلام نمی تواند شد که متواتر است مسلمین چون نزد
 علمای ظاهر واجب الاتباع است متواتر عارفین کاملین بطریق اولی
 واجب الاتباع خواهد بود و وجه پنجم که مستلزم عدم مشروعیت این دو
 نماز است معلوم نیست که از آن سه نماز که در عنوان کلام مذکور است کدام

اص
 صیام و شب جمعه سنت است
 این صیام و شب جمعه و مالک و موطن
 گفت که صیام و شب جمعه
 مشایخ کرام و ائمه اهل بیت
 و از آنکه نمی افزاید و جمعه کرامت
 نیز نیست که از آنکه جمعه کرامت

و در آورده کرده این اجمال بلکه اجمال قابل ملاحظه است علاوه در مقدم
 ماعدای تراویح و صلوة الکسوف جماعت نقل را کرده نوشته و در تعیین آن
 جماعت و صلوة الرغائب و صلوة البراة و صلوة القدر شمار آورده و در آخر از
 کراهت جماعت ترقی نموده و نماز را غیر مشروع گفته پس این ترقی و منزل
 بار دیگر قابل تماشا است و چون مستند در همه همان عدم منقولیت است
 و حال این استناد بارها حالی ارباب انصاف کرده شد باز حاجت
 و قبح درین مقام نیست باجمله کلام استملی سبب اضطرابی و انتشاری
 که دارد قابل احتجاج نباشد باقی ماند کلام در کیفیت صحت و ثبوت مشهوریت
 صلوة الرغائب و نظائر آن پس باید است که در صحت و ثبوت این نمازها
 میان محمد شین و صوفیه کاطمین اختلاف است ارباب حدیث منبع و اصحاب تصوف
 بجواز و استحسان آن رفته اند و مناط انکار محمد شین فقط کلام در اسانید اجاد
 مرویه در ین باب است که بطور ایشان فایز پذیرفته صحت و ثبوت نمی شود و
 حضرات صوفیه که از حنیف شنید با وج دید رسیدند پس بنحو ای مدعی
 شنیده کی بود مانند دیده بهر چه می کنند دیده و دانسته می کنند و
 این مقام نیست که چنانکه مدار صحت و ثبوت عادیست نزد محمد شین صحت

وثبوت اسانید ظاهریست همچنان منبای صحت اعمال و افعال نزد حضرت
 صوفیه بر صحت اسانید باطنیست و کُلُّ حَرْبٍ بِمَا لَدَهُمْ فِرْعَوْنُ
 آری اگر از شارع منع صریح و نهی صحیح و مخصوص عملی از اعمال وارد شود و از
 محدثین بطور خودشان باینه ثبوت رسانند البته صوفیه را حاجتی برای اثبات
 جواز آن ممنوع خواهد افتاد که مخصوصان خدا و مومنان است که با در مسأله
 و احکام شرعی اتباع شارع را از دست نداده اند و از آنجا که منع در حدیث
 از احادیث صحیحه مرویه بطور ارباب ظاهری مقدمه صلوة الرخائب است
 آن وارد نشد پس تنها کلام و اسانید احادیث مرویه در میان موجب
 الزام بر صوفیه نمی تواند شد که عدم صحت دلیلین بر عدم صحت مدلول
 آن دلیل نزد علمائست که ممکن است که همان مدلول دلیل دیگر فائز به ثبوت
 باشد و چون بطلان دلیل سمعی مستلزم بطلان دلیل عقلی نیست از
 عدم صحت اسانید ظاهری عدم صحت اسانید باطنی لازم نمی آید ^{تضعیف}
 مگر این اسانید احادیث مستنده صوفیه را قاطع در عمل بدلولات آنها
 نمیتواند شد که ضعاف احادیث را محدثین در خصوص اعمال مغفیر داشته
 چنانچه شیخ عبدالحق محدث دهلوی در شرح سفر السعادت تصریح بآن فرموده اند

پس استنباط احکام از مجرد قیاس که فقها در باب این نمازها بکار می برند
 نه بجای آن خواهد رسانید که هم للناس فیما عیشون مذاکره و صوفیه
 هم باسائید باطنه خودشان متشبهت شده عمل با این نمازهاستحسب انفسهم
 و قول فیصل درین معرکه همین قدر بسند که بطوریکه احادیث معنی محکم
 در صحت و ثبوت مشروط بشرط مقرره ایشانست همچنان احادیث معنی
 صوفیه صحافیه در صحت و ثبوت منوط بشرط معینه روایات این طائفه
 عالیشانست و ازینجاست که بسیاری از احادیث مرویه کتب صوفیه
 است که محدثین نفی و اثباتا تعرض بدان نکرده اند و اگر جافی تعارض و مخالفت
 در احکام احادیث این هر دو طائفه اتفاق افتد محافلین آداب هر دو
 طائفه را لازم که بعمل تطبیق که برای دفع تعارض میان احادیث محدثین بکار
 می برند دفع آن نمایند و درین شک نیست که اولیا خداست و بر او
 و معزز بصاحبیت و مجالست حضرت سرور انبیا علیه الصلوٰه و التسلیم
 و می شوند پس سخنی که از زبان حق ترجمان سرور پیغمبران بلا اریاب و
 بغیر حجاب بشنوند چگونه تمیل آن بزدمه شان واجب و لازم نباشد
 و هر گاه محدثین با اتباع و امتثال احادیث شایسته سموعه معنی لازم و واجب

در بیان کیفیت توبه با حضرت صلی الله علیه و آله
 در نفس اعراض از کتاب فضول احکام
 در بیان کیفیت توبه با حضرت صلی الله علیه و آله
 علیه السلام گفته و نیز در بیان
 بهنده الصوره با فقه جمیع باب و
 با او می نماید او خیر و کما کان فی
 عن فی حیوة الدنیا من الاحکام
 علی حسب ما یکون اللفظ الدال علی
 من نفس او ظاهر او عمل او و اهل او

است صوفیه را اتباع و امتثال احادیث مشافهتیه بطریق اولی لازم و واجب
 خواهد بود که دیدار بر شنید مرتبی که هست خود ظاهر و بر گاه مشایخ کرام و
 صوفیه عالی مقام که پایه علوم ظاهری را با قضی غایت رسانیده اند
 قائل بخوار و استحقان عملی بلکه عامل آن باشند تا بعضی از این باب
 معاینه و مشاهده را در اتباع و امتثال آن معذور باید و در شکی نیستی
 که امام حجة الاسلام غزالی در احیاء العلوم و عالم کمال و عارف واصل
 ابو طالب مکی در قوت القلوب بفضائل صلوة الرغائب طب اللسان
 باشند صحت و ثبوت این نماز محل کلام نباشد و الی استناد بقول
 صاحب احیاء العلوم و قوت القلوب مسکت الفین و منعم منکرین بنفید
 بجهة الاستدلال ملاحظه رود که با وجود قول باجماع مشایخ کرام استحقان
 این نماز قول و فعل حضرت محبوب سبحانی قطب بانی سید محی الدین
 عبدالقادر جیلانی رضی الله عنه بسند ابنین مکرین و طین مغلین حضرت
 عبدالوهاب و عبدالرزاق قدس سرهما بعضی استشهاد آورده چنان
 اشباع کلام در اثبات فضائل نماز مذکور نموده که در حالت منتظره
 اثبات آن باقی نیست و تفصیل آنچه باجالش بنا بر اخصا الکفا و زریتم

در رساله ما ثبت من السنة و دیگر کتب مرقومست این بود بنده ای که
 صلوة الرفاعه ما کلام و صلوة البراءة و صلوة القدر پس فضائل
 شب نیمه شعبان که مشهور است برات است نزد محدثین هم ثابت و محقق
 است و احادیث صحیح در آن وارد چنانچه در رساله ما ثبت من السنة
 می نویسد عن عكرمة بن قول الله سبحانه فيها يفرق كل امرئ
 حكيوه قال في ليلة النصف من شعبان يبرم امر السنة
 وينسخ الاحياء ويكتب الحاج فلا يزد فيها احد ولا
 ينقص منهم احد رواه ابن جرير و ابن المنذر و ابن
 ابي حاتم و ذهب اكثر اهل العلم الى ان ذلك في ليلة اشفة
 و الا ابتدا فيه يكون من ليلة النصف من شعبان و
 در آن سال از حضرت عائشه رضی الله عنها مروست قام رسول الله
 صلی الله علیه وسلم من الليل يصلي فاطال السجود حتى
 ظننت انه قبض فلما رايت ذلك قمت حتى حركت اهامه
 فتحرك فرجعت فلما رفع رأسه من السجود و فرغ من
 صلوته قال يا عائشة اواحد آء ظننت اني
 مت

و من عبد الله بن جعفر بن محمد بن
 علي بن ابي طالب ثم ابا طالب
 رسول الله صلى الله عليه وسلم
 اذا كانت ليلة النصف من
 شعبان قوتوا ليلتها و قوتوا
 نهارها فان الله ينزل فيها الغزير
 المسمى الى السماء الذي يقول
 آلا سبغ من فخره الا
 من ان فازد الا سبغ من
 الا اذا اذنا حتى يجر اجرا
 ارضه ابن ابي

قد خاس بك فقلت والله يا رسول الله ولكني ظننت انك
 قبضت بطول سجودك فقال اتدري اين ليلة قلت الله
 ورسوله اعلم قال هذه ليلة النصف من شعبان ان الله
 يطلع على عباده فلييلة النصف من شعبان فيغفر للمستغفرين
 ويرحم المسرحمين ويؤخر اهل الحقد كما هم رواه البيهقي
 واحاديث وكرتير در فضائل اين شب قيام آن دوران ساله و ديگر
 كتب حديث مرويت اما شب قدر که آن شب است و هفتم رمضان نزد
 اکثر علماء است پس فضائل آن از قرآن واحاديث صحاح انقدر متعارف
 و مشهورند و خواص و عوام است که حاجتمند بيان نسبت نميدانند که بر
 قدر از قرآن برای بيان فضائل مهربان شب نازل شد و در احاديث صحيحه
 فضائل قيام اين شب بخوبي مرويت که در ان گنجایش کلام منکرين اصلا
 چنانچه در مشکوٰۃ ذيل کتاب الصوم روايت کرده و عن ابی هريره رضی
 عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من صام رمضان
 ايمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه ومن قام رمضان
 ايمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه ومن قام ليلة القدر

شب
 خیرترین شب قدر است
 معنی این شب قدر
 خاس بک بقول
 خاس بک بقول
 بالعباده ای نکس اگر

ایمانا واحتسابا بغفرله ما تقدم من ذنبه متفق علیه
و نیز روایت و عن النبی بن مالک رضی الله عنه قال دخل
رمضان فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان هذا
الشهر قد حضرکم فیه لیلۃ خیر من الف شهر
من حرمها فقد حرم الخیر کلہ ولا یحرم خیرها الا کل
حرم و رواه ابن ماجه و عن سلمان الفارسی رضی الله عنه
قال خطبنا رسول الله صلی الله علیه وسلم فی آخر یوم من
شعبان فقال یا ایها الناس قد اظلمت لیلۃ خیر من الف شهر
شهر فیه لیلۃ خیر من الف شهر الحدیث اثنتی عشر
از فضائل شب نیمه شعبان و شب قدر که در رمضان است و احادیث و روای
در فضائل ماه رجب اگر چه بعضی از آن محمل کلام نزد محدثین است نیز در کتب
حدیث مرویست و احادیث فضائل صلوة الرغائب که در شب جمعه و روز
این ماه معمول مشایخ عظام است هر چند نزد این طایفه فایز بدرجه صحت نیست
لیکن چون از معمولات حضرات اویا است بر صحت و سند طریق دیگر
سواهی طریق ارباب ظاهرست بجملا اگر کلام در فضائل شب جمعه و شب نیمه

شعبان و شب قدر است پس مضامین این شبها مقبول و منظور محذرت
 و اگر کلام در قیام این شبها و تادیه صلوة در آنهاست آنهم از شارع ثابت
 و اگر کلام در جماعت نماز نفل درین شبهاست پس حکم که فقها جماعت نفل را
 غیر از موارد و آثاره کرده گفته اند لکن قیام درین شبها و تادیه صلوة در آنها
 معمول حضرات مشایخ با جماعت نیست پس الزام غیر لازم بر ذمه این کاتب
 دین عاجز نمی شود و از عنوان کلام که از مستعمل نقل کرده علت کراهت
 درین نمازها همین جماعت و بس حاشیة قال صلیم ان کلام من صلوة الزعاب
 لیلة اول جمعة من رجب و صلوة الیبرة لیلة النصف من شعبان و صلوة
 القدر لیلة السابع والعشرين من رمضان باجماعه مکروهه انتهی و نیز در
 تفریح آینده علت کراهت نوافل در غیر موارد آثاره همین جماعت نوشته
 پس بجزای الحق یعلو ولا یعلیٰ چون آفتاب غیر زپیدا و پوداست
 که در معمولات مشایخ که بالترام جماعت درین نمازها تلفت اند موافق ظاهر
 شرع و تصریح فقها هم شائبه کراهت نیست مع هذا اقوال فقها در کراهت
 جماعت نفل مختلف افتاده بعضی قائل مطلق کراهت و بعضی کراهت
 را مقید بسبیل تداعی بغیر موارد و آثاره نموده و بعضی مقید باعداد مضامین

در نفل
 کراهت
 در نفل
 کراهت

ساخته بتحقیق و تنقیح این مسئله پرداخته اند ملا علی قاری در شرح مختصر قایم
نوشته و لایوتی جماعه خارج رمضان ای یوتی کلاماً
جماعتی در رمضان قطع و علی جماع المسلمین و لایوتی
باجماعه خارجت لانه نفل من وجب واجماعه فی النقل فی غیر
رمضان مکروه و عن شمس الائمة ان التطوع باجماعه انما یکره
اذا کان علی سبیل التداعی اما لو اقتدی واحد بواحد او
اثنان بواحد لایکره و اذا اقتدی ثلثه بواحد اختلف فی
و اذا اقتدی اربعة بواحد کره اتفاقاً انتهى و صاحب مختار گفته
ولا یصل الوتر ولا التطوع بجماعت خارج رمضان ای یکره
ذلك لو علی سبیل التداعی بان یقتدی اربعة بواحد کما فی
الدور و لا خلاف فی صحته الا قداء اذا لا مانع ظهر و ظاهر
که مراد از تطوع در عبارتیکه ملا علی قاری از شمس الائمة نقل کرده و نیز در
عبارت در مختار نماز نفل است چه بقرنیه سیاق و سباق کلام در
نماز نیست که خارج رمضان تنها خواندنش مشروع و جماعت در آن
سبیل قداعی مکروه باشد و آن نماز نفل و وتر است بخدا و بندگ که

مشروعیت و سنونیت آن مخصوص برضانت فقط پس برین تقدیر
 نوافل شب قدر هر چند معمول مشایخ کبار التزام جماعت در آن نیست اگر
 باجماعت بسبیل تداعی بخوانند نیز مشروع خواهد بود زیرا که کراهت جماعت
 در نماز نقل بسبیل تداعی مقید بخارج برضانت چنانچه از تصریح ملاحظه
 و نیز از عبارت در مختار مستفادست و بنابراین اگر نماز تجدید هم در رمضان
 باجماعت بخوانند جائز بلا کراهت میتواند شد و لهذا جماعت در تجدید خواندن
 قرآن در شبهای طاق از عشره اخیره رمضان مقول از سلف و معمول درین
 دیار و امصارست و کساینکه از فقها جماعت را در تجدید بدعت گفته اند محمول
 بر بدعت حسنه میتواند کرد چنانچه طحاوی قول این است که تلفظ نیت
 نماز را بدعت گفته با وجود اطلاق محمول بر بدعت حسنه نموده و بیانش
 گذشت و نیز شایسته کراهت پذیر بودن صلوة الرغائب نماز نیمه شعبان
 که التزام جماعت در آن از مشایخ طرفیت مانور نیست گردیدن نمیتواند و اگر
 اینارجماعت بطریق تداعی نباشد نیز درست کراهت تا بدامن این نماز با تیر
 قوله پس طریح سلیم و عقل مستقیم پوشیده مباد و آنچه بر عقل سلیم طریح
 مستقیم پوشیده نباشد که این پس مانور پیش منبری بر همان مغلطه مستمر است

و خلاصه اش آنکه هر امریکه از شارع ثابت نباشد آن مکروه و بدعت است و
 لهذا فقها نوافل بجماعت را در غیر موارد ماثوره مکروه و بدعت نهند و این عمل
 مولود مثل جماعت در صلوٰۃ الرغائب و دیگر نوافل مکروه و بدعت باشد در ظاهر
 این تقریر اگر چه بیانش قاصر است لیکن مقصود او از این تمثیل و تشبیه همین است
 و بس چون اصلی برای تعیین و تخصیص عمل مولود محدثین و فقها از قول
 فعل شارع بر آورده اند پس این قیاس مقابل لفظن مجوز قیاس اول من قاس باشد
 و ذکر صلوٰۃ الرغائب بجماعت در بمقام بطریق سطر از واسر کی عقل مشوب
 بجهل است و تحقیقش رفت باقیانند کلام در خواندن نفل قبل نماز عیدین پس قیاس
 محل نزاع بر چنین نمازها که از موارد مذهبیه است بمنزله قیاس جماعت در صلوٰۃ
 الرغائب است مهندا چه جای خواص احدی از عوام صوفیه هم قائل بحواز
 این نماز نشد پس ذکرش ذیل صلوٰۃ الرغائب نیز بجای خود نباشد و دیگر تفسیر
 جواب این مفسطه بکرات و مراتب همان گذشته است که چنین توهمات فاسد
 بر امون آن بعنوان گردید بقوله و قد صح انه قبل لابن مسعود رضی الله عنه ان
 تو ما اجتماع فی مسجدنا ثم مولانا جلال الدین سیوطی در رساله نتیجه افکار
 فی الجهر بالذکر تضعیف این اثر کرده گفته که محتاج به بیان سند است و حاصل

عبارتش اذیت که اگر بلونی که تحقیق از این مسعود منتقلست که در قومی را
 که در مسجد بر رفع صوت تمهیل می کنند پس گفت که نه می بینم شمار را که از مسجد خارج
 تا آنکه ایشان را از مسجد بیرون کردیم که این اثر از این مسعود محتاج به بیان
 سندست و بر تقدیر ثبوت پس معارضت با عادیث کثیره که ثابت است
 و پیش رفته اند و آن حادثه بران اثر از معارضت مقدم انداختی و نیز
 بر تقدیر صحت این اثر گوئیم که محتملست که باعث بر منع و اخراج این قوم
 از مسجد شور و شغب این جماعه بر رفع صوت بوده باشد که منافی ادب و نجافت
 و ادب مسجدست متبذانی که این شور و شغبگاه موجب انتشار از غلبه بر عبادت
 و نماز بان خلاص آنتا میشود و واقعیست که چنین شور و شغبگاه مهور و عهد
 رسول خدا صلی الله علیه و سلم نبوده و الا تمهیل و صلوة بر آنحضرت
 علیه الصلوة والسلام و اجتماع مسلمانان در مسجد خود مانور و منقول در آن
 عهد رسالت عهد بوده است پس داعی بر منع و اخراج قوم از مسجد فقط رفع
 صوت و شور و شغب خواهد بود مع هذا این روایت که منسوب بتا مازانی
 و طوالع الانوار است صلاحیت معارضه باروایتی که در صحیح بخاری ذیل کتاب العلم
 مذکورست ندارد و آن اینست باب من جعل لاهل العلم ایا ما معلومته و ثنا

عثمان بن ابی شیبہ ناجری عن منصور ابی وائل کان عبد اللہ ذکر النار
 فی کل خمیس فقال له رجل یا ابا عبد الرحمن لوددت انک ذکرتنا کل یوم فان
 امانه یمیننی من ذلک انی اکره ان اکرکم وانی اتخو لکم بالموعظه کما کان الی نبی
 صلی اللہ علیہ وسلم تخولنا بها مخافة السامه علینا یعنی بود عبد اللہ بن مسعود
 کہ چند میداد مردم را بر روز پنجشنبه پس گفت مرا و امردی یا ابا عبد الرحمن کننت
 عبد اللہ بن مسعود دست ہر آنہ دست میدارم کاش و عطر و نصیحت میکردی
 تو ما را ہر روز گفت عبد اللہ آگاہ باش تحقیق شان آنست کہ باز میدارم مرا از
 تذکیر ہر روزہ اینکہ من ناخوش میدارم ملول کردن شمارا و بدستی من تقہم
 میکنم شمارا بہ پند دادن در وقت نشاط و محل قبول و عدم ملال چنانکہ بود آنحضرت
 صلی اللہ علیہ وسلم کہ تہمد میکرد ما را ابو عطف از بہت ترس مالان بر شمار
 بر طبع سلیم و عقل ستقیم البتہ پوشیدہ نباشد کہ این تعیین و تخصیص روز
 پنجشنبه برای عطر و تذکیر کہ عبد اللہ بن مسعود از طرف خود ایجاد کرد در
 عهد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نبوده پس چه باعث شد کہ عبد اللہ بن مسعود
 با وی ترک کلیہ الاتباع کما یکون فی الفل یکون فی التکر کردیدہ معاذ اللہ
 خوشترین امر تکب کراہت و بدعت فرمودند پس ازین روایت بخاری

انظر من الشمس وامن من الالمس است که نشین وخصیص روز برای عمل خیر است
 آرزو از آنحضرت صلی الله علیه وسلم ماثور باشد جائز و مستحسن است از آنجا
 است که علما و عظمین از روزهای مہینہ روزی برای غلط و تذکیر مقرر کرده
 بہ بند و مو عظمت می برد از دنیا بچہ در وہلی بجنور مولانا و اسناد و ماخا
 المحدثین و المفسرین ثناء و عبد الغزیز علیہ الرحمہ اول و زرسہ شنبہ و جمعہ براس
 درس مقرر و معین بوده و پیشتری از علماء درین دیار و امصار بعد تا وہ
 نماز جمعہ محرز این سعادت میشوند و معمول این خواہم العلماء ہم عین بعد نماز
 جمعہ درس قرآن و حدیث و وعظ و تذکیر است باجملہ اربعین و بیست و
 عبد اللہ بن مسعود کہ روز چہ شنبہ را برای وعظ و تذکیر مقرر فرمودند استخراج
 اصل رابع برای تعیین مجلس مولود بہیت ملتزمہ و زانی اصول ثلثہ کہ
 سابقہ کہ صوم عاشورا و صوم دو شنبہ و آعادہ عقبتہ است ثابت و مستحق
 گردید ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء و اللہ ذو الفضل
 العظیم قولہ همچنین انعقاد این مجلس مولود بہیت کذا نہ ملتزم
 موقتہ را باید ہمید انما کذا شت کہ مولانا جلال الدین سیوطی این اثر
 را کہ بعضی استدلال برای ابطال انعقاد مجلس مولود آورده تضعیف

عبد العزیز بن محمد و علی کو رہا استاد
 در انسی کی مجلس دعوت مسالحو
 عطا و تذکیر عمل کیا

نموده گفته که بر تقدیر صحت معارضه احادیث متقدمه که مثبت خلافت
 این اثر است نمی تواند شد و نیز برین شد که محتمل است که سبب منع شود
 و شغب آن جماعه در مسجد بوده باشند فقط اجتماع و نه میل و درود بر مصطفی
 صلی الله علیه و سلم پس بخواهی اذاجبار الاحتمال اطلب الاستدلال
 این استدلال باین اثر صحیح نیست و هرگاه تعیین روز برای انعقاد
 مجلس و عطا و تذکر از قول و فعل عبدالمدین مسعود بروایت صحیح بخاری
 ثابت شد همچنین انعقاد این مجلس مولود بهیئت کذا اینه ملثمه موقیه باید
 که اصل ضمن مجلس در زمان هدایت اقران صحابه کرام ثابت و مستحق
 است پس انعقاد این مجلس اختراع از طرف خود استن گبر
 اختراع از طرفیه اصحاب عظام است قول و جناب مولانا
 شاه عبدالغیر ز قدس سره برین اشاره فرموده اند انما استناد
 عبارت تحفه درین مقام مدفوعت باینکه چون مدلول این عبارت
 مخالفت صریحه با قول و فعل صاحب تحفه و والد ماجد و جد امجد حضرت
 ایشان در و پس لامحاله ماول و مصروف عن الظاهر خواهد بود و در
 این مجال نیست که صاحب تحفه خودش در جواب سائلی که سوال از

جواز اقرار و تعیین روز بعد سال بنا بر رفتن زیارت بزرگان نموده
 می نویسد که رفتن بر قبور بعد سال بیک روز معین کرده البته صورت اول
 آنکه بیک روز معین نموده یک شخص یا دو شخص بغیر بیعت اجتماعیه مردم کثیر بر
 قبور محض بنا بر زیارت و استغفار روزی این قدر از روی آیات
 صحیحیه ثابت است و در تفسیر درمنثور نقل نموده که سر سال آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم بر بقا بر میرفتند و دعای مغفرت اهل قبور میخواندند
 اینقدر ثابت است و مستحب دوم آنکه بیعت اجتماعیه مردم کثیر جمع
 شوند و ششم کلام الله کنند و فاتحه بر شیرینی یا طعام نموده تقسیم در میان
 حاضران نمایند این قسم معمول زمانه پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم
 خلفاء را شدین بوده اگر کسی این طور بکند پاک نیست زیرا که درین
 قسم تسبیح نیست بلکه فائده احیاء و اموات را حاصل میشود سوم طواف
 جمع شدن بر قبور نیست که مردمان بیک روز معین نموده و لباسهای
 نفیس و فاخره پوشیده و مثل روز عید شادمان شده بر قبور مجتمع شوند
 و رقص و غیره سماع با مزامیر و دیگر بدعات ممنوعه مثل سجود بر اقبور و
 طواف گردان قبور منیما این قسم حرام و ممنوع بلکه بعضی کج کفر

میرسند و همین محل این برود و حدیث است و لا تجعلوا قبری
 عبدا و لا تجعلوا قبری و ثنا چنانکه در مشکوٰۃ موجود است انتی
 و نیز مولانا می مدوح در جواب سائلی که سوال از جواز عرس بزرگان
 نوشته که زیارت و تبرک بقبور صاحبین و امداد ایشان باید
 ثواب تلاوت قرآن و دعاهای خیر و تقسیم طعام و شیرینی امر مستحسن
 و خوب است با جماع علماء و تعیین روز برای آنست که آن مذکر انتقال
 ایشان می باشد از دارالعمل بدارالثواب و الا بهر روز که این عمل واقع
 شود موجب فلاح و نجاتست و خلف لازمست که سلف خود را
 باین نوع برو احسان نماید چنانچه در احادیث مذکورست که ولد
 صحیح بدعوله و تلاوت قرآن و اهدای ثواب بعبادت موقر و دادن
 سهمی بر کمال بلاادت و فرط جاهلست آری اگر کسی سجده و طواف و دعا
 یا فلان افضل کند بعمل آرد البته مشابہت با عبدة الاوثان کرده باشد
 و چون چنین نسبت پس حیا محل طعن باشد و در دستور پیوطی مرفوم
 است اخرج ابن المنذر و ابن مردويه عن انس رضی اللہ عنہ ان رسول
 صلے اللہ علیہ وسلم کان یاتی احد اهل عام فاذا اتی

این عبارت در جواب
 اعتراضات علماء کبیر
 نجابی باینکه تفاوت
 نوشته اند

قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 انقطع عن عمل الانسان
 بعد ما جاز به او عظمی شئ
 و لم یصح به عود کبیرا لئلا شکوه

الشعب سلم على قبول الشهد فقال سلام عليكم بنا
 صدرتوا لحو واخرج ابن جرير عن محمد بن ابراهيم قال كان
 النبي صلى الله عليه وسلم ياتي قبول الشهداء على
 كل حول فيقول السلام عليكم بما صدرتوا فنعمة عقبي الله
 والبولكر وعمر وعثمان يفعلون ^{كذلك} انتهى ودر بعض كتب دين
 مقام واخلفاء الارثية يفعلون ^{كذلك} ما روایت و نیز مولانا می محمود
 در جواب سائلی که استفسار در مجلس محرم و در شب جوانی نموده افاده
 فرموده که در تمام سال دو مجلس در خانه فقیر منعقد میشود مجلس ذکر مولود
 شریف و مجلس ذکر شهاب حسنین اول که مردم روز عاشورا یا یکدوازده
 پیش ازین قریب چهارصد یا پانصد کس بلکه قریب هزار کس زیاده
 ازان فراهم می آیند و در روز میخوانند بعد ازان که فقیر می آید می شنید
 و ذکر فضائل حسنین که در حدیث شریف وارد شده در بیان می آید
 و آنچه در احادیث اخبار شهادت این بزرگان و تفصیل بعض حالات
 و بد مالی قاتل ایشان وارد شده نیز بیان کرده میشود و درین ضمن بعض
 مرثیه ها از غیر مردم یعنی جن و پری که حضرت ام سلمه و دیگر صحابه شنیده اند

در جوابات اشرفیات
 عبدالحکیم حسنین استوفی
 التفسیر الکبیر عن رسول الله
 صلی الله علیه وسلم انه
 کان یاتی قبور الشهداء
 کل حول فیقول السلام
 علیکم بما صدرتوا فنعمة
 عقبی الله و اخلفاء الارثیه
 يفعلون ۱۲

نیز مذکور کرده میشود و خواهبائی موحش که حضرت عباس و دیگر صحابه و ائمه
 و دلالت بر فطرانده بروج مبارک حضرت جناب سالت تاب می کنند
 مذکور میشود و بعد از آن ختم قرآن و پنج آیه خوانده بر ما حضرت فاتحه نموده
 می آید و درین بین اگر شخصی خوش الحان سلام بخواند یا مرتبه مشروح
 اکثر حضار مجلس و این فقیر را هم رفت و بجالاق میشود است قدرت که
 بعمل می آید پس اگر این چیزها نزد فقیر بچین وضع که مذکور شد جائز نمی بود
 اقدام بر آن اصلاً نمیکرد باقیانند مجلس مولود شریف پس حالش نسبت
 که تاریخ دو از دهم شهر ریح الاول همین که مردم موافق معمول سابقان
 شدند و در خواندن در و دستخول گشتند و فقیری آید اول بعضی از احادیث
 فضائل آنحضرت صلی الله علیه و سلم مذکور میشود بعد از آن ذکر ولادت
 با سعادت و بنده می از حال رضاع و حلیه شریف بعضی از آثار که در
 او ان ظهور آمد بعضی بیان می آید پس بر با حضرت از طعام با شیرینی
 فاتحه خوانده تقسیم آن بجا حاضرین مجلس میشود و علاوه بر آن بارت موی
 مبارک آنحضرت صلی الله علیه و سلم نیز معمول قدیم است و مولانا شادولی
 والد ماجد صاحب تحفه در رساله الانتباه فی سلاسل اولیاء الله از والد^{حد}

خودشان یعنی مولانا شاہ عبدالرحیم روایت می کنند اخباری نے
 سیدک الوالد قال کنت اصنع فی ایام المولد طعاماً
 صلوة بالنبی صلی اللہ علیہ وسلم فلم یفتخر لی فی سنته
 من السنین شیء اصنع به طعاماً فلم اجد الا حصاً مقلیاً
 فتمت بهتہ بید الناس فرایتہ صلی اللہ علیہ وسلم و بیان ہدیہ
 سندہ الحصر انتہی و در معانی نوشتند کہ از نجاست حفظ
 اعراض مشائخ و مواظبت زیارت قرانی ایشان و التزام فاتحہ خود
 و صدقہ دادن برائی ایشان و اعتنائی تمام کردن تعظیم آثار و اولاد
 متسبان ایشان انتہی انتیت حال قول و فعل صاحب تحفہ و
 بزرگانش اما حال خردان پس مولانا شاہ رفیع الدین کہ برادر کوچک
 صاحب تحفہ بودند و کیفیت تبحر حدیث و تفسیر علوم نقلی و عقلی بلکہ
 علوم ریاضی ایشان معلوم خواص و عوام است در جواب سوالی پنجم
 می نویسند انتیت سوال بر سر قبر بزرگی در سال جمع آمدن و
 آنرا روز وفات و عرس قرار دادن با وجودیکہ زمان امسئال
 غیر قارست چه حکم دارد چو اسبب زمان اگر چه سبب امسئال غیر قارست

اما آنچه بآن تقدیر کرده میشود زمان از شب و روز و ماه و سال اینها
 شهر عا و عرفا دوره مقرر است چون یک دوره تمام میشود و بازار شهر
 میشود و همین حساب رمضان شهر صوم و ذبح و شهر حج و همچنین
 شهر و دیگر دوره حکم اتحاد و با نظیر او داده میشود و چنانکه در حدیث
 است که بود عرض کردند در حضور جناب نبوت صلی الله علیه و سلم
 که حق تعالی نجات حضرت موسی علیه السلام و غرق فرعون را
 روز عاشورا کرده است برای شکرانه روزه میگیریم جناب نبوت
 صلی الله علیه و سلم فرمود انا احق بموسی منکم فصام یوم عا
 و امر الناس بصیامه و نیز حضرت بنی صلی الله علیه و سلم
 بلال را وصیت کردند بعد از روز و در شب فرمودند وفیه ولد
 وفیه انزل وفیه هاجرت وفیه اموت بنا برین با و کرد
 آن تاریخ و آن ماه رسم مردم افتاده و چون مردمان از نهمان
 بجا فطت این رسم گذشته اند ایشانرا انتظار مسوی ولد با
 کسی دیگر از اقارب خود میباشند پس رفع انتظار آن فائده است
 معتد به و معاملات مکاشفه دریافت شد که در چنین و ذرا اجتماع

ارواح دوستان در عالم برزخ هم میشوند پس امداد بدعا و ختم و طعم
 بدعتی مباح است و وجه قبح ندارد و اما در کتاب محرمات از روشن ساز
 چراغان و بلبوس ساختن قبور و سرودنواختن معارف همه بدعا
 شنیعه اند و حضور چنین مجالس ممنوع است ازین جوابات افادایا
 چند فائده مستنبط میشود اول آنکه رفتن مردم به میت اجتماعیه و جمع
 شدن بر قبور بعد سال برای زیارت بزرگان و ختم قرآن کردن
 و فاتحه بر شیرینی یا طعام خوانده تقسیم آن نمودن این قسم اگر چه
 معمول زمانه پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم و خلفاء راشدین بوده
 لیکن چون این طور قبحی ندارد اگر کسی بعمل آرد پاک نیست بلکه بیارزش است
 بر فائده برای احیاء اموات طرفی از استحباب استخوان خوردن
 و نیز از بیجا مقترح میشود که نبودن امری از امور خیر در زمان آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم و خلفای راشدین موجب عدم جواز و کراهت
 و بدعت سمیه بود نش نیست و این فائده مبنی بر همان قول امام شافعی
 علیه الرحمه است که فحشاء امام نووی و غیره علمای دین است که هرگز
 مستحدث که مخالف قواعد شرعی نباشد آن از استحسانات و

و برعات حسنه است لهذا اجتماع مردم خواه بر روز ولادت یا وفات
 بارتکاب امور ممنوعه شرعيه البته بدعت حسنه و ناجائز خواهد بود که با
 صورت مخالف قواعد شریعت دوم آنکه تعیین روز و ماه برای
 مولود شریف و اجتماع مردم یکجا در ماه ربیع الاول و همچنان برای انتقام
 مجلس ذکر شهادت امام حسین علیه السلام در ماه محرم روز عاشورا یا غیر
 آن و شنیدن سلام و سرشیه مشروع و گریه و بکا بر حال شهیدای کربلا جائز است
 است سوم آنکه عید گرفتن روز ولادت یا وفات بنی یا غیر آن عبارت
 از اجتماع مردم بارتکاب مخطورات شرعی است و آن البته ممنوع و بین
 معنی روز تولد و وفات بنی را عید قرار نداده اند گفتن صحیح است بجز
 اجتماع مردم در آن روز و تلاوت قرآن و ذکر احادیث و خواندن رو
 و تقسیم طعام یا شمرنی بعد فاتحه بجا نرفتن مجلس که این امر حسن و مورد
 ثواب است چهارم آنکه زمان اگر چه سیال غیر قارست لیکن چون تقدیر
 زمان از شب و روز و ماه و سالست و هر یکی از اینها شرعا و عرفا دور
 مقرر است که بعد از تقضا یک دوره و دیگر شروع میگردد و لهذا از نظر
 اعاده این ادوار لا تقضیه هر دوره را حکم اتحاد و انظیرش داده میشود

و بهین حساب رمضان شهر صوم و ذیحجه بشهر حج و همچنین شهر دیگرش
 ریح الاول بشهر ولادت و وفات سرور کائنات صلی الله علیه و سلم و غیر آن
 در هر سال محسوبست و بهین اعتبارست در شرع صوم عاشورا و صوم
 دو شبه و ایام ریح و صوم عرفه و دیگر امور شرعی که منوط و مربوط
 بهین و تخصیص روز یا ماه یا سالست بچشم آنکه با وجودیکه جواز و استحباب
 اجتماع مردم بر روز عرس اهدای ثواب از خواندن قرآن و اطعام طعام
 و تقسیم شیرینی با قوال علماستند که خودش صاحب تحفه و مولانا شاه
 ولی الله و مولانا شاه عبدالرحیم مجله آنها با ثبات رسید معالده کاشفته
 هم مویذائیت که در چنین روز اجتماع ارواح دوستان در عالم بزرگ هم
 میشود پس ابداد بدعا و ختم و طعام بدعتی مباحست و وجهی ندارد
 کما مر التصریح بهذا التعمین من مولانا رفیع الدین و بصریح مولانا
 مدوح موقوف نیست دیگر بزرگان مثل شیخ عبدالحق محدث دهلوی
 و غیر آن نیز بهین راه رفته اند و حکم اتحاد نظیر در دوره ماه و سال در عبارتی که
 سابق از رساله سیوطی منقول شد نیز مستفادست بلکه مذموب جمہور
 علمای سلف بهینست والا اعتبار اکثری از احکام شرعی که تفضیل

بعضی از آنها آنفا گذشت از دست خواهد رفت و از نیابی شایسته تکلیف
 و بی غایت تصدیف معترض ثبوت میرسد که اعاده شادی میلاد ستر
 آنحضرت علیه الصلوة والسلام هر سال در ماه ربیع الاول مثل اعاده
 صوم عاشورا و صوم دوشنبه از امور مستحسنة و مستحب است پس بعضی
 از بی ادبان حق ناشناس که اعاده مجلس میلاد شریف را در ماه
 ربیع الاول تشبیه بچشم کنه ساداده روی بیاض را بچونامه اعمال خود
 شان سیاه ساخته اند بحال اسارت ادب پرداخته اند و ازین کاس
 دریده دهن دور نیست که رفته رفته تقییل حجر اسود و طواف خانه کعبه را
 پوجا بنویمان و دهنها و رها و یو گویند نعوذ بالمد من تلک الهفوات
 و الکفریات و تقوه بانیکه تقییل حجر اسود و طواف خانه کعبه چون با ثور
 از قول و فعل شارع است نقص آن نمیتوان کرد و فوعست بانیکه اعاده
 شادی میلاد شریف نیز مستفاد است بتنبط از قول و فعل شارع است
 منیدانی که شکرانه نعمت نجات حضرت موسی علیه السلام از دست
 فرعون و روز ولادت آنحضرت علیه الصلوة و التحية که مناط اعاده هموم
 عاشورا و صوم دوشنبه است همان مناط اعاده شادی میلاد شریف

ریح الاول تشبیه بچشم کنه ساداده روی بیاض را بچونامه اعمال خود

در ماه ربيع الاول موجود است بلکه انعقاد مجلس میلاد شریف چون مضمون
 اشاعت و نشر فضائل و معجزات آنحضرت علیه الصلوٰۃ الزکیات و
 التسلیمات الوافیات با شکر از نعمت وجود با وجود استحقاق
 و استحباب آن باده تراز استحقاق استجاب صوم و روزه و نهار
 آن خواهد بود بکرات و مراتب گذشت که حدیث ابو سعید و سینه بعد از
 قرون نلش فاج و استحقاق نیتواند شد مهند اهر گاه از تخریج این حیه
 فکری و لایوت با کرامت در قرین اول و سماع آنحضرت علیه الصلوٰۃ و
 التحمیه و دعا های خیر برای ذاکر معروض ثبوت پیرسد باز اعاده آن
 تقریر مجروح و مقبول است که منهل خیرات و معدن جنات است نشانی
 کهنیا و اون بی تکلف باب جنیم بر روی خود کشادست علاوه تشبیه
 در اعمال و افعال با فرق ضلالت مطلقا ممنوع شرعی نیست و الا اگر
 از اعمال و عینی که خالی از فی الجمله شایسته استند جائز باشند
 بلکه مراد از تشبیه نوع مشابهت در امر مذموم است و نیز منظور فاعل
 فعل قصد شایسته با آن امر ممنوع باشد و اینکه گفتیم صریح در کتب
 معتبره است چنانچه در در مختار ذیل باب ما یفسد الصلوٰۃ و ما یکره فیها

وجواز قرأت قرآن و نماز از مصحف مرقوم است و جزوه الشافعی بلا کراهت
 و بما بهما للتشبه باهل الكتاب ای ان قصد فان التشبه بهم لا یکره فی
 کل شیء بل فی المذموم و فیما یقصد بالتشبه کما فی البحر انتهى و در خطا و
 نقل عبارت بحر نموده و آن اینست قال فی البحر ثم اعلم ان التشبه
 باهل الكتاب لا یکره فی کل شیء فاننا ناکل و نشرب کما یفعلون
 انما الحرام التشبه فیما کان مذموما و فیما یقصد بالتشبه
 و اگر اضافه برین باید در رساله تنویر العینین فی اثبات رفع الیدین ملاحظه
 رود که مولوی حاجی محمد اسماعیل صاحب بلوچی در جواب اعتراض خفیه بر رفع
 یدین که تشبیه بار و افرض دارد و هیا نوشته اند جانی که می نویسد که
 ترک السنه للتحرز من التشبیه بالفرق الضال غیر مشروع کما اخرج الترمذی
 فی شمائله ان رسول الله صلی الله علیه وسلم کان یسدل
 شعرة و کان المشرکون یفرقون رؤسهم و کان یحب موافقة
 اهل الكتاب فیما لم یؤصرفیه بشیء ثم فرق رسول الله صلی الله
 علیه وسلم رأسه و روی غیره انه فرق لانه علم ان
 التفریق من سنن ابراهیم علیه السلام فقد احب رسول الله

و این ماج کلهم عن ابن عباس
 و این ماج کلهم عن ابن عباس
 نحوه ۱۱

لم اقف علی نذر الروایة
 ما نقل عن قادی القریب
 کان النبی صلی الله علیه و
 عند ذم الذنوب
 فافترق بالفرق
 علی السلام و سلمون
 الی الطوبی
 و السلام

صلی اللہ علیہ وسلم تشبہ اهل الکتاب مع کونهم کفاراً فیما یظن
 کونهم من سائر الانبیاء السابقین مع انه لو توهم بتقلیدهم
 فی جمیع الافعال فكيف بالسنة التي علمت سنيتها التینا
 صلی اللہ علیہ وسلم فی حقنا مع اننا لا نعزى تشبہ الفرق
 الضالة بل اتفقت الموافقة لانه صلی اللہ وسلم ترک موا
 ووافق المشرکین مع انه اسوء حالا من اهل الکتاب لما علم
 کون الفرق من سائر ابراهیم علیہ السلام انتهى
 پس از تصریح صاحب در مختار که ما خود از بجز است بغير تصریح باثبات
 که تشبہ اتفاقاً با فرق ضالہ در فعلی که آن فعل موعوم شرعی باشد مخدور
 ندارد و آنچه از تحقیق مولف نور العینین استفادست برای اثبات دعوی
 و اسکات منکر فقط کافیست که بسند حدیث مذکور غیر آن در خصوص
 اختیار فریق شرع را برسد که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بطور آید
 چه جایی مشابہت با اهل کتاب از مشابہت با مشرکین هم با لاتی ندانند
 پس مشابہت اتفاقاً با جنم کهنیتا که داعی بر این تکرار شادی میلاد و تبرک
 در هر سال است و پس هرگز مخدور شرعی نمی تواند شد یعنی منی که هر گاه

تفریق بوی سبزه و بویکه مشابیهت با مشرکین داشت نظر بریکه از
ابراهم علیه السلام است اختیار شارع افتاد پس تکرار شادی میلاد و ستر
که مستند بسابع و سبزه بقول و فعل شارع از تکرار صوموم یوم و دوشنبه
و صوموم عاشورا و تکرار حقیقه است بطریق اولی اختیار را باب اسلام و
بیان خواهد افتاد و چنانکه قصد شارع از تفریق مذکور مشابیهت با اهل کتاب
و مشرکین نبوده بلکه منظور نظر هدایت از فقط اتباع سنت ابراهیمی بود
همچنان مقصود با شریک تکرار شادی میلاد شریف تشبیه با جنم کنهت
بلکه پیش نظر اینها اتباع قول و فعل شارع از تکرار صوموم و دوشنبه و غیره
است پس اختیار این تکرار البته امر مستحسن و مأمور شرعی باشد پس
تکرار مشروع با این مشابیهت جنم کنهت کثا و کمال اولی و نبی و اوست
پوشیده نماید که اینقدر اطاب کلام درین مقام اگر چه شایسته از تخیل
در شرح کلام صاحب تحفه داشته باشد لیکن جمیت اسلامی نگذاشت
که این مرحله را چنانکه باید طی ناکرده سخن را نام گذارم حالا باز رجوع
باصل کلام نموده بگویم که از تحقیق و تنقیح ما سبق معلوم شد که مقصود صاحب
از عبارت نوع پانزدهم که منقول است فقط تشبیح بر اوام شیعیه یا جنم

بدعات شیعه است چنانکه میگویند که امثال متجدد و را یک چیز بعینه و از
 و این و هم خیلی بر ضعیف العقلمان غلبه دارد فقط و مراد از آن شیعه
 چنانکه تصریح می کنند که اکثر شیعه در عادت خود منتهک این خیال اند
 مثلاً روز عاشورا در هر سال که بیاید از روز شهادت حضرت امام
 حسین رضی الله عنه گمان برند و احکام مایم و نوحه و شبون
 گریه زاری و فغان و بیقراری آغاز نهند تا آخر زیرا که ازین کلام
 صاف می تراود که شیعه روز عاشورا را که هر سال می آید بعینه روز
 شهادت امام حسین علیه السلام گمان بود بدعات مذکور به عمل می آید
 و میدانند که گویند امام مدوح در همین روز و همین وقت شهید شدند پس
 مدار نشیخ بر گمان عینیت این روز عاشورا با آن روز عاشورا و آنجا
 بدعات شیعه مذکور است و این گمان البته نشاط نشیخ شرعی و عقل
 است چه مبنای ادوار لیلی و نهاری و سبوعی و ایامی شهری و حلی
 به اعتبار مماثلت نظیر با نظیر است نه گمان عینیت صرفه که از اغلاط
 واهی و نه اختراع بدعات شیعه که از تمیسات طبیعی است از اینجا باید دانست
 که بودن مان مرستیال غیر فار و عدم ثبات و قرار خود او و اعاده معلوم

محال بر کسانی دارد و میشود که قائل بعینیت حقیقی زمان یا ضعی زمان حال
 باشند بر کسانی که قائل تغایر حقیقی در اجزای زمان بوده برای اجزای
 احکام مشروع و اعتبار اتحاد و نظیر یا نظیر می کنند و از شواهد این دعویست
 آنچه صاحب تحفه خودش از تفسیر در مستور معروض استناد نقل کرده که
 آنحضرت در سر هر سال بر مقابر میرفت و دعا میفرمودت ایل قبوری نمود
 و از عبارتیکه در جواب سوال از مولانا رفیع الدین معروض نقل آمد که
 علی نصف السمار حکم اتحاد با نظیر میدرخشد و نیز از عبارت انبیا و همع
 که تحلی کلیه نقل گردید تا میدانیم حسنی کا القم فی لیلۃ البدر ساطع و لامع
 و اگر اضافی بر مذکورات سابقه مطلق است ملاحظه رود که صاحب تحفه
 در تفسیر شرح الغر زویل سوره الخاقه در تفسیر ایام خالیدی نویسد
 یعنی در روزهای گذشته یا روزهای که اکل و شرب خالی بوده و
 آن روزها روز ماه رمضان است و دیگر ایام پیام سنون مثل ایام
 بیض و عرفه و ذیحجه و روز عاشورا و روز دوشنبه و چشمنه و روز
 شب برات و غیر ذلک انتهی و این عبارت چنانکه
 می بینی از فروش تا عرش من اوی بالست که

روزه روز عاشورا و روزه دوشنبه و همچنین پنجشنبه و
 روز شب برات مثل ایام صیوم و غیره و ذی حجه از جمله
 صیام سنون است و تفرقه که در عبارت تحفه میان روز
 عیدین و عاشورا از شکر گزار می نعمت متجدده سال بسال
 یعنی ادای روزه رمضان و ادای حج خانه کعبه است فقط در
 عیدین جاریست نه غیر آن و هرگاه صوم دوشنبه و پنجشنبه و
 عاشورا در صیام سنون محسوب گشت این تفرقه از میان
 برخواست که درین روزها چه جای تجدد نعمت حقیقه خیریه از تجددات
 و تغییرات آسمانی چنانکه در روز و مهر جانست نیز متصور نیست
 معینا حکم به روزه دوشنبه برای تادیبه شکر نعمت ولادت و غیر آن
 و بر روزه عاشورا برای شادی نجات حضرت موسی و غرق فرعون
 شرف نفاذ از شارع یافته بلکه شارع خود بنفس نفس همواره ملتمز
 روزه دوشنبه مانده و بلال را وصیت باین روزه فرموده و یک
 سال پیشتر صوم عاشورا شده بدگران حکم نموده آری تقید بعید با حکم
 و عید نوز و عید غدیر البتة مبنی بر وهم فاسد است و مخالف ذریع

اهل سنت و جماعت و آنچه مرقوم است که از اینجا معلوم است که روز
 نزول آیه الیوم اکملت لکم دینکم و انما از مسامحات علمای
 زیرا که تفرقه در روز نزول وحی و شب معراج و عید فطر و عید نحر از
 تجد و نعمت هر سال عدم آن مسلم لیکن روز نزول آیه الیوم اکملت
 لکم دینکم در دائرة نفی عید گنجدین نمیتواند که از روایت بخاری
 و بصریح شارحین ثابت است که روز نزول آیه مسطوره عید گرفته شد
 در بخاری ذیل باب زیادة الایمان و نقصان مرویست عن عمر
 بن الخطاب رضی الله عنه ان جلا من اليهود قال یا امیر المؤمنین
 آیه فی کتابکم تقرؤنها لعلنا نعشر اليهود ذلت لاخذنا ذلک الیوم عیدا
 قال ای آیه قال الیوم اکملت لکم دینکم و انتم تحبون
 علیکم نعمتی و رضیت لکم الاسلام دینا فقال عمر قد
 عرفنا ذلک الیوم و المكان الذی نزلت فیہ علی البنی صلی الله علیه
 و سلم و هو ما تم بعزقه لوم الجمعة انہی شیخ الاسلام در ترجمہ ابن عبد
 نوشتہ بدستی کہ مروی از یہود کہ نام قوم موسی علیہ السلام است گفت مر عبرا
 یا امیر المؤمنین ایستی در کتاب شما کہ بخوانید از اگر بر ما گرد و یہود ما را

هر آنکه میگرفتیم ما روز زول را عید که تنظیم میکردیم از او خوشی می نمودیم و در آن
 هر سال صحبت عظمت و بزرگی آنچه حاصل شده است در آن روز از مشرّفه الکلی
 و این تمام نعمت ازین آیه گویند قائل کعب جبار بوده پیش از آنکه اسلام آورد گفت
 عمر کدام آیت است آن گفت نوره ای ایلیوم اکملت لکم دینکم یعنی هر
 کامل کردیم شما را و این شما از جمله آنچه محتاج بودید شما در صلاح معاش و معانی
 قواعد عقائد و تمهید اصول شرائع با توفیق قوا این اجتهاد و تمام کردیم بر شماست
 خود را که ابتدا با ما مورد کوره است و راضی شدیم و اختیار کردیم بری شما اسلام
 که ملت خفیه سهلت از روی این بودن پس گفت عمر در جواب بودی
 بتحقیق استسیم از روز را و آن جای آنکه مانع شده بود این آیه در آن زمان بگمان
 پیغمبر ماصلی الله علیه و سلم بجالی که آنحضرت استاده بود بعرفه روز جمعه یعنی
 در عرفات چه وقوف روز عرفه معرفت بعرفات یعنی فراموش نکردیم
 زمان بکان نعل بلکه حال قیام را که در آن وقت بود روز جمعه و روز
 عرفه هر دو روز عید است چنانچه در روایت دیگر صریح آمده پس یک عید
 چه باشد و عید گرفته ایم یا آنکه بگرفتن عید جدید حاجت نداریم از
 سابق دور روز عید بود که جمعه و عرفه است و زیادت بیان بکان در جواب

یا برای اعتبار روز عرفه است در برابر روز جمعه یا اشاره است بان که فضائل مکانها
 که در آن نازل شده نیز مد نظر داریم و به تعظیم وی می پردازیم چه جای روز نهار
 و بختل که مراد آن باشد چنانچه کرمانی گفته چون بصحت پوسته که نزول آن
 آید بعد عصر بود و عید متحقق نمیشود مگر از اول نهار لاجرم روز آینده را عید
 گرفتیم انتهی و در خیر جاری شرح صحیح بخاری مرقوم است قد عرفنا ذلک
 الیوم یعنی آنقدر تا ذلک الیوم عید او کذا انخذنا مکان نزولها محلا لا عظم
 ارکان الدین و هو الحج و معذک کان وقت نزولها آخر لوم عرفه و قد
 جعل الغد منه عیداً انتهی و همچنین است در دیگر شروح بخاری اگر باستیفاء
 نقل عبارات شروع که مثبت عید گرفتن روز نزول آیه مذکوره است بر دویم
 کلام بطول انجا پس از اینجا معلوم و متیقن شد که روز مذکور را عید گرفته اند
 و اگر از عید تعظیم و تکریم آن روز و تا وید مراسم تهنیت و سرور و اجتماع
 مسلمانان بر وضع مشروع مراد دارند در عید گرفتن روز نزول و حیثی شریک
 بلکه روز ولادت بنی خاصه روز ولادت باکرامت حضرت سالت علیهم الصلو
 و التحیه هیچ مضائق نیست که مانع ازین باب از شارع مانور و منقول
 نگردیده و اگر مراد از آن اجتماع مردم و ارتکاب بدعات شنیعه و غیر

قبیح است پس البته عید گرفتن آن روزها ممنوع و غیر مشروع خواهد بود و
 آنچه از منسوخیت صوم عاشورا که سال اول موافقت بود آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم بجا آورده بودند نوشتند نیز محمول بر مسلم
 میتوان کرد چه اگر مراد از این منسوخیت فرضیت صوم روز مذکور
 است پس البته صحیح و مسلم لیکن این معنی منافی سابق کلام
 است که فرضیت صوم عاشورا معنی بروجم مذکور نبوده تا منسوخیت
 آن دفع و جم مذکور بیکر و بلکه منسوخیت فرضیت آن صوم یعنی
 صیام رمضان است چنانکه بیانش بیاید و اگر مراد از منسوخیت
 صوم مذکور منسوخیت آن صوم است که آنحضرت صلی الله علیه و سلم
 برای تادیبه شکر نجات حضرت موسی علیه السلام موافقت بود
 در مدینه یکسال داشتند و دیگران حکم فرمودند و در سال آینده فاق
 یافتند و همین معنی منقضای سابق کلام است پس بجز نکوت
 دیگر چه باید کرد که خودشان در تفسیر ایام خالیه قائل سنوبت
 این صوم بوده اند نه فرضیت آن پس حکم به نسخ فرضیت
 این روزه سنتی چگونه صحیح باشد معجزا در

رسالة ما ثبت من السنة از ابن عباس رضی اللہ عنہما
مرسیت قال قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم
المدينة فرأى اليهود يصوم عاشورا فقال ما هذا
قالوا يوم صالح انجا الله فيه موسى وبنی اسرائیل
من عدوهم فصامه فقال انا الحق بموسى منكم فصامه
واعرصيا منه وفي رواية فقال لهم ما هذا اليوم الذي
نصومون قالوا هذا يوم عظيم انجا الله فيه موسى
وقومه وغرق فيه فرعون وقومه فصامه موسى
شكرا فحج بصومه لعظيماله اخرج البخاری ومسلم
انتهى وتوافق این روایت است آنچه ابو لانا رفیع الدین در جواب
سایلی از تعبیرین یوم روز وفات و عمرین با وجود بودن ثانی سیال غیر فایده
این صوم نوشته اند و قدم نقله و پیشتر ازین این روایت از رساله
ملا علی قاری نیز منقولست و دیگر علما هم این قصه روایت کرده اند
پس این احتمال هم محتمل صحت نمیتواند شد مگر اینکه گفته شود که مراد از
منسوخیت صوم عاشورا همان احتمال اول است و آن خود صحیح چنانکه

در کتب صحاح معتبرست که فرضیت صوم عاشورا قبل از فرضیت صیام
 رمضان بوده همین که روزه رمضان فرض شد فرضیت صوم عاشورا
 منسوخ گردید و در رساله ما ثبت من السنه از جامع الاصول منقول است
 عَنْ عائشه رضي الله عنها قالت كان عاشورا الصيام قبل
 رمضان فلما نزل رمضان كان من شاء صام ومن شاء فطر
 وفي رواية قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم امر
 بصيام عاشورا الحديث وفي آخره قالت كانوا يصومون
 عاشورا قبل ان يفرض رمضان وكان يوما ستروا فيه الكعبة
 قالت فلما فرض رمضان قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
 من شاء ان يصوم فليصم ومن شاء ان يتركه انتهى وعلی
 القیاس وراحا واث ویکرم موافق این روایت آمده ودر تفسیر شرح العزیز
 ذیل تفسیر لیکاتب علی الدین بن قسیرم میزنویسند که حضرت آدم روزها ایام قبل از هر ماهی بود
 و برهونان روزه عاشورا و برهونان روزه است و این نیز از تفسیر احادیث معلوم میشود که صوم عاشورا
 هم معمول این جا نیست بود و آنحضرت صلی علیه و سلم با شرف صوم شد از چون
 رمضان فرض شد فرضیت آن منسوخ شد اباحت و احباب آن هنوز باقی است چنانکه

از فحاشی حدیث منقوله از جامع الاصول ظاهرست ^{و نیست}
مذموب حقیقه و در کتب اصولیه تفصیل این مسئله بجای خود مذکور
یا بجز بنور این مقام خالی از غایب تر و نیست که از منبع کتب حدیث
مستفاد میشود که قصه صوم یهود که در مدینه بوقوع آمد بعد از
رمضان منسوخیت صوم یوم عاشورا است ^{و آنحضرت در بیان}
خلال ماه ربیع الاول فاتی یافتند و بصوم نهم محرم که بشرط
حیات اراده آن سال قابل میشدند موفق نشدند و از اینجا
که صوم عاشورا سنت قولی و فعلی هر دو بوده است و صوم نهم
محرم را فقط سنت قولی میگویند و چون این صوم عاشورا قابلیت
سسخ ندارد پس بنا بر این صوم بر مجرود هم نمیتوان گذشت حال آنکه
در کتب حدیث موجود است که روز عاشورا کفار گناهان یکسال
متقدم است چنانچه در رساله ما ثبت من السنه نوشته و عن
ابی قتاده ان النبی صلی الله علیه و سلم قال صیام یوم عاشورا
انما احتسب علی الله ان یکفر السنه التي قبله اخرجہ الترمذی
انت ^{منقوله} از شرح درین مقامین ^{محقق} التاویل و

و مصروف عن الظاهر است ستمنا و منکرین اعمال حسنه مثل علم
 مولود و سیر و عرس ^{مشائخ} کرم بآن صحیح و درست تواند شد
 علاوه مقدمه مسلم عقلی و سیر که قول مقارن با فعل و عمل اقوی و
 افضل و اولی از مجر و قول است پس مجر قول موافق ظاهر عبارت تحفه
 صلاحیت رصه یا قول فعل صاحب تحفه و بزرگانش که سابق منقول
 شد ندارد قول پس قاعده کلیه مطروحه مذکوره بالا انعقاد بر
 مولود بهیئت کذریه ملترمه موقه انم سابق با بیانات مسکتة نظر
 و مفرجه مناظر بکرات و مراتب بین بن که امر و همی که آنرا قاعده کلیه
 مطروحه قرار داده ممنوع و مردود است یرا که بعضی از امور دینی
 که در عهد آنحضرت صلی الله علیه و سلم از قوه بفعل نیاید در عهد خلفای
 راشدین ضوان الله علیهم جمیع جلوه ظهور یافته بعضی از آن عهد
 خلیفه اول و بعضی از آن عهد خلیفه ثانی و بعضی در عهد خلیفه ثالث
 چنانکه بیانش رفت و بعضی از آن زمان خلفا در رجب هم رنگ وجود
 نگرفته در زمان تابعین بوقوع آمده علی بن ابی القیاس رفته کار متواتر
 مسلمین سید و نوبت مستحسنا متاخرین رسید و هر گاه متواتر

مسلمانان واجب الاتباع گردید پس اگر استصحاب و استحسان و
 مجلس مولودیه است که از این مذکور سابق ترقی کرده قابل توجه شوند
 اولی و حسن خواهد بود لهذا بعضی از اکابر حرمین شریفین قیام شگام ذکر
 ولادت آنحضرت علیه الصلوٰۃ والسلام واجب فرمودند و اگر
 مسلمانان حال عدمی بین این دو سیمادین و زمان که هر کویچه برین
 فضائل بی غیر خود برائی و بیج دین ترغیب مردم میکنند بدیده حمیت
 است کلاما لحظه نمایند انعقاد مجلس و وقت که موجب نشر فضائل
 و معجزات سرکائنات علیه الصلوٰۃ و التحیات در ماه ربیع الاول
 بلکه در هر ماه بر مژه خود با لازم واجب است و چون بسبب اجتماع
 شرع متشابه توارث مسلمین امثال شرع و انکار آن انکاران باشد
 پس حسن اطاعت و موافقه لازم و قهرا مخالفت معارضه بالقلب
 البته در مقام صادق آید و توهم کرمیت و بدعت و عملی که کارش
 از استصحاب خوب بر هرگز نمیتوان کرد و بد قول بر خاستن وقت
 ذکر ولادت آنحضرت صلی الله علیه و سلم نیز اصل است است
 بر ناظر اهل بصیرت منصف است و خبرت مستتر خواهد بود که قیام

الشطار واللبام + فيما جئ من المزايا العظام + وما نرى
 من النديا الفخام + الذي وجدته بوجوده لا كوان فضلات
 حام وسام + وتشرفت بولادته الليالي والايام + ولا يزل
 مولده تتشرف بالمشرف والاكرام + منجى الاثنين عن امة الامام
 ومفسس النفوس اولى الابهوا والايام + عن موار الباهوتية و
 الامام + الاسى المراسى للاساسة العصاة والعصام + المباح
 المباح عند المدعين قيام القيام + حامى الملتد من يوم يسا
 حميم حميما من عموم الالتهام + واساسا شفع لشمع الكبار
 احسان + عطر امد ترتبه وتورات كل من غتمى اليه من الاحنا
 والندام + يعرف شذعي من الصلوة والسلام + ما فاحت فواح
 الزيد والشام + وما تشمت المشوم المشام + بعد المصروف
 على زوى المزايا المراكبة من اصحاب الافهام + واولى المزايا الذك
 من ارباب الافهام + ان زبطا من اجملة اللبام + وشرفته
 من السفلة القدام + الذين سمو انفسهم العطار ووس لهم عظام
 لا يعلمون حتى معنى القدرة والاولوية اخصام + بقوا امة لا

السمان لاني نوح عليه السلام

والانعام

والاغوام + وطعوا طغيان غير بل الحام + عنقوا ان ليعدوا في غد
 الاعلام + وليشار اليهم بالبنام - ^{حارجي} فحالفوا فيما لا خلاف فيه من ^{طلبوا}
 الاسلاف الى الاخلاف الكرام + ظنا منهم انهم يعدون بالانكاس
 في الانكار للشهام + تحسبان اكثرهم لسيمعون + ويعقلون ان
 بهم الاكالنعام + وسوف يعلمون حين يرون العذاب كيف ^{جميع اسهم وهو الذي القوا}
 اضلوا الامام + زين لهم شيطان عملهم فصدتهم عن السبيل
 فهم لا يبتدون بالتقويم والاعلام + بل يضلون ويضلون ^{طريق}
 الشهام + فلكم جابل ومما ولاموا ما يدعيهم الا ويا م + واتبعوا ^{عول}
 قوم قد ضلوا من قبل وضلوا الكثير من العوام + فاوا بدت ^{ازيم يغتصبه}
 وغتر بغرورهم الفصام + وتبدو شمل المسلمين وتبدى لمنهم خصام ^{تفريق}
 استهض قوم مستقيمون الى القيوم القيام + مقومون للدين ^{تقوا في القيوم}
 القويم على منوال القوام + الذينهم لا يوانه قوام + ولشانه قيام ^{نظام}
 يقومون ويقومون لا يقومون بهذا القيام + فرودا روههم ^{الذي عميت}
 لا يرد عليه ورتاب طغيا م + وجوهم او حاجوهم كل حج تقام ^{اعلامه}
 وصطر مواصولهم المبهينه شد الا صطرام + يبراع كالصدام ^{لا تلون والايكوا}

الخيام + حتى الفرسات اى الفرام + وصحت بالصرم كالصرم فمنهم
 بربر بر وجل سفوات اولئك الكلبام + ومنهم قزام قد استهم باثبات
 بحث من منكرات هولاء القزام + وكل وجه يومولها فله بها
 العوام + ولما لم يات لاثبات المولد والقيام + بالشفى العليل يستقى
 العليل وينقع الاوام + شمر على ساق الحجد واحترم باحرام لا سحرنا
 المولد واحسان القيام + من هو متفرغ فارغ في الاصول الكلام
 متبرع بارع في العلوم كلها برعة سبحان الكلام + الذى علام علوم
 مرفوعة بين العلماء الاعلام + وفيوض صفة سائلة في السهل والرخام
 يحلى الخلاق بالخلق الوسام + وكل الخلاق عن الخلاق الذنام
 وانه لبامام مبين قد ابانه الامام + وقاصد مقصد الهدى كل قاصد
 باعد يقصد قصد الامام + فلم من امته لا امته لها هتدي بهذا
 الامام + وتدين وينا قويا قد قوم الامام الامام + يا تم به النبيل
 يؤمته الرجال بشيد الرجال من دباو واكام يرفون اليه كما يرف
 الحام + لا قواف العوارف المعارف الاحكام + وكل عقد لا تخر
 بانامل العقول والاقوام + ونفى اليه الركاب لينيل الامم + كل

لن

شام مصص معاليه من صين او شام + فمن اثر اثره اثر الماثره
 العظام + ومن اخذ اخذه يعرف في العرفاء العظام + منقولاً
 نقله معننه الى الشارح المنعام + وهو يشدركا بها بالمعقولات
 احسن التمشيد ووالاحكام + يرمى المعقولات محسوسات الالهيات
 يرمى مناظره كلما ناظره صميماً سيكيتاً بالافحام + زان علمه تقاه
 حكمه براه كما ترين الوسام + السلي والحدام + وفاق او كيار الالفاق
 فوق ذكاه على القم التمام + كما اربى على الربانيين سرود انعام
 يلزم الى الحق حق الالزام + ويلزم المصافح بالمنطق والكلام
 بعلم من يسمعون مواعظ ان ابن يسمون عنده كهام + وازافة
 البديعة الى ابن المرائع روع واهتمام + هو العلامة البحر الطمطم
 المقول المفضل المنعام + النكر البحر الهام + الاريب اللبيب المقدم
 الحصى الصفي القدم + انحفى القفى العلام + المحمد المحمد القدام
 ذو شرف وحمد القدام + الذي الزكي الكرام مولانا ومولى الانام
 استاذنا وستاذ الاعلام + المولوى محمد سلامة الله
 لازل كما سيبه ثم كما منسبها شت الانجام + الى يوم تشفق

من تقدم في اشرف المهدم

العالم الذي يتعلمه
 بالاشرف

السما والظلام + فاجادوا جاد من الهدى لنظام + وافادوا بافاد
 باشباع الكلام + لاثبات المولد والقيام ما قد تبين به الرشد عن الغي
 تبين المنور عن الظلام + فمن يكفرا بالظلمة غوت يوم من به فقد تمسك
 بالعروة الوثقى ليس لها انفصام + زهر به بحق زهر الازهر في ربيع
 بلا جهام + بل ظهر ظهور الضحا في ضحى يوم لم يغيمة الغمام + عبارات
 الفصاح فصاح لعقائد الاسلام + واشارة الفصاح فصاح
 لمكانه الطغام + فمتى نجد ما ناعده هذا الايام + عاود به نجد اكل نجد
 عمام + كيف ومن سعى الحق به الوحد والعرام + ومن سعى الحق به
 والغرام بيت به الضليل الى سبيل السلام ويستشف به العليل من الداء العقار
 بيدانه من باء با ضرب على بوعه ختام + كانه صم طبع على صا حنيه صام
 قضاياه لا اولئك لغاوين قواضى صام + ولا اصولهم الكاؤنة بها صام
 وصطرام + وتلاؤم كلماته كلم وايلام + لمن استخرج الفساد في
 دين الاسلام + وما روت فيه من الجملة والكلام + لجوارح من جرح
 في الدين جوارح وكلام + اقلامه قناد وسهام او سفين مهذام +
 فتمضى مضابته لسطام + تصطرم بها الكبور لهم وايوزام + وتجر
 الاثر

فصاح

قلوبهم لا الجوارح والهام + وبوسع وجازة الكمال واتمام + لها
يتعلق بالمولد والقيام + ^{بمحلها} وللمن عداه احكام ^{بمحلها} وللمن عداه اجحام +
وللمناس انعام وللناس انحام + وللمعروف اثبات وللمنكر اعدام
وللمرشد احكام + وللمنكر احكام + ^{كردن} ولفصح ولام + ^{كردن} للنفى الملمع باللام
فجزى الله مولانا الجزاء التام + ^{كردن} وعلية ^{باز} نعمة غاية الاعظام +
واطال طليته طوال الدهر المستدام + ^{كردن} بارعد عيش لا يسام ^{باز} ولا يسا
بحق صنيد المرسلين سيد الانام عليه وعلى آله الكرام ^{كردن} وصحابة الفخام
ارزكى صلوة الله اطيب السلام + ^{كردن} وما صلت بجلالة السلام باحضر

وَقُلْتُ مَوْحًا

<p>ففتش الارواح على الوري وسماي نار الجوى سفتشطني لوزامي لوم اللوام مضم لضمي ان الهوى لا تترك بلام ادنا اصابة عيون وسام وفرو عن جابل الاحلام</p>	<p>ويل لعين سبت بسجام برج الهوى هم النوى قدمني تقريع عدال شمع لوعتي يالاحي الصب الهوى لا تلح ولطالما اشجى الملووم لومه فيونها الشوي لقرع من رنا</p>
---	--

تصبی و تصبی من تصیب تنفوقه
 طرف الطبی مضاًوہ ^{ممثل الطبی}
 اما الضفائر کالافاعی لسعة
 مالافاعی ان سلیمیا تلسعن
 یا باریک سد اللمام قد حوت
 فانحد برحولہ ہی ہالہ
 او عارض البیضاء ^{ممثل عقینہ}
 لابل من اشباع الکلام سلال
 ہذا الذی یزیل علی ابن النفا
 قوسامة الاوسام ظلزل
 بیضاوہ من اعین محوڑہ
 ہی سطرناہست علی الریحان او
 ویاضہ من لسطور کفرق
 او ذاک طرف العین بشقی و
 و یعل من ضل سبیل عن البو

الطبی مضاًوہ

طوراً الطرف تبارة بلمام
 ونفوذہ الاکباد مثل سہام
 بعد الہ من قاتل بسام
 فسلیمہا لا یرتجی بسام
 ثم التمام تک لیل تمام
 اذ احدثت کالکفر بالاسلام
 فلقد تصور بعارض و ظلام
 سودی اصنفات ^{سحا} مثل رخام
 برشاقہ و وسامة و قسام
 و وسامة یقی علی الایام
 و سوادہ من مقلة الارام
 فوق الحذو و صفائر الاوسام
 الحوراء یومض الدجی لمظلام
 و نفاعی عن صتہ الاستقام
 وقد ہوی فی ماشہ و اشام

ونقاط المسكيتة السوداء في
 اما الدوائر واثرات بلاغة
 كلا الهدي الدائرث واثر
 عرف الشذمي يفوح منه
 واجبر من مسك الغزال وطرا
 باقداسات فمك عرف طيب
 خير الورى من السما عالي السنا
 سحر الندي بمجدى وى الصدى
 باوى كى محى بى وى الصد
 معنى لعفاة ييمحى بالعصاة
 نظام شمل العالمين محمد
 صلى عليه وآله رب الورى
 اهدى لنا وية المسكرم ربه
 فنذكره فاحت فراسخ فى الورى
 الا بعدى فعزت به بالولته

بيضاء في حد الوسيم كشم
 وفصاحة قد فصحت بمرام
 العاوى الذى هو مكر الا ولام
 جعل اليراعة من فروع بشام
 مما وراق الياسمين الناس
 من نشر ذكر السيد المنعام
 اعلى الذرى ليداسرى بنام
 برضا به الاحلى وعذب بنام
 مولى البرية عصمة الانام
 ييمحى عن مغرم وعشام
 شتات نظم الكفر خير نظام
 واشاعة التسليم بالاعظام
 ارسى درود تجية و سلام
 من سبها الشفيعه عند مقام
 بالطيب للمحجلان سحر حام

